

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Yüksek Lisans Tezi

**TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ
BALIKÇILIK SEKTÖRÜNÜN KARŞILAŞTIRMASI**

Aziz Baran YILMAZ

Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Su Ürünleri Yetiştiriciliği Programı

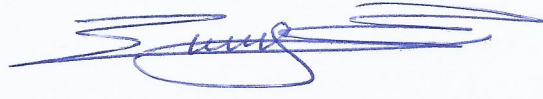
**DANIŞMAN
Prof. Dr. Mustafa YILDIZ**

Temmuz, 2019

İSTANBUL

Bu çalışma, 31.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Su Ürünleri Yetiştiriciliği Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Prof. Dr. Mustafa YILDIZ(Danışman)
İstanbul Üniversitesi
Su Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. Tülay AKAYLI
İstanbul Üniversitesi
Su Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr. Kenan ENGİN
Mersin Üniversitesi
Su Ürünleri Fakültesi

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, İstanbul Üniversitesi’nin aboneli olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Fen Bilimleri Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

ÖNSÖZ

Deneyimi, desteği ve önerileriyle çalışmama katkılar sunan ve bu çalışmanın gerçekleşmesini mümkün kılan danışmanım Prof. Dr. Mustafa YILDIZ'a,

Yüksek lisansım süresince bilgisini ve yardımlarını benden esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Erdoğan GÜVEN'e,

Bilgi ve deneyimleriyle çalışmamın nihai hale erişmesinde önemli katkıları bulunan Prof. Dr. Tülay AKAYLI ve Doç. Dr. Kenan ENGİN'e,

Mesleki hayatım ve akademik çalışmalarımda beni daima destekleyen Genel Müdür Yardımcım Ahmet Volkan GÜNGÖREN'e,

Tez yazım süresince maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan kıymetli arkadaşlarım Mehmet Can OMA ve İdil Ezgi CAN OMA'ya,

Hayatım boyunca bana destek olan ve hep yanımda olan değerli annem, Dilek ÖZVERİM'e teşekkür ederim.

Temmuz 2019

Aziz Baran YILMAZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ	xii
ÖZET	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
2. GENEL KISIMLAR.....	4
2.1. BALIKÇILIKTA KÜRESEL DURUM.....	4
3. MALZEME VE YÖNTEM.....	14
4. BULGULAR.....	15
4.1. TÜRKİYE’DE BALIKÇILIK.....	15
4.1.1. Üretim, Tüketim ve Kaynak Yönetimi	16
4.1.2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği	23
4.1.3. Veri Toplama, İstatistik ve Araştırma	25
4.1.4. İstihdam ve Örgütlenme	26
4.1.5. Bölgesel ve Uluslararası Balıkçılık İlişkileri.....	27
4.1.6. Balıkçılık Destekleri.....	29
4.1.6.1. Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi	29
4.1.6.2. İndirimli Akaryakıt.....	30
4.1.6.3. Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaracaklara Yapılacak Destekleme.....	30
4.1.6.4. Üretim Desteği.....	30
4.2. AB’DE BALIKÇILIK.....	31
4.2.1. Genel Anlamda AB Balıkçılık Sektörü	31
4.2.2. AB Ortak Balıkçılık Politikası (OBP)	37
4.2.2.1. AB Balıkçılık Dış Politikası	40
4.2.2.2. Pazar Politikası	44
4.2.2.3. Yapısal Politikalar	44
4.3. TÜRKİYE VE AB BALIKÇILIK SEKTÖRÜNÜN KARŞILAŞTIRILMASI.....	48

4.3.1. Su Ürünleri Üretimi.....	48
4.3.1.1. Avcılık Yoluyla Üretim.....	48
4.3.1.2. Yetiştiricilik Yoluyla Üretim	51
4.3.2. Filo ve İstihdam.....	54
4.3.3. Su Ürünleri Tüketimi.....	57
4.3.4. Su Ürünleri Dış Ticareti	58
4.3.5. Su Ürünleri Dış Politikası.....	60
4.3.6. Devlet Destekleri	60
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	62
KAYNAKLAR.....	67
ÖZGEÇMİŞ	78

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1: Dünya Geneline Avcılık ve Yetiştiricilikle Gerçekleştirilen Üretim (milyon ton) (FAO, 2018).....	5
Şekil 2.2: Oransal Bakımdan Küresel Anlamda Balık Stoklarının Durumu (FAO, 2018).	5
Şekil 2.3: Bölgelere Göre İstihdam Trendleri (FAO, 2018).	9
Şekil 2.4: Dünya Nüfusu ve Su Ürünleri Tüketim Trendleri (FAO, 2018).	10
Şekil 2.5: Ülkeler Bazında Kişi Başına Düşen Su Ürünleri Tüketim Oranları (FAO, 2018).....	11
Şekil 4.1: Türkiye’de Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliğinin Yıllara Göre Değişimi (BSGM, 2019).	17
Şekil 4.2: Miktar ve Değer Yönünden Türkiye Su Ürünleri İthalatı ve İhracatı (BSGM, 2019).....	19
Şekil 4.3: AB Su Ürünleri Üretim Trendi (Eurostat, 2018).	32
Şekil 4.4: AB’nin Birlik Dışından Su Ürünleri İthalatı (EUMOFA, 2018).	34
Şekil 4.5: AB’nin Birlik Dışına Su Ürünleri İhracatı (EUMOFA, 2018).	35
Şekil 4.6: AB Üyeleri Arasındaki Su Ürünleri Ticareti (EUMOFA, 2018).....	36
Şekil 4.7: AB’nin İkili Balıkçılık Anlaşmaları (Avrupa Komisyonu, 2019).	41
Şekil 4.8: AB’nin Üyesi Bulunduğu RFMOlar (Avrupa Komisyonu, 2019).	42
Şekil 4.9: AB’nin Üyesi Bulunduğu Ton Balığı RFMO’ları (Avrupa Komisyonu, 2019).	43
Şekil 4.10: Türkiye ve AB’de Avcılık Yoluyla Üretim Eğilimleri.	49
Şekil 4.11: AB’nin 2030 Yılına Yönelik Avcılık Üretim Miktarı Tahminleri.	50
Şekil 4.12: Türkiye’nin 2030 Yılına Yönelik Avcılık Üretim Miktarı Tahminleri.	50
Şekil 4.13: Türkiye ve AB’de Yetiştiricilik Yoluyla Üretim Eğilimleri.....	52
Şekil 4.14: AB’nin 2030 Yılına Yönelik Yetiştiricilik Üretim Miktarı Tahminleri.	53
Şekil 4.15: Türkiye’nin 2030 Yılına Yönelik Yetiştiricilik Üretim Miktarı Tahminleri.	53

Şekil 4.16: AB Ülkelerinin İstihdam ve Üretimdeki Payları (2017) (Avrupa Komisyonu, 2019).....	55
Şekil 4.17: Türkiye Su Ürünleri Dış Ticaretinde AB'nin Payı.	59

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1: Dünya Geneline Su Ürünleri Üretimi (milyon ton) (FAO, 2018).....	4
Tablo 2.2: Dünya Geneline Avcılığı En Çok Yapılan Türler (2016) (ton) (FAO, 2018).	6
Tablo 2.3: Dünya Geneline Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (2016) (ton) (FAO, 2018).....	6
Tablo 2.4: Dünya Geneline Su Ürünleri Üretimi En Yüksek Ülkeler (2016) (bin ton) (EUMOFA, 2018).....	7
Tablo 2.5: Su Ürünleri İthalatı ve İhracatını En Çok Gerçekleştiren On Ülke (milyon ABD Doları) (FAO, 2018).	7
Tablo 2.6: Küresel Su Ürünleri Ticaretine En Çok Konu Olan Ürün Grupları (FAO, 2018).....	8
Tablo 2.7: Su Ürünleri Sektörü Küresel İstihdam (bin kişi) (FAO, 2018).	8
Tablo 2.8: Küresel Bölgelerde Kişi Başına Düşen Yıllık Su Ürünleri Tüketimi (2015) (FAO, 2018).	10
Tablo 2.9: Gelişmişlik Düzeyine Göre Farklı Bölgelerde Kişi Başına Düşen Tüketim Miktarları (kg/kişi) (FAO, 2018).....	11
Tablo 4.1: Türkiye Su Ürünleri Üretimi (ton) (BSGM, 2019).	16
Tablo 4.2: Ekonomik Değeri Yönünden Türkiye Su Ürünleri Üretimi (BSGM, 2019).....	17
Tablo 4.3: Türkiye’de Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi (BSGM, 2019).	18
Tablo 4.4: Ekonomik Değeri Yönünden Türkiye Su Ürünleri İhracatı ve İthalatı (BSGM, 2019).	18
Tablo 4.5: Türkiye’nin Miktar Bakımından En Çok İthalat ve İhracat Yaptığı Ülkeler (2017) (BSGM, 2019).	19
Tablo 4.6: Avcılığı En Çok Yapılan Pelajik Balıkların Üretim Miktarları (ton) (BSGM, 2019).....	20
Tablo 4.7: Avcılığı En Çok Yapılan Demersal Balıkların Üretim Miktarları (ton) (BSGM, 2019).	20
Tablo 4.8: Türkiye Balıkçılık Filosu (BSGM, 2019).	22
Tablo 4.9: Balıklandırma (Sazan) Miktarları (BSGM, 2019).	22

Tablo 4.10: Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletme Sayısı (BSGM, 2019).	23
Tablo 4.11: Türkiye’de Yetiştiricilik Üretiminin Deniz ve İç Sulara Göre Dağılımı (BSGM, 2019).	23
Tablo 4.12: Türkiye’de Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (ton) (BSGM, 2019).	24
Tablo 4.13: Balık Çiftliği Kurulamayacak Hassas Alanlara Ait Parametreler (Resmî Gazete, 2007).	24
Tablo 4.14: Türkiye Su Ürünleri Sektöründe İstihdam (BSGM, 2019).	26
Tablo 4.15: Su Ürünleri Üretici Örgütleri ve Üye Sayıları (TRGM, 2018).	27
Tablo 4.16: Geleneksel Kıyı Balıkçılarına Yapılacak Destek Miktarı (Üstündağ, 2018).	29
Tablo 4.17: 2018 Yılında Kg Başına Verilen Üretim Destekleri (Bakanlar Kurulu Kararı, 2018).	31
Tablo 4.18: AB Su Ürünleri Üretimi (Eurostat, 2018).	31
Tablo 4.19: AB’de Avcılığı En Çok Yapılan Türler (2015) (Avrupa Komisyonu, 2018).	32
Tablo 4.20: AB’de Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (2015) (Avrupa Komisyonu, 2018).	33
Tablo 4.21: AB’de Su Ürünleri Sektöründe Çalışan Kişi Sayısı (Avrupa Komisyonu (2018), Eurostat (2017, 2018)).	33
Tablo 4.22: AB’de Balıkçı Teknesi Sayısı (Eurostat, 2018).	34
Tablo 4.23: AB’nin Birlik Dışından Gerçekleştirdiği Su Ürünleri İthalatı (bin ton) (EUMOFA, 2018).	35
Tablo 4.24: AB’nin Su Ürünleri İhracatı (bin ton) (EUMOFA, 2018).	36
Tablo 4.25: AB’nin En Çok İthalat ve İhracat Yaptığı Ülkeler (2017) (EUMOFA, 2018).	37
Tablo 4.26: EMFF’in Ortak Yönetim ve Doğrudan Yönetim Kapsamında Dağılımı (Avro) (Avrupa Komisyonu, 2019).	46
Tablo 4.27: AB Üye Devletlerinin EMFF’ten Yıllara Göre Alacakları Destek Miktarları (Bin Avro) (Avrupa Komisyonu, 2019).	47
Tablo 4.28: AB Ülkeleri ve Türkiye’nin Avcılık Yoluyla Su Ürünleri Üretim Miktarları (bin ton) (BSGM (2019), Eurostat (2018), OECD (2019)).	48
Tablo 4.29: AB Ülkeleri ve Türkiye’nin Yetiştiricilik Yoluyla Su Ürünleri Üretim Miktarları (bin ton) (BSGM (2019); OECD (2019)).	51

Tablo 4.30: Türkiye ve AB Balıkçılık Filosu (BSGM (2019); Eurostat (2018)).	56
Tablo 4.31: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Kişi Başına Su Ürünleri Tüketim Miktarı (2015) (kg/kişi) (Avrupa Komisyonu, 2019).	57
Tablo 4.32: Türkiye’nin AB Ülkeleriyle İthalat ve İhracatı (2017) (BSGM, 2019).	58
Tablo 4.33: Türkiye Su Ürünleri Dış Ticaretinde AB’nin Payı (BSGM, 2019)	59

SİMGE VE KISALTMA LİSTESİ

Simgeler	Açıklama
----------	----------

±	: Artı eksi
---	-------------

≈	: Yaklaşık
---	------------

Kısaltmalar	Açıklama
-------------	----------

AB	: Avrupa Birliği
-----------	------------------

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
------------	-------------------------------

BSGM	: Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü
-------------	---

CACFish	: Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu
----------------	---

CITES	: Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme
--------------	---

EMFF	: Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu
-------------	--

FAO	: Gıda ve Tarım Örgütü
------------	------------------------

GFCM	: Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu
-------------	--------------------------------------

GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
-------------	-----------------------------

GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
-------------	--

ICCAT	: Atlantik Ton Balıklarının Korunması Uluslararası Komisyonu
--------------	--

ICES	: Uluslararası Deniz Kaynakları Değerlendirme Konseyi
-------------	---

MSY	: Maksimum Sürdürülebilir Verim
------------	---------------------------------

OBP	: Ortak Balıkçılık Politikası
------------	-------------------------------

OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
-------------	--

RFMO	: Bölgesel Balıkçılık Yönetim Kuruluşları
-------------	---

SÜBİS	: Su Ürünleri Bilgi Sistemi
--------------	-----------------------------

TAC	: Toplam İzin Verilebilir Av Miktarı
------------	--------------------------------------

TOB	: Tarım ve Orman Bakanlığı
------------	----------------------------

TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
-------------	-----------------------------

TAGEM	: Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
--------------	--

UNCLOS	: Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi
---------------	---

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE ve AVRUPA BİRLİĞİ BALIKÇILIK SEKTÖRÜNÜN KARŞILAŞTIRMASI

Aziz Baran YILMAZ

İstanbul Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Danışman : Prof. Dr. Mustafa YILDIZ

Bu çalışmanın amacı; Avrupa Birliği (AB) aday ülkesi konumundaki Türkiye ve AB'deki mevcut durumu ele alarak bir karşılaştırma yapmak ve ileride atılması gereken adımlara yönelik çıkarımlarda bulunmaktır. Temel olarak TÜİK, EUROSTAT, FAO ve OECD verilerinin kullanıldığı derleme niteliğindeki çalışmada, su ürünleriyle ilgili mevcut küresel duruma ilişkin bilgi verilmesini takiben AB'de ve Türkiye'de su ürünleri üretimi, tüketimi, istihdam, yetiştiricilik, dış ticaret, destekleme ve güncel balıkçılık yönetimi politikaları ele alınmıştır.

Çalışma neticesinde edinilen genel kanı; gerek küresel gerekse bölgesel anlamda balık stokları üzerinde yoğun bir baskı olduğu ve mevcut politikaların sürmesi halinde avcılık üretiminin düşme eğiliminde olacağı şeklindedir. Çalışma kapsamında, Türkiye ve AB'nin bu çalışma için referans alınan yıllardaki üretim verileri kullanılarak 2030 yılına yönelik bir tahmin yapıldığında avcılıktan elde edilen üretimin giderek azalacağı ve yetiştiriciliğin toplam üretime olan katkısının giderek artacağı öngörülmüştür.

Türkiye, balık stokları üzerindeki av baskısının azaltılması ve üretimin farklı şekillerde sürdürülmesi amacıyla uzun yıllar boyunca desteklemeler yaparak gıda arzı, ihracat ve istihdama katkılar sunan su ürünleri yetiştiriciliğinin hızlı bir biçimde büyümesini sağlamıştır. AB'de ise tüketici talebinin karşılanması amacıyla bölgesel balıkçılık yönetimi organizasyonlarında etkin şekilde temsil ve ikili balıkçılık anlaşmalarıyla yeni av sahalarına erişim kazanılması gibi aktif uluslararası girişimlerin önem arz ettiği görülmektedir. Ancak, bu

durum da talebi karşılama konusunda yetersiz kaldığı için AB, dünyanın en büyük su ürünleri ithalatçısı konumundadır. Türkiye'nin uluslararası su ürünleri ticaretindeki en önemli dış paydaşı (ihracatının %60'tan fazlasını gerçekleştirdiği) AB'dir.

Su ürünleri yetiştiriciliğine yapılacak yatırımlarda AB tüketim alışkanlıkları dikkate alınarak yeni türlerin yetiştiriciliğine öncelik verilmesi ve ihracat yapacak işletmelerin AB standartlarına uygun altyapıya kavuşmalarının sağlanması Türkiye'nin hem üretim hem de ihracatı olumlu yönde etkileyecektir.

Filo kapasitesindeki düşüşe paralel olarak gerek AB gerekse Türkiye'nin avcılık üretiminde düşüş olması ve tekne başına düşen üretim ortalamasının değişmeyen seviyelerde kalması olumlu bir bakış açısıyla balık stokları üzerindeki baskının azaldığına işaret edebilir. Ancak, aşırı avcılığın sürmesine bağlı bir azalış olması halinde böyle bir yaklaşım stokların durumunu geri dönüşü olmayan bir hale getirebileceği için stokların mevcut durumlarını süreklilik arz edecek bilimsel analizlerle tespit etmek ve yorumlamak şarttır. Hedef ülkeler özelinde bakıldığında bilimsel verinin bulunmayışı/yetersizliği, olduğu durumlarda ise politika belirleyiciler tarafından yeterince dikkate alınmayışı kaynaklar üzerindeki baskının sürmesine sebep olabilmektedir.

AB için balıkçılık; denizcilik, enerji, ulaşım ve turizm gibi konuları da ilgilendiren stratejik bir alandır. Türkiye, gerek AB ile ilişkilerinde gerekse AB'nin paydaşı olduğu uluslararası platformlarda politik arka plan ve alt metinleri dikkatle ele almalıdır.

Temmuz 2019, 94 sayfa.

Anahtar kelimeler: Balıkçılık, Su Ürünleri Yetiştiriciliği, Balıkçılık Yönetimi, Balıkçılık İstatistikleri, Türkiye ve Avrupa Birliği

SUMMARY

M.Sc. THESIS

COMPARISON of THE FISHERIES SECTOR of TURKEY and EUROPEAN UNION

Aziz Baran YILMAZ

İstanbul University

Institute of Graduate Studies in Sciences

Department of Aquaculture and Fish Diseases

Supervisor : Prof. Dr. Mustafa YILDIZ

The aim of this study is to make a comparison with the current situation of the fisheries sector in the European Union (EU) and Turkey, a candidate for becoming full member to the European Union (EU), and to make some suggestions about the steps that need to be taken in the future. The study, which is essentially a review based on the data gathered from TurkStat, EUROSTAT, FAO and OECD, discussed fisheries production, consumption, employment, aquaculture, foreign trade, government support and current fisheries management policies in the EU and Turkey, following the introductory remarks on the current global situation of fisheries.

The general opinion acquired from the study was that there is intense pressure on wild fish stocks both globally and regionally and that catch production will tend to decrease if current policies continue. Within the scope of this study, a forecast is made for 2030, using the production data of Turkey and the EU in the years referenced for this study and it is predicted that the production from catch fisheries will gradually decrease and the contribution of aquaculture to total production will gradually increase.

With the aim of reducing the catch pressure on fish stocks while maintaining production in different ways, Turkey has supported aquaculture for many years and achieved a rapid growth in aquaculture, that contributes to food supply, exports and employment. In the EU, active

international initiatives such as effective representation in regional fisheries management organizations and gaining access to new fishing areas through bilateral fisheries agreements are important to meet the consumer demand. However, as these attempts are insufficient to meet the demand, the EU is the world's largest importer of fisheries products. Turkey's most important external stakeholder in the international fisheries trade (with exports that account for more than 60%) is the EU.

The future investments for aquaculture sector, taking into account the consumption habits in the EU should give priority to introducing new species for aquaculture sector and ensure that the exporter enterprises whose infrastructure are in compliance with EU standards could positively affect both production and exports of Turkey.

In parallel with the reduction of the fleet capacity, both the EU and Turkey have a decline in catch production and the average per boat production remains at unchanged levels. From a positive perspective, this might indicate that the pressure on fish stocks has decreased. However, such an approach can make the status of stocks irreversible, in the event of a decline due to the continuation of overfishing, as it is essential to identify and interpret the current status of fish stocks in the light of continuous and reliable scientific data. The lack/inadequacy of scientific data and the lack of sufficient consideration by policymakers cause the pressure on fishery resources to continue.

For the EU, fishing is also a strategic area of interest in maritime, energy, transport and tourism. Turkey should carefully consider the political background and subtext, both in its relations with the EU and in the international platforms in which the EU is a stakeholder.

July 2019, 94 pages.

Keywords: Fisheries, Aquaculture, Fisheries management, Fisheries Statistics, Turkey and European Union

1. GİRİŞ

Uzun çağlar boyunca insanoğlunun temel gıda ihtiyacına katkısı bakımından önemli bir uğraş olan balıkçılık, küresel anlamda yaygın olmasının yanı sıra aynı kaynaklar için rekabet içerisinde bulunan çok sayıda aktörü bir araya getirmektedir.

Balıkçılık, önemli bir gelir kaynağı olmasının yanı sıra gıda arzı ve beslenmeye katkısı bakımından birçok dünya ülkesinde önemli bir sektör olarak yer almaktadır (Yılmaz, 2015).

Türkiye, su ürünlerinde kişi başına düşen tüketim yönünden dünyanın gerisinde olsa da (Gıda ve Tarım Örgütü, 2018) su ürünleri sektörü ihracat yönünden önemli girdiler sağlamaktadır. Türkiye'nin, ihracat bakımından sektördeki en önemli dış paydaşları, tarih boyunca yakın ilişkiler içinde bulunduğu Avrupa ülkeleri olmuştur (Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, 2019).

Sektörel anlamın ötesinde de aynı deniz kaynaklarından faydalanılıyor olması, sürdürülebilir kaynak yönetimi anlamında bir münasebet ve iş birliği oluşmasını gerekli kılmaktadır.

Küresel anlamda aşırı avcılığa maruz kalan stoklar incelendiğinde en yüksek baskı Akdeniz ve Karadeniz'deki balık stoklarına uygulanmaktadır (Gıda ve Tarım Örgütü, 2018). İleriki bölümlerde de değinileceği üzere, küresel anlamda sürdürülebilir seviyelerin üstünde avcılığı yapılan stoklar toplamın %66,9'unu teşkil ederken, Akdeniz ve Karadeniz'deki stoklarda bu oran %38'e düşmektedir (Gıda ve Tarım Örgütü, 2018). Bu iki kaynak üzerinde, üçüncü ülkelerin yanı sıra Türkiye'den farklı olarak balıkçılık politikasını denizcilik politikası ile birlikte alan Avrupa Birliği'nin (AB)¹ de haklarının ve politikalarının bulunması çeşitli alanlarda gerek ikili gerekse çok taraflı diyalogların kurulmasını gerektirmektedir.

¹ Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg, 1951 yılında imzalanan Paris Antlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kurmuştur. Bu altı üye devlet, 1957 yılında, Roma Antlaşmasını imzalayarak işgücü ile mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan bir ortak pazar kurmak amacıyla Avrupa Ekonomik Topluluğunu, nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla ve güvenli biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla da Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu kurmuşlardır. 1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması (Birleşme Antlaşması) ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu için tek bir Konsey ve tek bir Komisyon oluşturularak, bu Topluluklar, Avrupa Toplulukları adı altında anılmaya başlandı. Parasal birliğin tamamlanması, Avrupa vatandaşlığının oluşturulması ve ortak dış ve güvenlik ile adalet ve işlerinde iş birliği politikalarının meydana getirilmesi gibi kararların alındığı 1993 tarihli Maastricht Antlaşmasını takiben de Avrupa Toplulukları, AB olarak yeniden yapılandırılmıştır. Daha yakın bir anlatım olması adına bu tez çalışmasında, Avrupa Toplulukları dönemi için de AB ifadesi kullanılacaktır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2019).

Türkiye, kuruluşundan itibaren birçok uluslararası kuruluşta aktif şekilde yer alarak uluslararası gelişmeleri yakinen takip eden bir ülke olagelmıştır (Süleyman Demirel Üniversitesi, 2019), Türkiye, Avrupa toplumlarının ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda bütünleşmesi amacıyla kurulan AB'ye, tam üye olmak isteği ile 1959 yılında başvuruda bulunmuş² (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2019), uluslar üstü bir yapı olan AB'ye katılım müzakereleri ise 3 Ekim 2005'de başlamıştır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019).

Katılım müzakereleri süresince, Türkiye'nin AB mevzuatını iç hukukuna aktarması, etkili bir şekilde uygulanacak düzeye getirmesi için ne kadar süre gerektiği belirlenir. Katılım müzakereleri, aralarında Balıkçılık (13. Fasıl) konusunun da yer aldığı 35 başlık altında sınıflandırılmıştır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019).

AB Balıkçılık müktesebatı, kaynakların ve av filosunun yönetilmesi, denetim ve kontrol, sektörde faaliyette bulunanlara yönelik yapısal eylemler ve bu bağlamda AB Balıkçılık fonunun yönetimi, ortak pazarlama standartlarının uygulanması, piyasanın ortak düzenlenmesini ve bu eylemlerin üretici örgütleri aracılığıyla yürütülmesine yönelik kurallardan oluşmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2018).

Tüm aday ülkelerin, katılım öncesinde, mevzuatta yer alan hükümlerin uygulanmasına yönelik idari yapı ve uygulama mekanizmalarını oluşturması ve uygulama konusunda deneyim kazanması gerekmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019).

Balıkçılık Faslı, AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi tarafından 11 Aralık 2006 tarihinde Türkiye'ye ilişkin olarak kabul edilen ve 14/15 Aralık 2006'da Avrupa Konseyi tarafından onaylanan kararların kapsadığı sekiz fasıldan biridir³ (Doğan, AB Balıkçılık Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Durumu, 2011). Bu kararlar doğrultusunda Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) bayrağı taşıyan veya uğradığı son liman GKRY'de olan gemi ve uçakların

² Bu talep, AET tarafından, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı gerekçesiyle geri çevrilmiş ancak, tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmiştir. Nihai hedefi, Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliği olan Ankara Anlaşması'nın (1963) öngördüğü dönemlerin sonunda Gümrük Birliği'nin tamamlanması planlanmıştır. Gümrük Birliği, 1 Ocak 1996 tarihinde, Katma Protokol'de öngörüldüğü şekilde yürürlüğe girmiştir. 1987'de başvurusunu yineleyen Türkiye'nin adaylık statüsü 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde teyit edilmiş, 17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Zirvesi'nde, Türkiye'nin siyasi kriterleri yeteri ölçüde karşıladığının belirtilmesini takiben 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'da yapılan Konferans ile Türkiye resmen AB'ye katılım müzakerelerine başlamıştır (Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü, 2019).

³ Müzakere sürecinde fasıllar, aday ülkelerin AB Konseyi tarafından belirlenen açılış kriterlerini yerine getirme durumuna göre açılır ve yine her fasıl için Konsey tarafından belirlenen kapanış kriterlerini yerine getirme durumlarına göre geçici olarak kapatılır. Yalnız bir üyenin bile olumsuz görüş beyan etmesi fasılların açılmasını veya kapanmasını engelleyebilmektedir.

taşıdığı malların serbest dolaşımı üzerindeki sınırlamalar devam ettiği sürece, Türkiye bu fasla ilişkin müktesebatı bütünüyle uygulayabilecek konumda olamayacaktır.

Son yıllarda yapılan mevzuat değişiklikleri ile balıkçılık faaliyetlerinin etkin denetimi konusunda sadece üye devletler değil aynı zamanda AB'ye su ürünleri ihraç eden diğer ülkeler için de kurallar benimsenmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019). Türkiye, AB'ye adaylık sürecinde uyum çalışmalarını sürdürmekte ve su ürünleri ihracatında en önemli paydaşının AB olması sebebiyle Balıkçılık alanında uyum kapsamında yenilikler yapılması yönünde girişimlerde bulunmaktadır.

Özellikle Türkiye-AB ilişkilerinin hız kazandığı yıllarda AB ve Türkiye'nin balıkçılık sektörlerine genel veya spesifik başlıklar altında odaklanan çalışmalar görülse de son yıllarda AB ile ilişkilerin çeşitli nedenlerle daha yavaş ilerler bir nitelik kazanması konuya yönelik çalışmaların seyrekleşmesine neden olmuştur.

Bu çalışmada; ilk olarak, küresel anlamda su ürünleri üretim ve tüketimine yönelik genel eğilimler ve güncel balıkçılık yönetimi politikalarına ilişkin bilgi verilecektir. Genel olarak katılım müzakerelerinin başladığı dönemden sonraki verileri esas alan mevcut çalışmanın sonraki bölümlerinde ise Türkiye ve AB'de su ürünleri üretimi, tüketimi, istihdam, filo kapasitesi, yetiştiricilik, dış ticaret, destekleme verileri ve güncel balıkçılık yönetimi politikaları kapsamlı biçimde sunulacaktır. Çalışmanın nihai hedefi ise bahse konu veriler ışığında bir karşılaştırma yaparak mevcut durum ve atılması gereken adımlara yönelik çıkarımlarda bulunmaktır.

2. GENEL KISIMLAR

2.1. BALIKÇILIKTA KÜRESEL DURUM

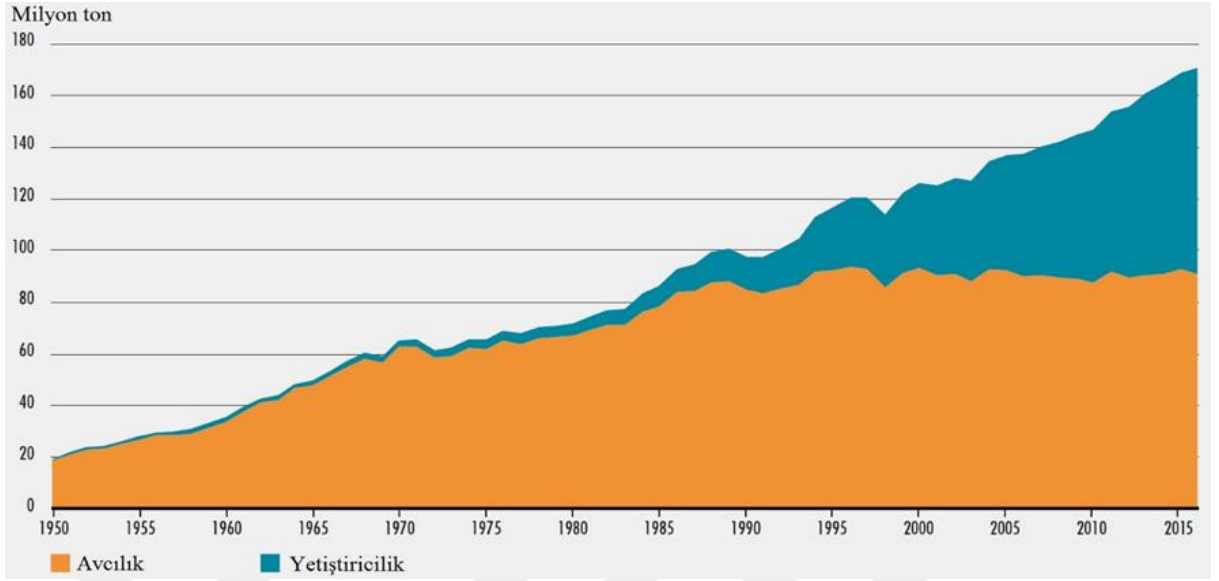
Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) (2018) verilerine göre, küresel su ürünleri üretimi son 50 yılda ciddi oranlarda artış göstermiş, üretim 2016 yılında 170,9 milyon ton (90,9 milyon ton avcılık, 80 milyon ton yetiştiricilik) olarak gerçekleştirilmiştir. (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Dünya Geneline Su Ürünleri Üretimi (milyon ton) (FAO, 2018).

Kategori	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avcılık						
İç su	10.7	11.2	11.2	11.3	11.4	11.6
Deniz	81.5	78.4	79.4	79.9	81.2	79.3
Toplam avcılık	92.2	89.5	90.6	91.2	92.7	90.9
Yetiştiricilik						
İç su	38.6	42.0	44.8	46.9	48.6	51.4
Deniz	23.2	24.4	25.4	26.8	27.5	28.7
Toplam yetiştiricilik	61.8	66.4	70.2	73.7	76.1	80.0
Toplam üretim	154.0	156.0	160.7	164.9	168.7	170.9
Kullanım						
İnsan tüketimi	130.0	136.4	140.1	144.8	148.4	151.2
Gıda dışı kullanım	24.0	19.6	20.6	20.0	20.3	19.7
Nüfus (milyar)	7.0	7.1	7.2	7.3	7.3	7.4
Kişi başı tüketime (kg)	18.5	19.2	19.5	19.9	20.2	20.3

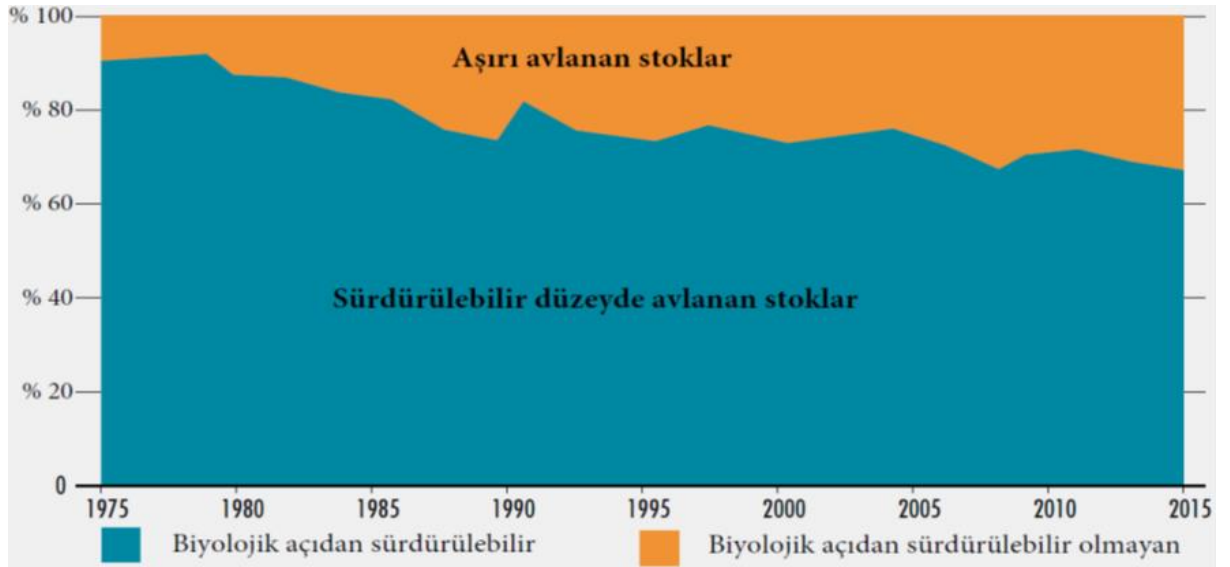
Tablo 2.1’de sunulan verilerden yola çıkarak küresel üretimde avcılığın hala önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Küresel üretimin artmasında önemli bir faktör olarak FAO (2018) kültür balıkçılığının toplam üretime olan katkısının her geçen gün arttığına işaret etmektedir. Aynı yayın, avcılık verilerinin bir süredir benzer seviyede kalıyor oluşu ise stoklardan elde edilebilecek en fazla verime ulaşılabildiği yönünde yorumlamaktadır (FAO, 2018) (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Dünya Geneline Avcılık ve Yetiştiricilikle Gerçekleştirilen Üretim (milyon ton) (FAO, 2018)

Avcılık yoluyla üretim verileri bir süredir sabit gibi görünse de su ürünlerine olan talebi karşılayabilmek amacıyla aşırı avlanan stok sayısı artış göstermektedir. Sürdürülebilir şekilde avcılığı yapılan stok sayısının, 1974 yılında %90 oranındayken 2015 yılında %66,9'a düştüğü görülmektedir (Şekil 2.2).

Şekil 2.2: Oransal Bakımdan Küresel Anlamda Balık Stoklarının Durumu (FAO, 2018).

Dünya genelinde en çok avlanan deniz türleri Tablo 2.2'de, en çok yetiştiriciliği yapılan türler Tablo 2.3'te yer almaktadır.

Tablo 2.2: Dünya Geneline Avcılığı En Çok Yapılan Türler (2016) (ton) (FAO, 2018).

Tür	Üretim
Alaska kömür balığı (<i>Theragra chalcogramma</i>)	3.476.149
Peru hamsisi (<i>Engraulis ringens</i>)	3.192.476
Çizgili ton balığı (<i>Katsuwonus pelamis</i>)	2.829.929
Sardalya (<i>Sardinella</i> spp.)	2.289.929
İstavrit (<i>Trachurus</i> spp.)	1.743.917
Atlantik ringası (<i>Clupea harengus</i>)	1.639.760
Kolyoz (<i>Scomber japonicus</i>)	1.598.950
Sarı yüzgeçli ton balığı (<i>Thunnus albacares</i>)	1.462.540
Atlantik Morinası (<i>Gadus morhua</i>)	1.329.540
Japon hamsisi (<i>Engraulis japonicus</i>)	1.304.484

Tablo 2.3: Dünya Geneline Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (2016) (ton) (FAO, 2018).

Tür	Üretim
Ot sazanı (<i>Ctenopharyngodon idellus</i>)	6.068.000
Gümüş sazanı (<i>Hypophthalmichthys molitrix</i>)	5.301.000
İstiridye (<i>Crassostrea</i> spp.)	4.864.000
Aynalı sazan (<i>Cyprinus carpio</i>)	4.557.000
Manila kum midyesi (<i>Ruditapes philippinarum</i>)	4.229.000
Tilapia (<i>Oreochromis niloticus</i>)	4.200.000
Pasifik beyaz karidesi (<i>Penaeus vannamei</i>)	4.156.000
Kocabaş sazan (<i>Hypophthalmichthys nobilis</i>)	3.527.000
Havuz balığı (<i>Carassius</i> spp.)	3.006.000
Hint sazanı (<i>Hypophthalmichthys nobilis</i>)	2.961.000

Dünya genelinde su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği yoluyla en çok üretim yapan ilk on ülkeye bakıldığında, Çin'in açık ara dünya birincisi olduğu görülmektedir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Dünya Genelinde Su Ürünleri Üretimi En Yüksek Ülkeler (2016) (bin ton) (EUMOFA, 2018)

	Avcılık	Yetiştiricilik	Toplam Üretim	Küresel Üretimdeki Payı (%)
Çin	17.807	63.722	81.529	41
Endonezya	6.584	16.616	23.200	12
Hindistan	5.082	5.703	10.785	5
Vietnam	2.786	3.635	6.421	3
AB	5.014	1.290	6.304	3
ABD*	4.931	444	5.375	3
Rusya	4.773	174	4.947	2
Japonya	3.275	1.068	4.343	2
Filipinler	2.028	2.201	4.229	2
Peru	3.812	100	3.912	2
Dünya toplamı	≈90.900	≈80.000	≈170.900	100

* ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Su ürünleri, günümüz dünyasında en çok ticareti yapılan gıda ürünleri arasındadır. Dünya ülkelerinin çoğu su ürünleri ticareti gerçekleştirmekte, küresel anlamda elde edilen su ürünlerinin %35'i uluslararası ticarete konu olmaktadır (FAO, 2018). Su ürünleri ithalatını ve ihracatını en çok gerçekleştiren 10 ülke Tablo 2.5'te yer almaktadır.

Tablo 2.5: Su Ürünleri İthalatı ve İhracatını En Çok Gerçekleştiren On Ülke (milyon ABD Doları) (FAO, 2018).

İhracatçı Ülke	2006	2016	İthalatçı Ülke	2006	2016
Çin	8.968	20.131	ABD	14.058	20.547
Norveç	5.503	10.770	Japonya	13.971	13.878
Vietnam	3.372	7.320	Çin	4.126	8.783
Tayland	5.267	5.893	İspanya	6.359	7.108
ABD	4.143	5.812	Fransa	5.069	6.177
Hindistan	1.763	5.546	Almanya	4.717	6.153
Şili	3.557	5.143	İtalya	3.739	5.601
Kanada	3.660	5.004	İsveç	2.028	5.187
Danimarka	3.987	4.696	Kore	2.753	4.604
İsveç	1.551	4.418	Birleşik Krallık	3.714	4.210
Dünya toplamı	86.293	142.530	Dünya toplamı	90.871	135.037

Su ürünleri ticaretinin başlıca özelliği ürün çeşitliliğinin çok zengin olmasıdır. Karides, somon balığı, ton balığı, yassı balıklar, çipura ve levrek gibi değeri daha yüksek türlerin ticareti, özellikle gelir seviyesinin daha yüksek olduğu toplumlarda yaygın şekilde yapılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin nispeten düşük gelir düzeyine sahip tüketicileri tarafından ilgi gören küçük pelajik türler de ticaretin temel unsurlarından birini teşkil etmektedir (CFS HLPE, 2014). Son yıllarda, gelişmekte olan bölgelerde, yüksek değere sahip türlerin ithal edilmeye başlandığı görülmektedir (FAO, 2018). Dünya genelinde ticarete en çok konu olan ürün grupları Tablo 2.6’da yer almaktadır.

Tablo 2.6: Küresel Su Ürünleri Ticaretine En Çok Konu Olan Ürün Grupları (FAO, 2018).

Kategori	Değer Yönünden Oranı (%)	Miktar Yönünden Oranı (%)
Balıklar	65,4	79,8
Kabuklular	23	8,3
Yumuşakçalar	11	11,1
Diğer su omurgasızları	0,6	0,8

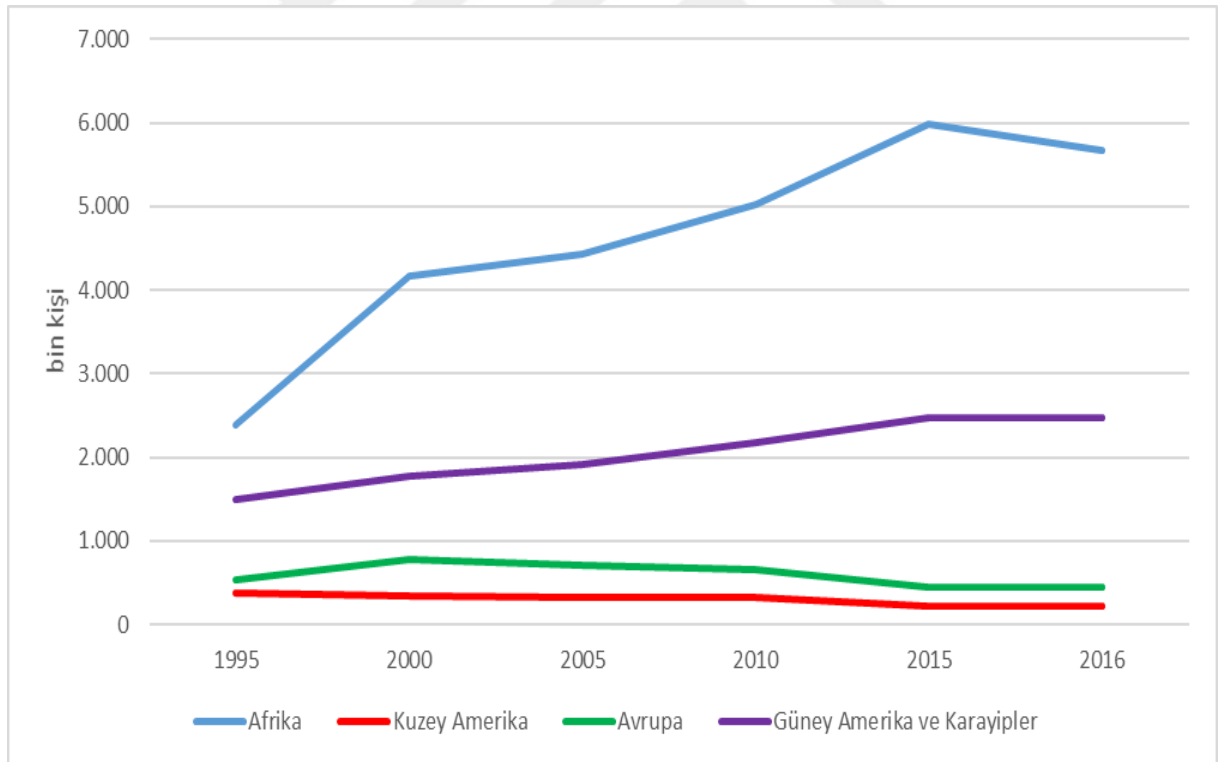
Su ürünleri sektörü, uluslararası ticaret ve gıda güvenliğine katkılarının yanı sıra çeşitli alt sektörleriyle milyonlarca insana istihdam yaratarak özellikle gelişmekte olan ülkelerde önemli bir hane içi girdi kaynağı olmaktadır. Dünya genelinde bölgelere göre balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe çalışan kişi sayıları Tablo 2.7’de verilmektedir.

Tablo 2.7: Su Ürünleri Sektörü Küresel İstihdam (bin kişi) (FAO, 2018).

Bölge	1995	2000	2005	2010	2015	2016
Asya	31.296	39.646	43.926	49.345	50.606	50.468
Afrika	2.392	4.175	4.430	5.027	5.992	5.671
Güney Amerika ve Karayipler	1.503	1.774	1.907	2.185	2.482	2.466
Avrupa	530	779	705	662	455	445
Okyanusya	121	126	122	124	343	342
Kuzey Amerika	382	346	329	324	220	218
Toplam	36.223	46.845	51.418	57.667	60.098	59.609

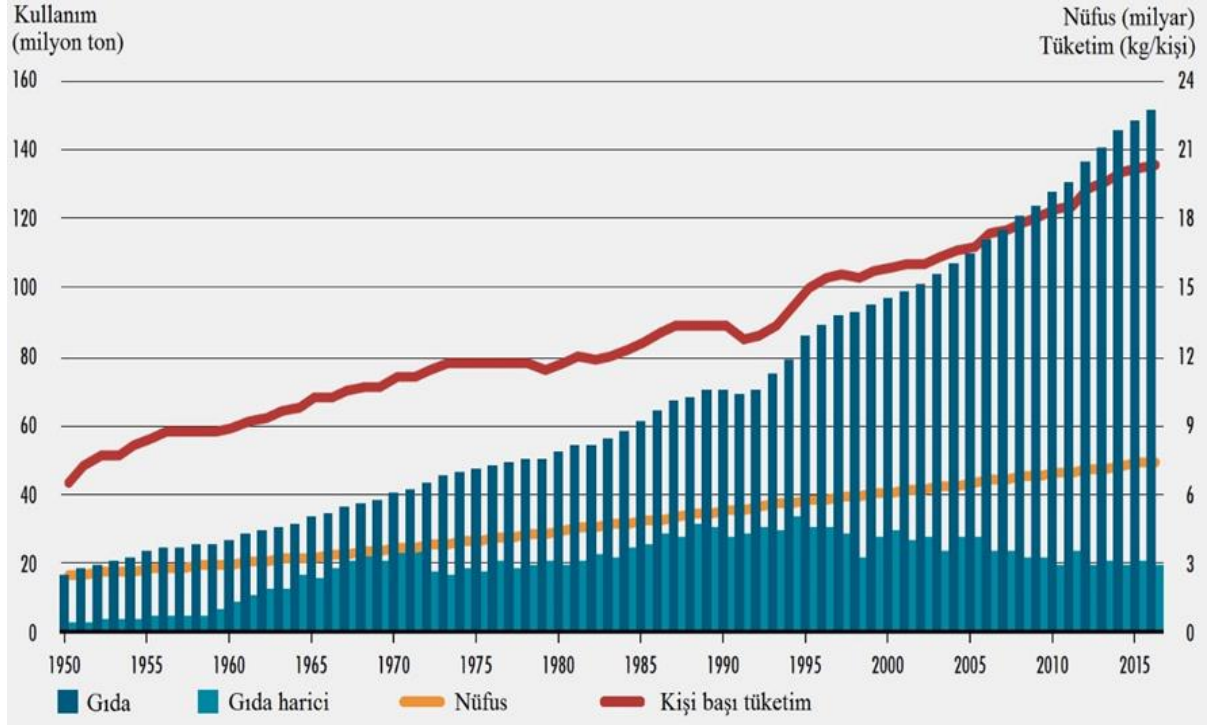
Güncel istatistikler (FAO, 2018), dünyada, 59,6 milyon insanın balıkçılık (40,3 milyon) ve su ürünleri yetiştiriciliğiyle (19,3 milyon) doğrudan ilgilendiğini göstermektedir. Yıllar içerisinde sektördeki istihdam artış gösterse bile üretimde olduğu gibi, avcılığın toplamdaki payı, 1990 yılından 2016 yılında gelene kadar %83'ten %68'e gerilemiş, buna karşılık yetiştiricilik ise oransal anlamda giderek güçlenmiştir.

Küresel istihdamın %80'inden fazlası Asya'da bulunmaktadır. Genellikle gelişmiş ülkelerin bulunduğu Avrupa ve Kuzey Amerika'da, özellikle avcılık alanındaki istihdamda önemli düşüşler yaşanmıştır. Buna karşılık, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bulunduğu Afrika ve Asya'da hem yetiştiricilik hem de avcılık alanında istihdam nüfusa paralel olarak ciddi şekilde artış yaşamıştır. Latin Amerika ve Karayipler bölgesi gibi gelişmekte olan ülkelerin ağırlıkta olduğu bölgelerde ise daha sabit ancak nispeten yavaş bir artış trendi görülmektedir (Şekil 2.3).

Şekil 2.3: Bölgelere Göre İstihdam Trendleri (FAO, 2018).

Su ürünleri yetiştiriciliği, gıda artışına sunduğu katkılarla dünya genelinde tüketimin artışında önemli bir rol oynamaktadır. Şekil 2.4'te de görüleceği üzere, gıda olarak su ürünleri arzı, dünya yıllık nüfus artış oranına göre (%1,6) daha hızlı bir artış (%3,2) göstermektedir (FAO, 2018).

Şekil 2.4: Dünya Nüfusu ve Su Ürünleri Tüketim Trendleri (FAO, 2018).

Kişi başına düşen su ürünleri tüketimine yönelik veriler kültür, inanç, beslenme alışkanlıkları ve alım gücü gibi sebeplerden ötürü oluşan bölgesel farklılıkları yansıtmamaktadır. FAO'ya göre, 2015 yılında, Asya'da kişi başına 24 kg/kişi tüketim gerçekleşirken, bu oran, Afrika'da 9,9 kg/kişiye düşmektedir (Tablo 2.8).

Tablo 2.8: Küresel Bölgelerde Kişi Başına Düşen Yıllık Su Ürünleri Tüketimi (2015) (FAO, 2018).

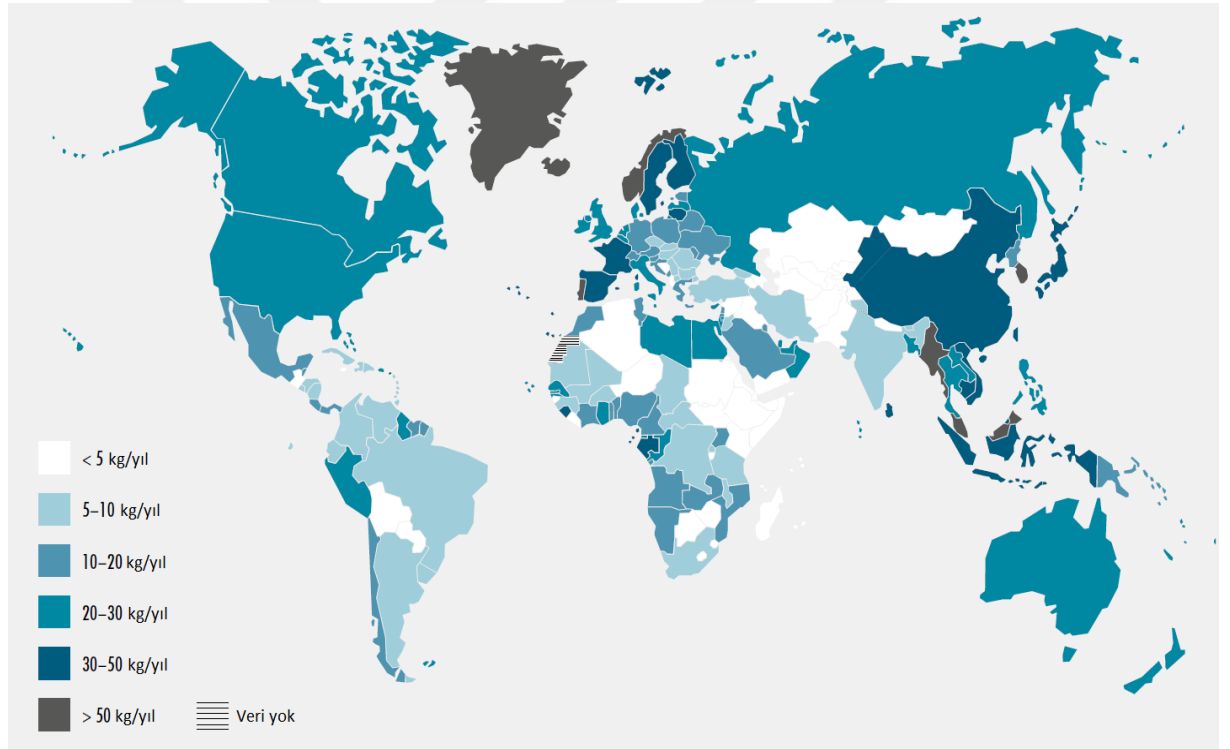
Bölge	Üretim (milyon ton)	Kişi Başına Tüketim (kg)
Dünya	148,8	20,2
Afrika	11,7	9,9
Kuzey Amerika	7,7	21,6
Güney Amerika ve Karayipler	6,2	9,8
Asya	105,6	24
Avrupa	16,6	22,5
Okyanusya	1	25

Tablo 2.9’da görüldüğü üzere tüketim, gelişmiş bölgelerde daha yüksek iken o kadar gelişmemiş olan diğer bölgelerde artmasına rağmen dünya ortalamasının gerisinde kalmaktadır.

Tablo 2.9: Gelişmişlik Düzeyine Göre Farklı Bölgelerde Kişi Başına Düşen Tüketim Miktarları (kg/kişi) (FAO, 2018).

Kişi Başına Tüketim	1961	2015
Gelişmiş Bölgeler	17,1	24,9
Gelişmekte Olan Bölgeler	5,2	20,5
Az Gelişmiş Bölgeler	4,4	12,6

Ülkeler bazında kişi başına düşen su ürünleri tüketim oranı Şekil 2.5’de gösterilmektedir.

Şekil 2.5: Ülkeler Bazında Kişi Başına Düşen Su Ürünleri Tüketim Oranları (FAO, 2018).

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), FAO ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan tahmin çalışmaları, önümüzdeki 10 yıl içerisinde, su ürünleri fiyatlarının, artan talep ve artan üretim maliyetleri sebebiyle önemli oranlarda artacağını öngörmektedirler.

Öte yandan, hayvancılık ürünlerinin fiyat bakımından, yüksek yem fiyatları, düşük üretim eğilimleri ve artan gıda talebi sebebiyle, nispeten daha yüksek olmaya devam edeceği tahmin edilmektedir. Kişi başına düşen tüketimin artışına bağlı olarak, balık unu ve yağının da fiyat olarak artış eğiliminde olacağı beklenmektedir (CFS HLPE, 2014).

FAO (2014, 2018), Dünya Bankası (2019) ve Seafish (2018) verilerine göre balık unu ve yağının üretimi, 1990'lı yıllardan itibaren azalmaya başlamıştır. 1990 yılında, toplam avın %30'u (26 milyon ton) balık unu ve yağı üretimi amacıyla kullanılmışken, 2016 yılında bu oran %15'e (14,3 milyon ton) düşmüştür. Yem içeriklerinde bu maddelerin yerine kullanılabilecek alternatif arayışları (bitkisel proteinler) ve ıslah çalışmaları (daha yüksek yemden yararlanma oranına sahip melezlerin oluşturulması) sayesinde, balık unu ve yağına olan bağımlılığın daha da azalacağı tahmin edilmektedir (FAO, 2018).

FAO'nun verilerine göre, 2016 yılında, dünya genelinde, balıkçılık filosunun 4,6 milyon tekneden oluştuğu ve bunlar arasından 2,8 milyon teknenin motorlu olduğu tahmin edilmektedir.

Motorlu balıkçılık teknelerinin %86'sı, tüm dünyada yaygın şekilde görülen 12 m'nin altındaki teknelerdir. 24 m ve üzeri tekneler ise motorlu teknelerin sadece %2'sini (tahmini 44.600 tekne) teşkil etmekte ve en çok Okyanusya, Kuzey Amerika ve Avrupa gibi gelişmiş bölgelerde görülmektedir. Küresel balıkçılık filosunun %75'i (3,5 milyon) Asya'da bulunmaktadır (FAO, 2018).

Sosyo-ekonomik açıdan büyük önem taşıyan balıkçılık hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde çeşitli politikalarla düzenlenmektedir. Balıkçılık; tarım politikaları kapsamında ele alınabildiği gibi, ayrı bir politika olarak da ele alınabilmektedir.

Dünya okyanuslarının %65'i açık denizlerden oluştuğu için kaynakların sürdürülebilir yönetiminin uluslararası iş birliği ve kurallara dayandırılması gerekmektedir (FAO, 2014). Balıkçılık yönetimi küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde ele alınmaktadır. Küresel düzey, uluslararası anlaşmaların, sözleşmelerin ve mutabakatların gerçekleştiği düzey olup bağlayıcı ya da bağlayıcı olmayan uluslararası kararlar yer almaktadır (Yılmaz, 2015).

Dünya genelinde sayıları 50'yi bulan Bölgesel Balıkçılık Kuruluşları, balıkçılık kaynaklarının korunması, yönetimi ve geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu girişimlerin önemli bir kısmı Bölgesel Balıkçılık Yönetimi Örgütü (RFMO) olarak adlandırılmakta ve ülkeler için bağlayıcı kararlar alabilmektedirler. Uluslararası anlaşmalarla kurulan RFMO'lar, deniz kaynaklarının yönetim usulleri üzerinde anlaşma sağlamak üzere bir araya gelen hükümet temsilcilerine, deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı amacıyla bilimsel kanıtlarla oluşturulan yönetim tedbirleriyle ilgili çerçeveler ve tavsiyeler sunarak bölgesel iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

RFMO'lara, ilgili bölgedeki devletlerin yanı sıra bölgedeki balıkçılığa yönelik menfaatleri olan diğer ülkeler de üye olabilmektedir. RFMO'ların yönetim tedbirleri, Maksimum Sürdürülebilir Verim (MSY) ve Toplam İzin Verilebilir Av Miktarı (TAC) belirleme, bölgesel ve dönemsel av yasakları, av araçları ve tekniklerini düzenleme veya yasaklama, denetleme planları oluşturma şeklinde olabilmektedir (Yılmaz, 2015).

Ülkeler ulusal menfaatleri adına ya da uluslararası, çok taraflı veya iki taraflı anlaşmalardan ötürü kendi sorumluluk alanlarındaki kaynakların yönetiminden sorumludurlar. Ulusal düzeyde uygulanan yöntemler çoğunlukla uluslararası düzeyde alınan önlemlerden ulusal mevzuata aktarılmaktadır.

Ulusal düzeyde, av kotaları ve deniz koruma alanlarının belirlenmesi gibi temel yönetim araçları kullanılabilmektedir. Av kotaları, özellikle gelişmiş ülkelerde kullanımı yaygın olan ve belirli bölgelerde özellikle çok sayıda filo tarafından avlanan türlere yönelik olarak uygulanan bir balıkçılık yönetimi aracıdır.

3. MALZEME VE YÖNTEM

Çalışmada kullanılan veriler, Türkçe ve yabancı dilde hazırlanmış bilimsel makale, çalışma ve raporlardan sağlanmıştır. Dünya geneline ilişkin veriler, baskın olarak, tarım ve balıkçılık alanında en yetkin ve güvenilir uluslararası kuruluş olan Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) balıkçılıkla ilgili yıllık raporları ve elektronik yayınlarından elde edilmiştir.

Türkiye ve AB ile ilgili kısımlarda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı başta olmak üzere Balıkçılık faslının sorumlu Bakanlıklarından olan Tarım ve Orman Bakanlığı'nın AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü ve Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nden edinilen veriler, bilgi notları, uzmanlık tezleri ve raporlar esas alınmıştır. Özellikle AB ile ilgili kısımlarda, Birliğin kendi kurumlarının yayınlarının ve AB veri tabanı olarak işleyen EUROSTAT verilerinin yanı sıra Birliğe bağlı olan Avrupa Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Piyasa Gözlem Evi (EUMOFA) gibi kuruluşların istatistiki verilerinden faydalanılmıştır.

Karşılaştırmayı destekleyici olması bakımından İktisadi İş birliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD), Dünya Bankası ve yine FAO'ya bağlı olan Üst Düzey Uzmanlar Paneli'nin raporları ve verileri de çalışma kapsamında kullanılmıştır.

Çalışmanın temelini literatür taraması ve kaynak incelemesi oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olan veya tamamlayıcı nitelikte olduğu düşünülen veriler tablo ve grafikler halinde verilmiştir. Dünya ve AB özelinde, konuyla ilgili grafik veya şekillere erişildiği, ancak bunların temelini oluşturan sayısal verilere ulaşamadığı durumlarda şekil üzerinde değişiklik yapılarak çalışmada kullanılmıştır. Gerekli verilerin temin edilebildiği yerlerde oluşturulan grafiklerin hazırlanmasında MS Excel kullanılmıştır. 2030 yılına yönelik projeksiyonlarda MS Excel - Üstel Düzeltme (ETS) algoritması kullanılmış ve mevcut (geçmiş) değerlere dayalı tahminler elde edilmiştir. Söz konusu tahminler, çalışma kapsamında ele alınan yıllardaki veriler kullanılarak elde edilmiş olup ileriye dönük trende ilişkin bir fikir oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu gibi tahmin çalışmalarında daha olası bir sonuç alabilmek amacıyla tarihsel balıkçılık verilerinin kapsamlı bir biçimde ele alınması gerekmektedir.

4. BULGULAR

4.1. TÜRKİYE’DE BALIKÇILIK

Balıkçılık yönetiminin Türkiye’de oluşumu, Osmanlı dönemine dayanmaktadır. Gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Cumhuriyet döneminde çıkarılan kanun ve yönetmelikler, kurumsal yapının sürekli değişimine sebep olmuştur. Hem üç tarafı sularla çevrili hem de zengin sayılabilecek iç su kaynakları olmasına karşın, balıkçılık konusuyla ilgili bakanlık düzeyinde bir yapılanma oluşmamıştır (Üstündağ, 2010).

Cumhuriyetin ilk yıllarında, balıkçılık yönetimi ile ilgili belirli bir kuruluş bulunmamakta olup, bu konuda ilk kamu örgütlenmesi, 1934 yılında, İktisat Vekâleti bünyesindeki Deniz Mahsulleri ve Avcılığı Müdürlüğünün kurulmasıyla gerçekleşmiştir (Aksungur, 2004). Balıkçılık yönetimiyle ilgili olarak su ürünlerinin korunması, istihsalı ve kontrolüne yönelik ilk ve hâlihazırda yürürlükte olan 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu, 22 Mart 1971 tarihinde kabul edilmiştir (Anonim, Su Ürünleri Kanunu, 1971).

Balıkçılık konuları, 2011 yılında, 639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile gerçekleştirilen yeniden yapılanma ile kurulan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı (GTHB) bünyesindeki Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü (BSGM) tarafından yürütülmeye başlamıştır (Anonim, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011). Balıkçılığın yönetimi, düzenlenmesi, korunması, teşvik edilmesi ve teknik destek verilmesinden sorumlu birim olarak kurulan BSGM, 10 Temmuz 2018 tarihli ve 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Tarım ve Orman Bakanlığı (TOB) altında çalışmalarını sürdürmektedir (Anonim, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2018).

BSGM’nin çalışma alanı, avcılık ve yetiştiricilik konuları ile sınırlı kalırken, hijyen, işleme ve değerlendirme ile ilgili konuların Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğünde, balıkçı örgütlenmesi ile ilgili konuların Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde, su ürünleri araştırmaları ile ilgili konuların Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünde kalmış olması parçalı bir yapı ortaya çıkarmaktadır (Arpa, 2013).

4.1.1. Üretim, Tüketim ve Kaynak Yönetimi

Genel olarak avcılıkla üretimin baskın olduğu bir ülke olan Türkiye’de, avcılık üretiminin katkısı her geçen gün azalmış, buna karşılık olarak yetiştiricilik üretimi ise eşit bir üretim kapasitesine erişmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1: Türkiye Su Ürünleri Üretimi (ton) (BSGM, 2019).

Yıl	Avcılık			Yetiştiricilik			Toplam
	Deniz	İç su	Toplam	Deniz	İç su	Toplam	
2005	380.381	46.115	426.496	69.673	48.604	118.277	544.773
2006	488.966	44.082	533.048	72.249	56.694	128.943	661.991
2007	589.129	43.321	632.450	80.840	59.033	139.873	772.323
2008	453.113	41.011	494.124	85.629	66.557	152.186	646.310
2009	425.275	39.187	464.462	82.481	76.248	158.729	623.191
2010	445.680	40.259	485.939	88.573	78.568	167.141	653.080
2011	477.658	37.097	514.755	88.344	100.446	188.790	703.545
2012	396.322	36.120	432.442	100.853	111.557	212.410	644.852
2013	339.047	35.074	374.121	110.375	123.019	233.394	607.515
2014	266.078	36.134	302.212	126.894	108.239	235.133	537.345
2015	397.731	34.176	431.907	138.879	101.455	240.334	672.241
2016	301.464	33.856	335.320	151.794	101.601	253.395	588.715
2017	322.173	32.145	354.318	172.492	104.010	276.502	630.820
2018	≈283.940	≈30.154	314.094	-	-	314.537	628.631

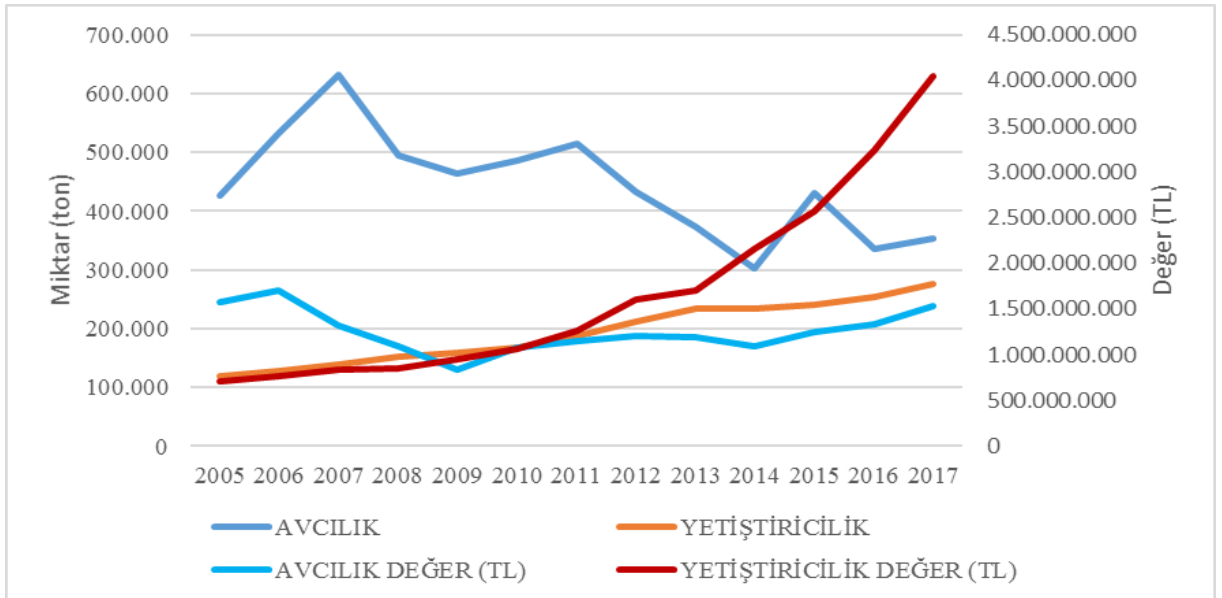
Avcılık yoluyla üretimin yıllar içerisinde giderek azalmasından ötürü ortaya çıkan açığın küresel eğilimlere paralel olarak ileriki yıllarda Türkiye’de de gelişmesini sürdüren yetiştiricilik ile kapatılabileceği yönünde genel bir kanı mevcuttur (İzmir Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üreticileri Birliği, 2014). 2017 yılı verileri, 2005 yılı verileriyle karşılaştırıldığında avcılık yoluyla üretimin %15 azaldığı, buna karşın yetiştiricilik yoluyla üretimin %133 arttığı görülmektedir.

Türkiye’de avcılık ve yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretimin ekonomik değeri yönünden karşılığı Tablo 4.2’de verilmektedir.

Tablo 4.2: Ekonomik Değeri Yönünden Türkiye Su Ürünleri Üretimi (BSGM, 2019).

Yıl	Avcılık		Yetiştiricilik		Toplam	
	Miktar (ton)	Değer (TL)	Miktar (ton)	Değer (TL)	Miktar (ton)	Değer (TL)
2005	426.496	1.574.988.300	118.277	704.283.000	544.773	2.279.271.300
2006	533.048	1.706.983.000	128.943	766.229.750	661.991	2.473.212.750
2007	632.450	1.323.151.750	139.873	839.762.500	772.323	2.162.914.250
2008	494.124	1.097.178.400	152.186	850.646.080	646.310	1.947.824.480
2009	464.233	837.387.880	158.729	952.935.500	622.962	1.790.323.380
2010	485.939	1.078.515.200	167.141	1.066.778.600	653.080	2.145.293.800
2011	514.755	1.143.272.172	188.790	1.270.028.140	703.545	2.413.300.312
2012	432.442	1.209.028.426	212.410	1.605.293.700	644.852	2.814.322.126
2013	374.121	1.188.432.525	233.394	1.704.471.151	607.515	2.892.903.676
2014	302.212	1.099.749.495	235.133	2.160.070.890	537.345	3.259.820.385
2015	431.907	1.245.020.381	240.334	2.569.208.590	672.241	3.814.228.971
2016	335.320	1.340.878.317	253.395	3.239.320.980	588.715	4.580.199.297
2017	354.318	1.535.702.592	276.502	4.049.199.270	630.820	5.584.901.862

Tablo 4.2’de bulunan verilerden yola çıkarak su ürünleri yetiştiriciliğinin, avcılığa göre daha fazla ekonomik değer kazandığı görülmektedir (Şekil 4.1). Yetiştiricilikte üretim maliyetlerinin daha yüksek olması, av yasağı döneminde yetiştiricilik ürünlerine olan talebin artması ve yetiştiricilik ürünlerinin ihracatta daha yaygın olması bu durumun nedenleri arasında olabilir.

Şekil 4.1: Türkiye’de Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliğinin Yıllara Göre Değişimi (BSGM, 2019).

Türkiye kişi başına tüketim 2017 yılında 5,5 kg/kişi olarak gerçekleşmiştir (BSGM, 2019). Tüketim trendinin son yıllarda gerilediği görülmektedir. Kişi başına tüketimin yıllara göre değişimi Tablo 4.3'te yer almaktadır.

Tablo 4.3: Türkiye’de Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi (BSGM, 2019).

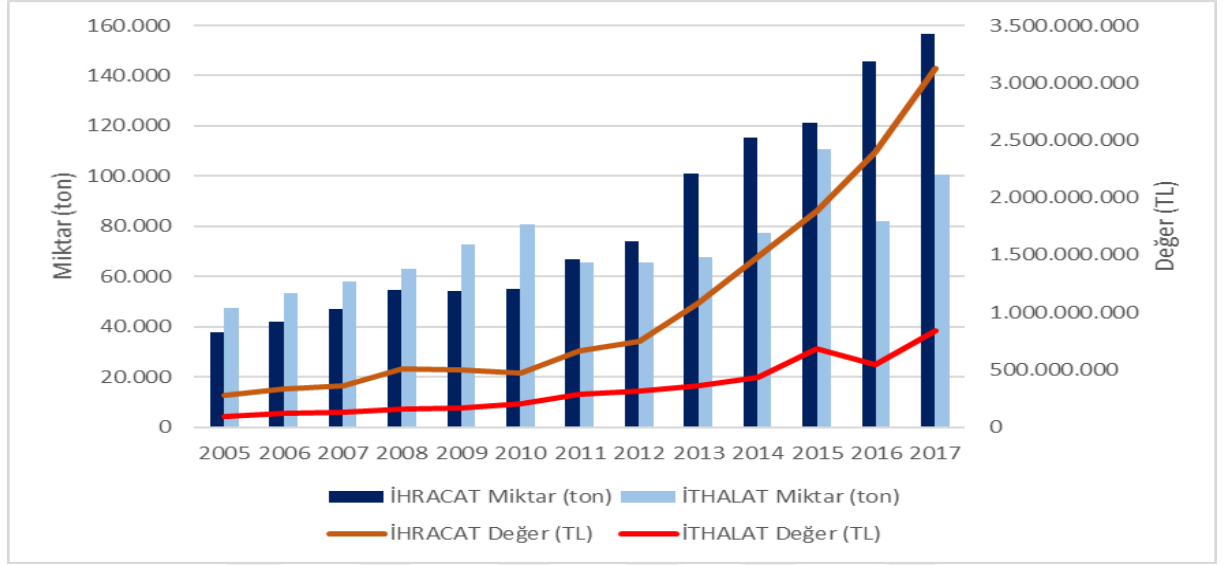
Yıl	Tüketim (ton)		Kişi Başına Tüketim (kg)
	İç tüketim	İşlenen	
2005	520.985	30.000	7,2
2006	597.738	60.000	8,1
2007	604.695	170.000	8,6
2008	555.275	95.742	7,8
2009	545.368	90.211	7,6
2010	505.059	168.073	6,9
2011	468.040	228.709	6,3
2012	532.347	94.201	7,1
2013	479.708	87.896	6,3
2014	420.361	73.667	5,4
2015	479.741	176.138	6,1
2016	426.085	93.096	5,4
2017	441.573	130.917	5,5

Türkiye, sektörün güçlenmesiyle zaman içerisinde ithalatçı ülke konumundan ziyade ihracatçı ülke konumuna geçmiştir (Tablo 4.4).

Tablo 4.4: Ekonomik Değeri Yönünden Türkiye Su Ürünleri İhracatı ve İthalatı (BSGM, 2019).

Yıl	İhracat		İthalat	
	Miktar (ton)	Değer (TL)	Miktar (ton)	Değer (TL)
2005	37.655	277.963.150	47.676	92.425.248
2006	41.973	336.723.477	53.563	120.592.605
2007	47.214	356.293.408	58.022	126.432.371
2008	54.526	505.545.565	63.222	154.343.337
2009	54.354	494.899.926	72.686	163.633.104
2010	55.109	471.459.989	80.726	200.395.897
2011	66.738	664.333.252	65.698	290.826.203
2012	74.006	744.907.572	65.384	317.626.975
2013	101.063	1.083.243.678	67.530	359.490.196
2014	115.381	1.481.211.383	77.551	435.691.472
2015	121.053	1.879.701.163	110.761	685.467.749
2016	145.469	2.398.269.090	82.074	548.878.092
2017	156.681	3.128.112.446	100.444	841.383.610

Tablo 4.4’deki veriler incelendiğinde su ürünleri ihracatının, sadece üretim bakımından olmayıp ekonomik yönden de ciddi şekilde değer kazandığı (2005 yılından bu yana, miktar bakımından %316, değer bakımından ise %1025 artış) ve su ürünleri sektörünün cari açık vermeyen nadir sektörlerden biri olmasını sağladığı görülmektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2: Miktar ve Değer Yönünden Türkiye Su Ürünleri İthalatı ve İhracatı (BSGM, 2019).

Türkiye’nin su ürünleri ithalat ve ihracatını 2017 yılı verilerine göre en çok gerçekleştirdiği ülkeler Tablo 4.5’de yer almaktadır.

Tablo 4.5: Türkiye’nin Miktar Bakımından En Çok İthalat ve İhracat Yaptığı Ülkeler (2017) (BSGM, 2019).

İthalat		İhracat	
Ülke	Miktar (ton)	Ülke	Miktar (ton)
Norveç	32.559	Hollanda	21.635
Fas	19.757	İtalya	19.983
İspanya	11.923	Almanya	12.458
İzlanda	6.295	Rusya Federasyonu	10.507
Seyşeller	6.165	İngiltere	9.330
Fransa	3.590	İspanya	7.991
Çin	3.349	Lübnan	7.513
KKTC	2.567	Yunanistan	7.442
Vietnam	1.911	Irak	7.186
Hollanda	1.782	Fransa	4.999

Türkiye’de su ürünleri tüketiminde genel olarak avcılık yoluyla elde edilen taze pelajik ürünler rağbet görmektedir. En çok ilgi gören ve avcılığı yapılan tür olan hamsinin av miktarındaki

değişiklikler, toplam üretim miktarında ciddi değişikliklere neden olabilmektedir. Hamsiden sonra en fazla, Türkiye’de yaygın şekilde tüketilmeyen ve genel olarak balık unu ve yağı fabrikalarında olarak kullanılan çaça avlanmaktadır. Tablo 4.6 ve Tablo 4.7’de sırasıyla en çok avlanan pelajik ve demersal deniz türlerine ilişkin üretim miktarlarına yer verilmektedir.

Tablo 4.6: Avcılığı En Çok Yapılan Pelajik Balıkların Üretim Miktarları (ton) (BSGM, 2019).

Yıl	Hamsi (<i>Engraulis encrasicolus</i>)	Sardalya (<i>Sardina pilchardus</i>)	İstavrit (<i>Trachurus trachurus</i>)	Palamut (<i>Sarda sarda</i>)	Lüfer (<i>Pomatomus saltatrix</i>)	Çaça (<i>Sprattus sprattus</i>)
2005	138.569	20.656	27.518	70.797	18.357	5.500
2006	270.000	15.586	25.927	29.690	8.399	7.311
2007	385.000	20.941	32.021	5.965	6.858	11.921
2008	251.675	17.531	32.177	6.448	4.048	39.303
2009	204.699	30.091	28.268	7.036	5.999	53.385
2010	229.023	27.639	20.447	9.401	4.744	57.023
2011	228.491	34.709	25.010	10.019	3.122	87.141
2012	163.982	28.248	30.946	35.764	7.390	12.092
2013	179.615	23.919	28.424	13.158	5.225	9.764
2014	96.440	18.077	16.324	19.032	8.386	41.648
2015	193.492	16.693	16.664	4.573	4.136	76.996
2016	102.595	18.162	11.148	39.460	9.574	50.225
2017	158.094	23.426	12.985	7.578	1.936	33.950

Tablo 4.7: Avcılığı En Çok Yapılan Demersal Balıkların Üretim Miktarları (ton) (BSGM, 2019).

Yıl	Mezgit (<i>Merlangius merlangus</i>)	Berlam (<i>Merluccius merluccius</i>)	Tekir (<i>Mullus surmuletus</i>)	Barbun (<i>Mullus barbatus</i>)	Kalkan (<i>Psetta maxima</i>)
2005	8.309	4.100	1.207	2.825	649
2006	9.112	3.460	1.256	2.617	807
2007	12.940	3.337	1.732	2.390	769
2008	12.231	1.252	1.978	2.035	528
2009	11.146	1.557	2.818	2.778	383
2010	13.558	1.256	4.455	2.797	295
2011	9.455	921	3.877	2.289	166
2012	7.367	893	3.767	2.790	203
2013	9.397	676	2.333	2.144	209
2014	9.555	642	3.617	1.461	198
2015	13.158	706	3.476	1.281	239
2016	11.541	784	3.047	1.532	221
2017	8.248	1.011	2.074	1.476	167

Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı üzere, avcılık yoluyla elde edilen ve ekonomik değeri olan birçok türün üretim miktarında düşüş yaşanmaktadır. Bu durumun önüne geçmek, sürdürülebilir üretimi desteklemek ve kontrol edebilmek amacıyla TOB deniz ve iç sularda yasaklama ve sınırlamalara yönelik teknik ve idari düzenlemeler yapmaktadır. Bu düzenlemeler, 1380 sayılı Kanunun uygulanmasına yönelik yönetmeliklerden biri olan su ürünleri yönetmeliği kapsamındaki tebliğler ile yapılmaktadır (Arpa, 2013). Hâlihazırda yürürlükte olan tebliğler, 2016 ve 2020 yılları arasında geçerli olan “4/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ” ve “4/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ”dir (GTHB, 2016).

Bazı türlerin üretiminde görülen düşüşler nedeniyle, belirli zaman, bölge ve boy sınırlamaları getirilmektedir. Türkiye balıkçılık yönetimi kapsamında gırgır ile avcılıkta kurallar kısmen sınırlandırarak, 1 Mayıs – 1 Eylül arasındaki av yasağı uygulamasının başlangıcı 15 Nisan’a alınmış, bazı balık boylarına getirilen yasaklar artırılmış ve kıyıdan itibaren 24 m’den sığ sularda avcılık yapmaları yasaklanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Mavi yüzgeçli ton balığı avcılığında uygulanandan hariç bir ulusal av kotası sistemi bulunmamaktadır.

Balıkçılık idari binaları, karaya çıkarılan balıkların tür ve miktar olarak istatistiklere doğrudan girmesini sağlamak, av verilerini toplamak, av kayıt formlarını toplamak, örnek almak ve gemilerin limanda av denetimlerini yapmak amacıyla kullanılmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Türkiye genelinde, balıkçı barınaklarının 50’sinde balıkçılık idari binası bulunmaktadır (BSGM, 2019).

Yasadışı avcılığın önlenmesi ve avcılık verilerinin toplanması amacıyla mülga GTHB’nin 2016 yılında faaliyete geçirdiği “Balıkçı Gemilerini İzleme Sistemi (BAGİS)” ve “Elektronik Seyir Defteri” uygulaması ile balıkçı filosundaki 12 metre ve üzeri yaklaşık 1500 balıkçı gemisinin avcılık faaliyetleri GSM ve uydu aracılığıyla takip edilmeye ve av faaliyetlerine ilişkin veriler kayıt altına alınmaya başlanmıştır (BSGM, 2019).

2002 yılından itibaren balıkçılık filosundaki gemi sayısında artışı önleme amaçlı uygulamalar başlamıştır. Mevcut eski tekneleri yenilenmesi dışında yeni teknelere ruhsat verilmesi

durdurulmuş, balıkçı teknesi geri alım teşvikiyle tekne sayısında önemli miktarda azalma olmuştur (Tablo 4.8).

Tablo 4.8: Türkiye Balıkçılık Filosu (BSGM, 2019).

Yıl	Deniz	İç su	Toplam
2005	18.836	3.422	22.258
2006	18.790	3.414	22.204
2007	18.563	3.199	21.762
2008	17.732	3.171	20.903
2009	17.469	3.149	20.618
2010	17.440	3.234	20.674
2011	17.165	3.124	20.289
2012	16.998	3.102	20.100
2013	16.437	3.232	19.669
2014	15.877	3.065	18.942
2015	15.680	2.922	18.602
2016	15.663	2.831	18.494
2017	15.406	2.618	18.024
2018	15.352	2.656	18.008

Tarım ve Orman Bakanlığı, mevcut balık stoklarının artırılması amacıyla her yıl iç sularda balıklandırma çalışmaları yürütmektedir (Tablo 4.9). Bu çalışmalara ek olarak kalkan balığı, levrek, çipura, mersin balığı ve Karadeniz alabalığı gibi türler de doğal ortama bırakılmaktadır (Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, 2019).

Tablo 4.9: Balıklandırma (Sazan) Miktarları (BSGM, 2019).

Yıl	Balıklandırılan İl Sayısı	Balıklandırılan Kaynak Sayısı	Balık Miktarı (adet)
2005	48	315	6.485.000
2006	49	317	6.550.000
2007	55	326	4.450.000
2008	56	330	4.730.000
2009	58	401	4.100.000
2010	58	451	5.150.000
2011	62	449	4.550.000
2012	39	498	3.500.000
2013	49	554	4.250.000
2014	32	328	4.030.000
2015	52	378	3.500.000
2016	55	541	5.000.000
2017	60	591	6.085.000
2018	60	686	6.000.000

4.1.2. Su Ürünleri Yetiştiriciliği

Türkiye, sahip olduğu zengin tatlı veya tuzlu su kaynaklarında birçok türün yetiştiriciliğini yapmaktadır. 1970’lerde ticari amaçlı gökkuşağı alabalığıyla su ürünleri yetiştiriciliğine başlayan Türkiye, zamanla deniz balıkları yetiştiriciliğinde de ilerleyerek gerek kapasite gerekse üretim bakımından sektör anlamında bölgesinin önde giden ülkelerinden biri haline gelmiştir (Tablo 4.10 ve Tablo 4.11).

Tablo 4.10: Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapan İşletme Sayısı (BSGM, 2019).

Yıl	Deniz	İç su	Toplam
2005	303	1.186	1.489
2006	296	1.072	1.368
2007	324	1.180	1.504
2008	350	1.395	1.745
2009	356	1.499	1.855
2010	344	1.550	1.894
2011	368	1.720	2.088
2012	408	1.883	2.291
2013	418	1.935	2.353
2014	420	1.945	2.365
2015	427	1.950	2.377
2016	425	1.901	2.326
2017	427	1.881	2.308
2018	426	1.860	2.286

Tablo 4.11: Türkiye’de Yetiştiricilik Üretiminin Deniz ve İç Sulara Göre Dağılımı (BSGM, 2019).

Yıl	Deniz		İç su		Toplam (ton)
	Miktar (ton)	Toplamdaki Payı (%)	Miktar (ton)	Toplamdaki Payı (%)	
2005	69.673	58,9	48.604	41,1	118.277
2006	72.249	56,0	56.694	44,0	128.943
2007	80.840	57,8	59.033	42,2	139.873
2008	85.629	56,3	66.557	43,7	152.186
2009	82.481	52,0	76.248	48,0	158.729
2010	88.573	53,0	78.568	47,0	167.141
2011	88.344	46,8	100.446	53,2	188.790
2012	100.853	47,5	111.557	52,5	212.410
2013	110.375	47,3	123.018	52,7	233.393
2014	126.894	54,0	108.239	46,0	235.133
2015	138.879	57,8	101.455	42,2	240.334
2016	151.794	59,9	101.601	40,1	253.395
2017	172.492	62,4	104.010	37,6	276.502

Türkiye’de yetiştiriciliği en çok yapılan türlerin yıllar içerisindeki üretim miktarları Tablo 4.12’de yer almaktadır.

Tablo 4.12: Türkiye’de Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (ton) (BSGM, 2019).

Yıl	Alabalık			Çipura	Levrek
	İç Su	Deniz	Toplam		
2005	48.033	1.249	49.282	27.634	37.290
2006	56.026	1.633	57.659	28.463	38.408
2007	58.433	2.740	61.173	33.500	41.900
2008	65.928	2.721	68.649	31.670	49.270
2009	75.657	5.229	80.886	28.362	46.554
2010	78.165	7.079	85.244	28.157	50.796
2011	100.239	7.697	107.936	32.187	47.013
2012	111.335	3.234	114.569	30.743	65.512
2013	122.873	5.186	128.059	35.701	67.913
2014	107.983	5.610	113.593	41.873	74.653
2015	101.166	6.872	108.038	51.844	75.164
2016	101.297	5.716	107.013	58.254	80.847
2017	103.705	5.952	109.657	61.090	99.971

Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik tüm düzenlemeler, su kaynakları potansiyelinin verimli şekilde kullanılması, su ürünleri yetiştiriciliğinde sürdürülebilirliğin sağlanması, çevrenin korunması, kaliteli ve güvenli gıda temini, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili yatırımların planlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve etkin denetimin sağlanması amacıyla 29.06.2004 tarihli ve 25507 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği” kapsamında yer almaktadır (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2004). Denizlerde kurulan balık çiftlikleri 2007 yılında yürürlüğe konulan “Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ” gereğince Tablo 4.13’de belirtilen kriterlere uygun yerlere taşınmak ya da kurulmak zorundadır (Resmi Gazete, 2007).

Tablo 4.13: Balık Çiftliği Kurulamayacak Hassas Alanlara Ait Parametreler (Resmî Gazete, 2007).

Parametre	Kriter
Derinlik	$\leq 30\text{m}$
Kıyıdan Uzaklık	≤ 0.6 deniz mili
Akıntı Hızı	≤ 0.1 m/sn

4.1.3. Veri Toplama, İstatistik ve Araştırma

Avcılık ve yetiştiricilik ile ilgili faaliyetlerin etkin olarak izlenebilmesi ve verilerin daha kolay ve güvenilir bir şekilde toplanması amacıyla seyir defteri, karaya çıkış bildirimi, nakil belgesi, depolama ve satış bildirimine ait verilerin kaydedileceği bir sistem olan “Su Ürünleri Bilgi Sistemi” (SÜBİS) 2007 yılında kurulmuştur. TOB, TÜİK ve Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın erişim yetkisine sahip olduğu SÜBİS, balıkçılık faaliyeti ve av seferlerinden sağlanan karaya çıkarma miktarları ile av çabası verilerinin yıllık ve genel olarak incelenmesine dayanmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2014). Mülga GTHB’ye bağlı bilgi sistemlerinin ve veri tabanlarının birbirleriyle uyumunu ve veri alışverişini sağlamak amacıyla SÜBİS yeniden tasarlanarak 2015 yılından itibaren Bakanlığın Tarım Bilgi Sistemi (TARBİL) içerisinde hizmet vermeye başlamıştır (BSGM, 2019).

639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile denizlerde ve iç sularda su ürünlerine ilişkin bilimsel araştırmalar yapmak, yapılmasını desteklemek, ulusal ve uluslararası alanda Ar-Ge faaliyetleri yürütmek ve konuyla ilgili projeleri desteklemek gibi görevler Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü’ne (TAGEM) verilmiştir (Anonim, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 2011). Bu kapsamda, iç sular ve denizlerde su ürünleri stoklarının korunması, üretimin ve kalitenin artırılması, su ürünleri üretim sahalarının belirlenmesi, avlanma yöntemleri ve av araç ve gereçlerinin geliştirilmesi konularında araştırma projeleri hazırlama, hazırlatma, uygulatma, izleme ve değerlendirme konuları TAGEM bünyesinde yer almaktadır (TAGEM, 2015). Su ürünleri araştırma projeleri TAGEM birimlerince gerçekleştirilmektedir. (Su Ürünleri Araştırmaları Çalışma Grubu, 2014)

- Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (Trabzon)
- Akdeniz Su Ürünleri Araştırma, Üretim ve Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü (Antalya)
- Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (Elazığ)
- Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü (Isparta)
- Koyunculuk Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü / Su Ürünleri Bölüm Başkanlığı (Balıkesir)

Geçmişten günümüze balık stoklarının tahminine yönelik araştırmalar incelendiğinde çeşitli kurumlar tarafından az sayıda da olsa araştırmalar yapıldığı ancak balık stoklarının izlenmesine yönelik süreklilik arz eden bir çalışma olmadığı görülmektedir (Bingel & Gücü, 2010).

AB, her yıl Karadeniz’de Bulgaristan ve Romanya için kota uygulanan kalkan ve çaça balığı stoklarını tahmin etmek amacıyla, STECF kanalıyla, bağımsız uzmanların katılım sağladığı bir çalışma toplantısı düzenlenmektedir. AB üyesi olmayan ülkelerden de uzmanların katılımıyla derlenen bilgilerle, kısa ve orta vadede av miktarlarına ilişkin bağlayıcılığı olmayan tavsiye kararları almaktadır. Bahse konu toplantı, Karadeniz Balıkçılığının Yönetimi açısından yüksek önemi haiz verilerin iletilmesini mümkün kılmaktadır (Düzgüneş ve ark., 2009).

4.1.4. İstihdam ve Örgütlenme

Küçük ölçekli üreticilerin sektörün büyük bir kısmını oluşturduğu Türkiye’de, avcılık genellikle kıyı balıkçılığına uygun küçük gemilerle gerçekleştirilmekte, yetiştiricilik ise yaygın olarak aile tipi küçük ölçekli işletmelerden meydana gelmektedir. Gerek avcılık gerekse yetiştiricilik yolu ile üretim yapan küçük ölçekli üreticilerin en büyük sorunu, ürünlerini uygun şartlarda ve fiyatlarda pazarlanamamasıdır (Yılmaz, 2015).

Türkiye’de su ürünleri sektöründe çalışan kişi sayısı Tablo 4.14’de verilmektedir. Tablo 4.14’de yer alan verilen incelendiğinde avcılık sektöründeki çalışan sayısında düşüş olmasına karşın yetiştiricilik alanında çalışan sayısında önemli bir artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 4.14: Türkiye Su Ürünleri Sektöründe İstihdam (BSGM, 2019).

Yıl	Avcılık			Yetiştiricilik	İşleme
	Deniz	İç su	Toplam		
2010	46.361	7.811	54.172	6.600	5.833
2011	37.747	7.457	45.204	7.520	6.009
2012	36.776	4.278	41.054	8.500	6.100
2013	33.455	4.044	37.499	9.800	6.500
2014	32.599	4.120	36.719	9.900	6.000
2015	31.350	4.471	35.821	9.850	6.200
2016	32.631	4.276	36.907	9.950	6.250
2017	31.842	4.822	36.664	10.500	6.500

Kooperatif ve üretici birlikleri gibi örgütlenmeler, fiyat ve piyasa düzenleme işlevleri ile üreticinin mağduriyetini önleme ve kayıt dışı ekonominin kontrolüne katkı sağlama gibi görevler üstlenmektedirler. Kooperatifler değişik tarımsal faaliyetlere yönelik kurulurken,

üretici birlikleri ürün ve ürün grubundaki örgütlenmelerdir (Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2009).

Denizler, doğal göller, baraj gölleri, göletler, akarsular, dalyanlar, lagünler ve karada çeşitli sistemler kullanarak su ürünleri yetiştiriciliği ve avcılık yaparak elde ettikleri su ürünlerini pazara sunmayı taahhüt eden üreticiler tarafından 5200 sayılı Kanun kapsamında Su Ürünleri Üretici Birlikleri kurulmuştur. Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Deniz Ürünleri Avcıları olmak üzere iki tane Su Ürünleri Üretici Merkez Birliği bulunmaktadır (Tablo 4.15) (BSGM, 2019).

Tablo 4.15: Su Ürünleri Üretici Örgütleri ve Üye Sayıları (TRGM, 2018).

Su Ürünleri Kooperatifleri								
Birim Kooperatifler		Kooperatif Bölge Birlikleri			Kooperatif Merkez Birlikleri			
Sayısı	Ortak sayısı	Sayısı	Ortak koop. Sayısı	Ortak sayısı	Sayısı	Ortak birlik sayısı	Ortak koop. Sayısı	Ortak sayısı
551	30.886	17	229	13.833	1	14	199	11.460
Su Ürünleri Üretici Birlikleri								
Üretici Birlikleri		Üretici Merkez Birlikleri						
Birlik sayısı	Üye sayısı	Ürün /ürün grupları			Sayısı	Üye birlik sayısı		Üye çiftçi sayısı
30	1.193	Su Ürünleri Yetiştiricileri			1	18		888
		Deniz Ürünleri Avcıları			1	8		312
		TOPLAM			2	26		1.200

4.1.5. Bölgesel ve Uluslararası Balıkçılık İlişkileri

Türkiye, içinde bulunduğu bölgeyi kapsayan birçok uluslararası anlaşmaya taraf, kuruluşu üyedir. Bu kapsamda, ilgili RFMO faaliyetleri takip edilmekte ve bölgesel anlamda girişimlerin artırılmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu (GFCM), Akdeniz, Karadeniz ve bağlayıcı sulardaki balık türlerinin korunması, ortak koruma stratejilerinin geliştirilmesi ve araştırmaların koordinasyonu gibi çalışmalar yürüten bir bölgesel balıkçılık yönetimi kuruluşudur. Etkinlik düzeyini artırmak amacıyla son olarak 2014 yılında Anlaşması tadil edilen GFCM, balıkçılığın korunması ve yönetimi ile ilgili sınırlayıcı tavsiye kararları alma yetkisine sahiptir. Türkiye, GFCM tarafından verilen kararları ulusal mevzuatına aktarmaktadır (Tozlu, 2015).

Atlantik Ton Balıklarının Korunması Uluslararası Komisyonu (ICCAT), ton balığı ve ton balığı benzeri balık türlerinin yönetimini gerçekleştirmektedir. ICCAT, Atlas Okyanusu ve bağlantılı denizlerdeki ton balığı avcılığı ve ticaretini düzenlemek ve sürdürülebilir yönetimi sağlayabilmek amacıyla üye ülkeler için bağlayıcı nitelikte olan kararlar almaktadır. Ton balığı avcılığına yönelik olarak, genel stok durumu ve geçmiş av miktarlarına dayalı bir kota sistemi uygulanmakta olup kota dağılımında eşit olmayan uygulamalar görülebilmektedir (Yılmaz, 2015). 2015 yılı kota dağılımında, Türkiye'ye 707,23 ton kota tahsis edilirken, AB'ye 9372,92 ton, Japonya'ya ise 1390,44 ton kota tahsis edilmesi söz konusu duruma örnek gösterilebilir (ICCAT, 2015). Türkiye, kendisine tahsis edilen kota miktarının farklı bir referans dönem esas alınarak belirlenmesi nedeniyle uzun yıllar boyunca itirazlar yapmış, ancak olumlu yönde bir değişiklik olmaması nedeniyle, 2015 yılında tahsis edilen kotaya itiraz etmek amacıyla Türkiye, kanuni düzenlemeler doğrultusunda kendi belirlediği ulusal kotasını (self-quota) ilan etmiştir. Yapılan itirazlar ve girişimler neticesinde, 2018-2020 dönemi için Türkiye'ye verilen kota sırasıyla, 1414 ton (2018), 1824 ton (2019) ve 2240 ton (2020) olmuştur (ICCAT, 2017).

Orta Asya ve Kafkaslar Bölgesel Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Komisyonu (CACFish), FAO-Türkiye İşbirliği Programında yürütülen Orta Asya Balıkçılık ve Su Ürünleri Gelişimi Bölgesel Programı (FishDev) Projesinin bir çıktısı olarak, Türkiye ile FAO Orta Asya Alt Bölge Ofisi iş birliğinde kurulmuştur. CACFish, Orta Asya ve Kafkas ülkeleri arasında doğal su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak bir mekanizma kurulmasını ve su ürünleri ile ilgili deneyimlerin paylaşılmasını amaçlamaktadır.

Türkiye, 1973 yılında yürürlüğe giren Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme'ye (CITES) 1996 yılında taraf olmuştur. CITES, sözleşme kapsamındaki türlerin uluslararası ticaretini düzenleme amaçlı kurallar

belirlemektedir. Türkiye’de, CITES kapsamındaki türlere ilişkin kotalar yıllık olarak TOB tarafından belirlenmektedir. Koruma altındaki türlerden, yılan balığı (*Anguilla anguilla*) ve tıbbi sülük (*Hirudo verbana*) için ihracat kotaları, 2019 yılı için sırasıyla 73 ton (Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, 2019) ve 2 ton (Resmi Gazete, 2019) olarak belirlenmiştir.

Türkiye’nin, Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Tedbirlerine Dair Anlaşmayı kabul etmiş olması yasalara uygun avcılık yapan balıkçılara destek, kaçak avcılık yapılanlara ise uluslararası pazarda ürün satamayacaklarını ve eylemlerine göz yumulmayacağını göstermesi yönünden önem taşımaktadır (Yılmaz, 2015).

4.1.6. Balıkçılık Destekleri

Türkiye, genel olarak stoklar üzerindeki av gücünü azaltma ve gıda arzını artırma amaçlarıyla çeşitli dönemlerde sektöre yönelik desteklemelerde bulunmaktadır. Aşağıda belirtilen destekler haricinde kırsal kalkınma yatırımlarına destek sağlanması, indirimli kredi uygulaması ve sigorta primlerine destek sağlanması gibi dolaylı uygulamalar da mevcuttur (Yılmaz, 2015).

4.1.6.1. Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi

Verilerin doğru, güvenilir ve güncel şekilde toplanması karşılığında; iç sularda faaliyet gösteren ruhsatlı balıkçı gemilerinin tamamı ile denizlerde faaliyet gösteren 10 m'den küçük boylardaki ruhsatlı balıkçı gemileri bu desteğin kapsamına alınmıştır (GTHB, 2017). 2017 yılında 8.762 balıkçı gemisi sahibine toplam 7 milyon TL, 2018 yılında ise 10.297 kişiye toplam 8.200.000 TL destekleme ödemesi yapılmıştır (Tablo 4.16).

Tablo 4.16: Geleneksel Kıyı Balıkçılarına Yapılacak Destek Miktarı (Üstündağ, 2018).

Tekne grubu (metre)	Deniz (TL)	İç su (TL)
0 – 4,99	500	500
5 – 7,99	750	750
8 – 9,99	1000	-
8+	-	1000

Türk balıkçılık filosunun %87'si 10 metreden küçük boylardaki balıkçı gemilerinden oluşuyor olsa da bu gemilerinin toplam üretimdeki payı %10'lar civarında kalmaktadır. Küçük ölçekli avcılık; genel olarak yerelde ve taze tüketilmesi nedeniyle gıda güvenliğine, kıyı kesimindeki

halkın geçimine katkıda bulunmak suretiyle de kırsal kalkınmaya katkı sunmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018).

4.1.6.2. İndirimli Akaryakıt

Balık avcılığında av bölgesine gidiş ve av bölgesinden dönüşü kapsayan seyir zamanı, çoğu zaman avda geçen süreden uzun olmaktadır. Bu ise akaryakıt sarfiyatını ve maliyeti artırmaktadır. 1 Eylül 2012 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren, 24 m'den sığ sularda av yasağının getirilmesinin ardından balıkçıların avlanmaları için açılmaları gereken mesafe artmış, yakıt desteği, artan masrafları telafi etmede önemli hale gelmiştir (Yılmaz, 2015). Bu nedenle, dünyanın pek çok ülkesinde balıkçılığın geliştirilmesi amacı ile giderler içinde en önemli yeri tutan akaryakıt fiyatlarına çeşitli destekler uygulanmaktadır. 2004-2017 yılları arasında balıkçı gemilerinin kullandığı yakıttan alınmayan ÖTV'nin tutarı 1,7 milyar TL'dir (BSGM, 2019).

4.1.6.3. Balıkçı Gemisini Avcılıktan Çıkaracaklara Yapılacak Destekleme

Denizlerdeki su ürünleri avlanabilir stoklarıyla av filosu arasındaki dengeyi sağlayarak kaynaklar üzerindeki av baskısını azaltmak ve balıkçılığın sürdürülebilirliğini temin etmek amacıyla 2012 yılında, gemilerini avcılıktan çıkarmak isteyen balıkçılara gemi boyuna göre destekleme uygulaması başlatılmıştır. Bu kapsamda 2012-2018 yıllarında 10 m ve üzeri boylarda 1.264 adet balıkçı gemisi filodan çıkarılmış ve ruhsatları iptal edilmiş olup bu balıkçılara 165 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır (BSGM, 2019).

4.1.6.4. Üretim Desteği

Artan talebi karşılaması ve istihdam yaratması yönünden büyük önem taşıyan yetiştiricilik sektörüne, 2003-2017 yılları arasında toplam 1,23 milyar TL destekleme yapılmıştır (BSGM, 2019). Kayıt dışı ve ruhsatsız üretimin önüne geçmek, rekabetçi bir sektör oluşturmak ve üretimi artırmak amacıyla yapılan desteklemeler yetiştiricilik sektörünün gelişmesinde büyük rol oynamıştır (Yılmaz, 2015). Su ürünleri kayıt sistemine kayıtlı olmak şartıyla, 2015 yılında, ürün için kilogram başına, Tablo 4.17'de belirtilen miktarlara göre doğrudan üreticiye destekleme ödemesi yapılmaya devam edilmektedir (Bakanlar Kurulu Kararı, 2018). Bir işletmenin destekten faydalanabileceği miktar yılda en fazla 500.000 kg'dır. 250.000 kg/yıl'a (250.000 kg/yıl dâhil) kadar olan kısmına Tablo 4.17'de belirtilen miktarın tamamı, 250.001-

500.000 kg/yıl (500.000 kg/yıl dâhil) olan kısmı için ise belirtilen miktarın %50'si tutarında destekleme ödemesi yapılmaktadır.

Tablo 4.17: 2018 Yılında Kg Başına Verilen Üretim Destekleri (Bakanlar Kurulu Kararı, 2018).

Destek	Destek Tutarı
Alabalık	0,75 TL/kg
Kapalı Sistem	0,5 TL/kg
Yeni türler	1 TL/kg
Midye	0,05 TL/kg

4.2. AB'DE BALIKÇILIK

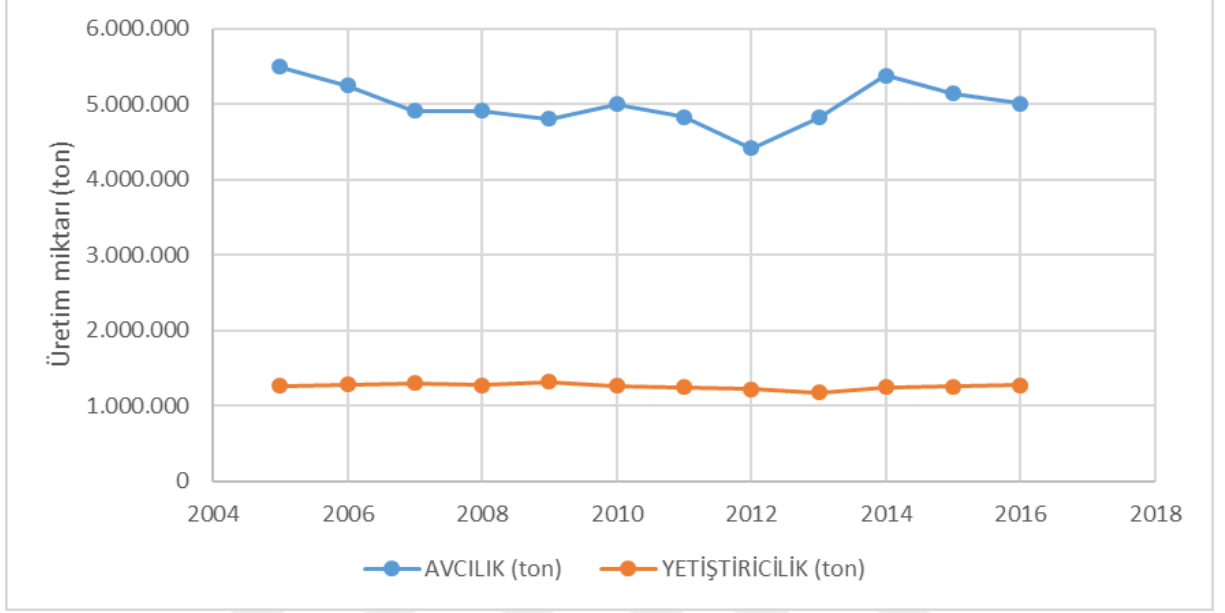
4.2.1. Genel Anlamda AB Balıkçılık Sektörü

AB, gerek genel olarak 6 milyon tonun üzerindeki su ürünleri üretimi gerekse uluslararası su ürünleri ithalat ve ihracatındaki payı ile sektörün en önemli küresel aktörlerinden birisidir (Tablo 4.18).

Tablo 4.18: AB Su Ürünleri Üretimi (Eurostat, 2018).

Yıl	Avcılık (ton)	Yetiştiricilik (ton)	Toplam (ton)
2005	5.496.080	1.266.884	6.762.964
2006	5.253.811	1.283.363	6.537.174
2007	4.910.170	1.305.978	6.216.148
2008	4.910.210	1.271.671	6.181.881
2009	4.804.323	1.318.087	6.122.410
2010	4.998.905	1.270.507	6.269.412
2011	4.832.691	1.247.982	6.080.673
2012	4.419.339	1.221.304	5.640.643
2013	4.828.990	1.178.197	6.007.187
2014	5.382.682	1.250.207	6.632.889
2015	5.145.541	1.259.833	6.405.374
2016	5.015.686	1.276.063	6.291.749

AB, su ürünleri üretiminin genel olarak avcılık yoluyla gerçekleştiği görülürken yetiştiricilik önemli düzeyde sağladığı katkıya karşın üretim miktarı uzun yıllardır sabit toplam üretimin %20'si civarında kalmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: AB Su Ürünleri Üretim Trendi (Eurostat, 2018).

AB’de en çok avcılığı ve yetiştiriciliği yapılan türler ve üretim miktarları, sırasıyla, Tablo 4.19 ve Tablo 4.20’de yer almaktadır.

Tablo 4.19: AB’de Avcılığı En Çok Yapılan Türler (2015) (Avrupa Komisyonu, 2018).

Tür	Miktar (ton)
Baltık Ringası (<i>Clupea harengus membras</i>)	769.376
Uskumru (<i>Scomber scombrus</i>)	545.256
Çaça (<i>Sprattus sprattus</i>)	530.414
Mezgit (<i>Merlangius merlangus</i>)	235.182
Kum Balığı (<i>Gymnamodytes ciccerelus</i>)	218.956
Sardalya (<i>Sardinella spp.</i>)	197.618
İstavrit (<i>Trachurus spp.</i>)	183.154
Atlantik Morinası (<i>Gadus morhua</i>)	147.151
Sarı Yüzgeçli Ton Balığı (<i>Thunnus albacares</i>)	144.782
Çizgili Ton Balığı (<i>Katsuwonus pelamis</i>)	132.632

Tablo 4.20: AB’de Yetiştiriciliği En Çok Yapılan Türler (2015) (Avrupa Komisyonu, 2018).

Tür	Miktar (ton)
Akdeniz Midyesi (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)	326.204
Gökkuşuğu Alabalığı (<i>Oncorhynchus mykiss</i>)	186.916
Somon Balığı (<i>Salmo salar</i>)	185.994
Mavi Midye (<i>Mytilus edulis</i>)	145.415
İstiridye (<i>Crassostrea</i> spp.)	85 395
Çipura (<i>Sparus aurata</i>)	82.527
Levrek (<i>Dicentrarchus labrax</i>)	68.780
Aynalı Sazan (<i>Cyprinus carpio</i>)	68.730
Manila kum midyesi (<i>Ruditapes philippinarum</i>)	35.173
Deniz Midyeleri (-)	19.254

AB’de su ürünleri sektöründe çalışan kişi sayısının yıllar içerisindeki değişimi Tablo 4.21’de gösterilmektedir.

Tablo 4.21: AB’de Su Ürünleri Sektöründe Çalışan Kişi Sayısı (Avrupa Komisyonu (2018), Eurostat (2017, 2018)).

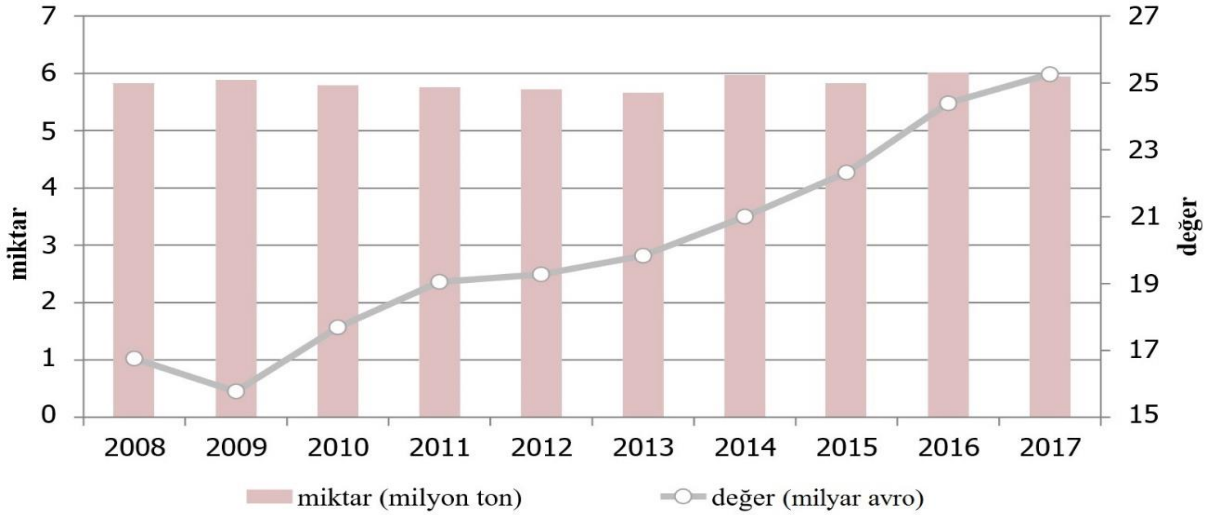
Yıl	Avcılık	Yetiştiricilik	İşleme
2009	139.023	31.193	120.388
2010	-	-	-
2011	116.094	33.019	115.651
2012	-	69.123	122.741
2013	150.485	-	-
2014	-	31.451	-
2015	114.224	≈ 39.000	-
2016	≈ 118.500	≈ 59.500	105.282
Ortalama	≈ 127.665	≈ 43.881	≈ 116.015

Avrupa Birliği'nin filosu, avcılık kapasitesi genel olarak büyük olan 82.000'den fazla gemiden oluşmaktadır (Tablo 4.22). Filo kapasitesi, balıkçılık için fazla büyük olması ve ekonomik olmaması nedeniyle azaltılmaya çalışılmaktadır. AB balıkçılık filosunun modernize yapısı, küresel pazarda üstün bir rekabet gücü sağlamakta ancak deniz kaynakları üzerindeki baskının devam etmesine sebep olmaktadır.

Tablo 4.22: AB’de Balıkçı Teknesi Sayısı (Eurostat, 2018).

Yıl	Tekne Sayısı
2005	88.852
2006	86.856
2007	88.374
2008	85.441
2009	84.181
2010	83.374
2011	81.791
2012	80.374
2013	86.794
2014	85.920
2015	84.203
2016	83.692
2017	82.737

İthalat ve ihracat konusunda sektörün dünya genelindeki en önemli paydaşı olan AB’nin su ürünleri dış ticareti değer bakımından her yıl %6 büyümektedir. 2017 yılında, AB’nin uluslararası su ürünleri ticaret hacmi 57 milyar Avro olmuştur. AB’nin üye olmayan ülkelerden gerçekleştirdiği ithalatın değeri 2017 yılında 25,3 milyar Avro olmuştur (Şekil 4.4) (The European Market Observatory for fisheries and aquaculture, 2018)

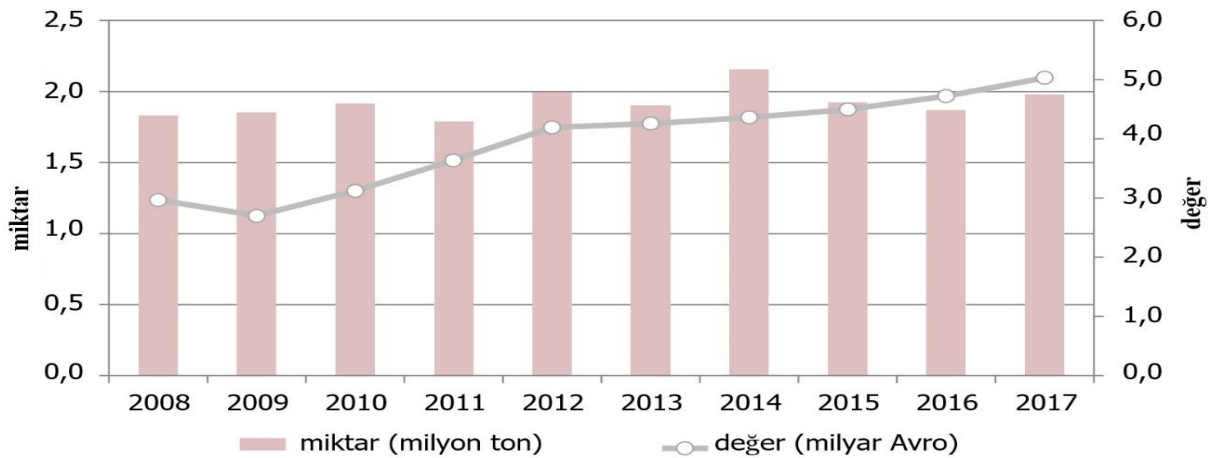
Şekil 4.4: AB’nin Birlik Dışından Su Ürünleri İthalatı (EUMOFA, 2018).

AB, su ürünleri tüketimine yönelik talebi karşılama konusunda birçok ürün grubunda kendine yeterli üretimi gerçekleştiremediğinden küresel pazarda önemli bir ithalatçıdır. AB’nin üyesi olmayan ülkelerden gerçekleştirdiği ithalata konu olan ürün grupları ve ithal edilme trendlerine ilişkin veriler Tablo 4.23’de yer almaktadır.

Tablo 4.23: AB'nin Birlik Dışından Gerçekleştirdiği Su Ürünleri İthalatı (bin ton) (EUMOFA, 2018).

Ürün grubu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim (%)
Dip balıkları	1.103	1.153	1.188	1.162	1.230	1.213	+10
Alabalıklar	763	776	837	877	880	832	+9
Ton balığı ve benzeri türler	666	701	719	723	732	787	+18
Gıda dışı kullanım	884	766	937	837	843	742	-16
Kabuklular	604	596	622	602	628	630	+4
Kafadan bacaklılar	379	370	363	375	396	547	+44
Küçük pelajik türler	379	354	358	358	393	421	+11
Diğer deniz balıkları	236	235	235	229	258	267	+13
Tatlı su balıkları	256	256	230	209	200	179	-30
Çeşitli su ürünleri	183	169	150	129	130	128	-30
Yumuşakçalar ve su omurgasızları	189	206	252	252	238	116	-39
Yassı balıklar	70	72	79	75	89	81	+15
Toplam	5.713	5.654	5.969	5.829	6.017	5.943	+4

Avcılık ve yetiştiricilik yoluyla elde edilen ürünlerin değerinin her geçen gün artması, önemli bir ithalatçı olmasının yanı sıra genel olarak katma değeri yüksek su ürünleri ihraç eden bir ihracatçı olan AB'ye önemli girdiler sağlamaktadır. AB'nin gerçekleştirdiği su ürünleri ihracatının %70'i, beş üye ülke (Hollanda, İspanya, Danimarka, İrlanda ve İspanya) tarafından gerçekleştirilmektedir. AB'nin üye olmayan ülkelere gerçekleştirdiği ihracatın toplamı, 2017 yılında, miktar bakımında 1,98 milyon ton, değer bakımından 5 milyar Avro olmuştur (Şekil 4.5) (The European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture, 2018).

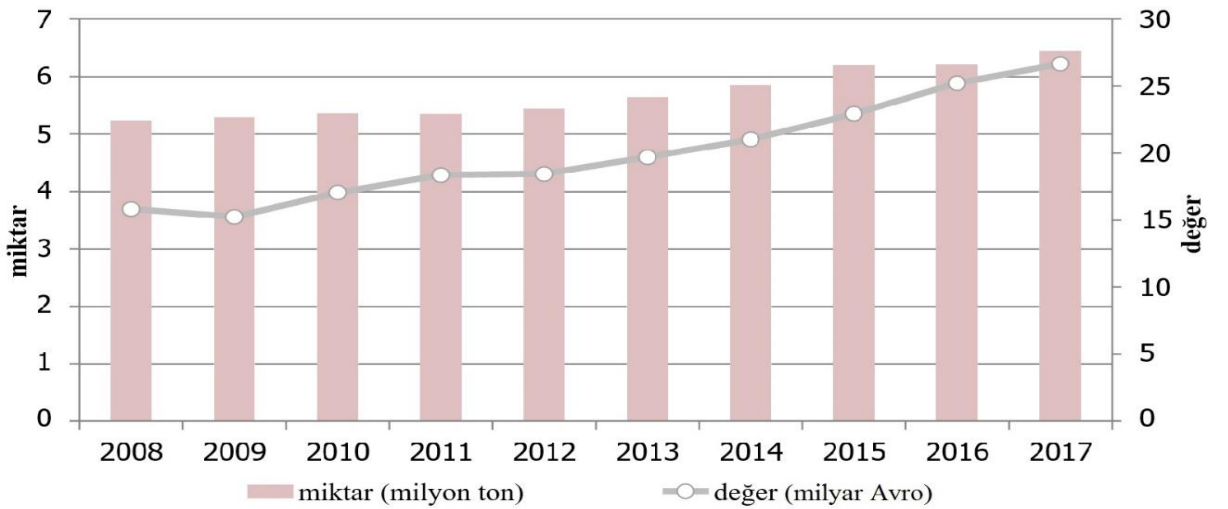
Şekil 4.5: AB'nin Birlik Dışına Su Ürünleri İhracatı (EUMOFA, 2018).

AB'nin üyesi olmayan ülkelere gerçekleştirdiği ihracata konu olan ürün grupları ve ihracat trendlerine ilişkin veriler Tablo 4.24'de yer almaktadır.

Tablo 4.24: AB'nin Su Ürünleri İhracatı (bin ton) (EUMOFA, 2018).

Ürün grubu	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim (%)
Küçük pelajik türler	718	644	846	706	632	641	-11
Gıda dışı kullanım	343	354	390	353	338	327	-5
Dip balıkları	195	171	162	155	181	285	+46
Ton balığı ve benzeri türler	291	278	279	256	255	250	-14
Alabalıklar	98	114	118	105	107	105	+8
Diğer deniz balıkları	117	102	101	89	96	95	-19
Çeşitli su ürünleri	66	76	86	93	82	84	+27
Kabuklular	73	67	67	64	67	72	-1
Yassı balıklar	44	47	48	46	49	50	+14
Kafadan bacaklılar	28	22	28	25	23	32	+13
Yumuşakçalar ve su omurgasızları	16	17	19	20	25	26	+60
Tatlı su balıkları	11	12	12	11	12	13	+16
Toplam	1.998	1.903	2.157	1.923	1.868	1.978	-1

AB'nin uluslararası su ürünleri ticaretinin neredeyse yarısı, AB üyelerinin kendi aralarında gerçekleşmektedir. Üyeler arası su ürünleri ticareti, 2017 yılında, miktar bakımından 6,5 milyon ton, değer bakımından ise 26,7 milyar Avro olmuştur (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: AB Üyeleri Arasındaki Su Ürünleri Ticareti (EUMOFA, 2018).

AB'nin en çok ithalat ve ihracat yaptığı ülkeler ve ilgili alandaki payları Tablo 4.25'de verilmektedir.

Tablo 4.25: AB'nin En Çok İthalat ve İhracat Yaptığı Ülkeler (2017) (EUMOFA, 2018).

İthalat		İhracat	
Ülke	Toplamdaki Payı (%)	Ülke	Toplamdaki Payı (%)
Norveç	24	Nijerya	13
Çin	8	Norveç	10
İzlanda	6	Çin	9
ABD	5	Mısır	7
Vietnam	4	Ukrayna	5
Fas	4	ABD	5
Ekvator	4	Kore	3
Hindistan	3	Japonya	3
Faroe adaları	3	Fas	2
Rusya	3	İsviçre	2

4.2.2. AB Ortak Balıkçılık Politikası (OBP)

OBP, AB'nin, balıkçılık, su ürünleri yetiştiriciliği ve ilgili alanların yönetimi için kullandığı bir araçtır. OBP, hem balıkçılık endüstrisini, hem de Avrupa'nın bütünleşme sürecini etkileyen bir dizi hukuksal, siyasal, ekonomik, toplumsal ve çevresel etkeni bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar arasında belki de en önemli olanı; azalmakta olan, hareketli, ulusal sınırları tanımayan ve aşırı tüketilen bir kaynağı paylaşmanın güçlüğüdür (Uzunlu, 2010).

Topluluğun kuruluş yıllarında, balıkçılık sektörü, tarım sektörü ile birlikte ele alınarak gıda arzının güvence altına alınması amaçlanmıştır. OBP, Avrupa Topluluğu'nun kuruluşunu sağlayan ve balıkçılığı ulusal olmaktan ziyade Topluluk düzeyinde ele alınması gereken bir konu olarak tanımlayan Roma Anlaşması'na dayanılarak oluşturulmuştur (Ermış, 2008).

Balıkçılık konusu, ilk olarak, Ortak Tarım Politikası dâhilinde ele alınsa da zaman içerisinde balıkçılığın tek başına ele alınması gerektiği anlayışı yerleşmiş ve bu konuda gerekli iş birliği ve ortaklık anlayışı oluşmuştur. İşsizlik ve fırsat yetersizliği gibi sorunlarla karşılaşılan bölgelerde ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi gibi kaygılar da ortak bir balıkçılık politikası

geliştirilmesinde etkili olmuştur. OBP; balıkçılığı, biyolojik, ekonomik ve sosyal yönleriyle bilimsel olarak ele alarak, hem çevrenin korunmasına, hem de Avrupa'nın ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunmaya çalışmaktadır (Doğan, AB Balıkçılık Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Durumu, 2011).

OBP, uygulamaya konulduğu 1983 yılından bugüne dek önemli değişikliklere uğramıştır. AB'nin genişleme süreci, yeni gelişmeler, teknolojik ilerlemeler, çevresel ve sosyoekonomik yeni yaklaşımlara bağlı olarak OBP, ilki 1992, ikincisi 2002 ve üçüncüsü 2013 yılında gerçekleştirilen üç reform süreci geçirmiştir (Elekon, 2007) ve (Avrupa Komisyonu, 2014). 1993-2002 yılları arasında geçerli olan ilk reformda, ulusal düzeyde filo azaltma programları temel tedbirlerden biriyken, 2003-2013 yılları arasında geçerli olan ikinci reformun iyileştirme ve yönetim planları gibi bölgesel politikalar ağırlıklı olduğu görülmektedir (Pascal , ve diğerleri, 2015). İkinci reform sonrasında da OBP, AB için sürdürülebilir bir balıkçılık oluşturamamış ve olumsuz ekolojik etkileri sonucunda mali şoklara karşı daha hassas bir balıkçılık ekonomisi oluşmuştur (Anonim, 2010).

OBP Reformu kapsamında yayımlanan 11 Aralık 2013 tarih ve 1380/2013 sayılı Ortak Balıkçılık Politikası Hakkındaki Temel Tüzük, iskarta yasaklarının getirilmesi, en geç 2020 yılına dek MSY'ye ulaşma, yönetim tedbirlerinin bölgeselleştirilmesi, sosyal boyuta vurgu yapılması ve aktarılabilir balıkçılık hakları gibi konuları temel politikasına ekleyerek, OBP'nin hedeflerinin genişlemesini sağlamıştır (ABDGM, 2019) ve (Pascal , ve diğerleri, 2015).

OBP balıkçılık yönetiminde ihtiyatlı yaklaşım ilkesi geçerli olup MSY sağlanması amaçlanmaktadır. Yeni reformla birlikte, MSY'ye ulaşılmasına ilişkin başarı elde edilmesi ve en geç 2020 yılına kadar tüm stoklarda artış sağlanması hedeflenmektedir. Önemi giderek artan diğer amaçlar ise istenmeyen av miktarını azaltmak, zarar veren avlanma yöntemlerini en aza indirmek ve tüm avın karaya çıkartılmasını aşamalı olarak zorunlu hale getirmektir.

Genel kural olarak, AB gemi kayıt sistemine kayıtlı olan gemilerin hepsi, tüm AB sularına ve OBP kapsamında yönetilen tüm kaynaklara eşit erişim hakkına sahiplerdir. Balıkçılık yapma hakkı balıkçılık ruhsatı ile verilmektedir. Eşit erişim hakkıyla ilgili olarak, 2022 yılına kadar geçerli olacak, iki geçici istisna getirilmiştir:

- AB Ülkeleri, 12 deniz miline kadar olan kıyı sularında, geleneksel olarak avcılık yapan gemilerin ve mevcut komşuluk ilişkileri kapsamında avcılık yapan balıkçı gemilerinin lehine sınırlandırmalar belirleme yetkisine sahiptirler.
- Avrupa kıyılarından 100 deniz miline kadar olan sular, bu bölgelerdeki limanlara kayıtlı gemilerin ve geleneksel olarak bu sulara avlanan gemilerin lehine sınırlandırılabilir (Avrupa Komisyonu, 2019).

Av gücünün yönetimi bir filonun av kapasitesinin ve denizde geçirdiği gün miktarının sınırlandırılması çalışmalarının birleşimidir. AB içerisinde av çabası sınırlamaları, genel olarak başvuru TAC sistemine ek olarak kullanılmaktadır. Av gücü sınırlamaları belirli stok veya stok grubunun yönetimine yönelik çok yıllık planlar altında veya alan temelli olarak belirli durumlarda kullanılmaktadır. Av çabası sınırlamalarına Kuzey Atlantik'teki dil ve pisi balığı yönetim planları örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda, Akdeniz'deki yönetim planları da zaman zaman av çabası sınırlamaları kapsamında yürütülmektedir (Avrupa Komisyonu, 2019).

Teknik önlemler, balıkçıların nasıl, nerede ve ne zaman avlanacaklarını yöneten bir dizi kurallardan oluşmaktadır. Bu kurallar Avrupa'nın tüm denizleri için oluşturulmakta ve bölgesel durumlara göre bir havzadan diğerine değişiklik göstermektedir. Bazı teknik önlem örnekleri aşağıda yer almaktadır;

- Minimum karaya çıkarma boyu,
- Av araçlarının tasarımı ve kullanımına ilişkin talimatlar,
- Ağlar için minimum ağ gözü açıklığı,
- İstenmeyen avcılığın azaltılması için seçici av araçları belirlenmesi,
- Avlanmanın yasak olduğu alanlar ve sezonlar,
- Yan avlara ilişkin kısıtlamalar,
- Avcılığın deniz ekosistemi ve çevre üzerindeki etkisini azaltıcı tedbirler.

TAC belirleme, belirli bir bölgede spesifik olarak seçilen bir türün belirli bir mevsim veya dönem süresince avlanabilecek miktarları için maksimum bir seviye tespitini içeren ve filo tarafından yakalanacak tüm balık miktarını doğrudan sınırlamayı amaçlayan bir yönetim aracıdır. TAC'lar belirlenirken, Komisyon, Balıkçılık Bilimsel, Teknik ve Ekonomik Komitesi (STECF) ve Uluslararası Deniz Kaynakları Değerlendirme Konseyi (ICES) gibi danışma

kuruluşlarından aldığı bilimsel tavsiyeleri temel alarak öneriler hazırlamaktadır (Avrupa Komisyonu, 2015). Birçok tür için yıllık olarak belirlenen TAC'lar, demersal türler için iki yılda bir belirlenmektedir.

Aşırı avcılık, uzun süredir, AB'de istihdam, üretim ve kar kaybına neden olmaktadır. Balıkçılık filosuna tahsis edilen kota ve destekler, çoğunlukla, filonun ekonomik, sosyal ve çevresel performansı dikkate alınmadan belirlenmektedir. AB Balıkçılıktan Sorumlu Bakanları tarafından belirlenen kotalarda, stokların önemli bir kısmı için bilimsel tavsiyenin üzerinde bir kota belirlendiği görülebilmektedir. Uzun yıllar boyunca AB'de bilimsel tavsiyeye gereken önemin verilememesi, reformlarla güncellenen ve daha ekosistem temelli bir yaklaşım kazanmaya çalışan OBP'nin stok yönetimi konusunda yetersiz kalmasının en önemli sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Bu durumun en açık göstergesi, 1987 ve 2011 yılları arasında belirlenen TAC'ların %68'inin, ICES tarafından yapılan bilimsel tavsiyenin genel olarak %33 oranında üzerinde olmasıdır (New Economics Foundation, 2015).

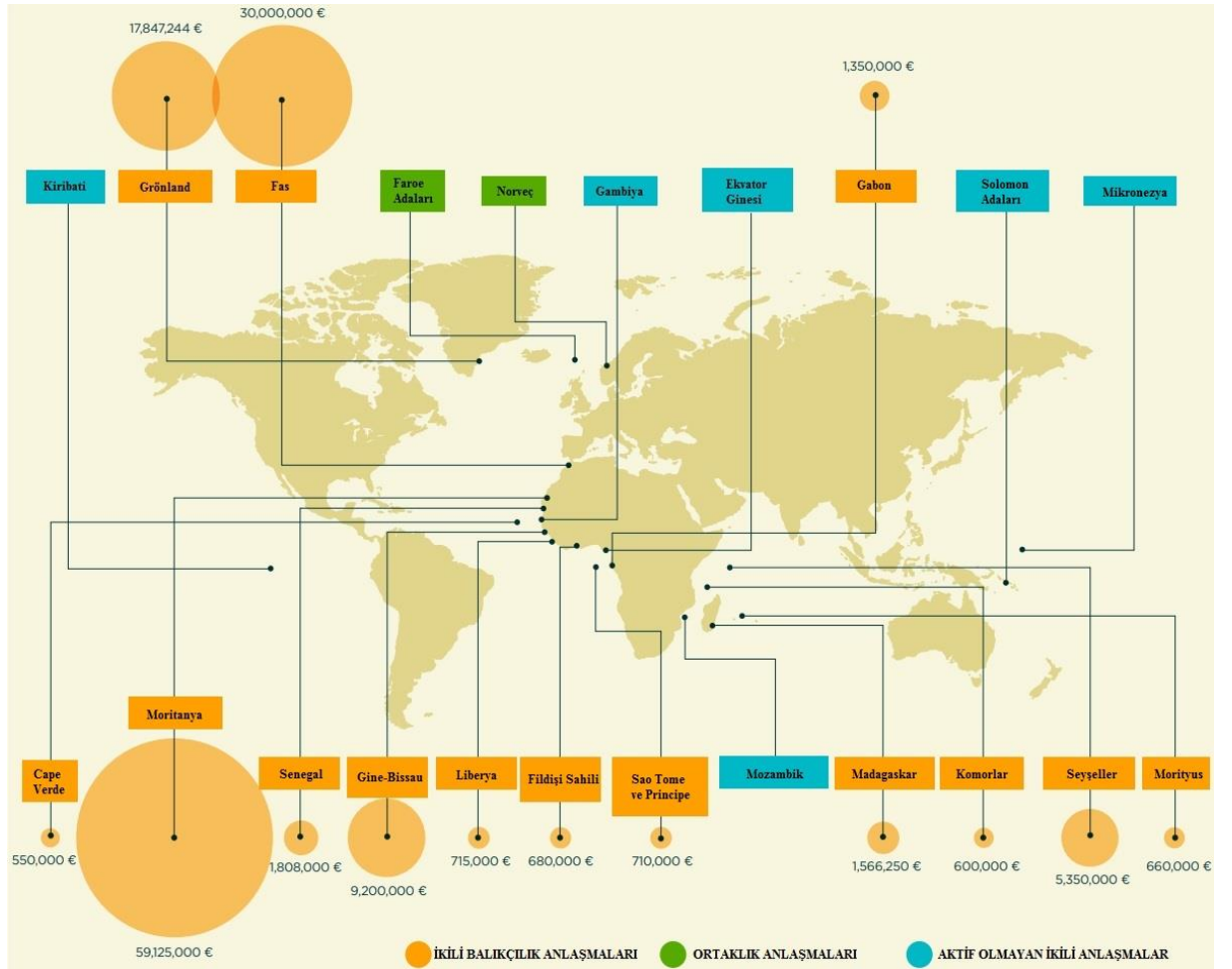
OBP, karaya çıkarmayı zorunlu hale getirerek iskarta uygulamasını yürürlükten kaldırmayı hedeflemektedir. 2015 - 2019 yılları arasında kademeli bir geçişle balıkçılar yakaladıkları tüm avı karaya çıkarmaya yükümlü hale getirilmişlerdir. Bu kapsamda, tüm avlar kayıt altında olmak zorundadır (Avrupa Komisyonu, 2019).

AB balıkçılık yönetimi, AB ülkeleri tarafından toplanan, yönetilen ve sağlanan verilere dayanmaktadır. Balıkçılık verilerinin toplanması, genellikle balıkçılıkla ilgili kamu kuruluşlarınca yürütülmektedir, fakat su ürünleri araştırma kuruluşları, üniversitelerin balıkçılık bölümleri, resmi balıkçılık kurumları, özel sektör danışmanları veya şirketleri gibi birçok paydaş da veri sağlama sürecinde rol almaktadır.

4.2.2.1. AB Balıkçılık Dış Politikası

Avrupa balıkçılık filosunun önemli bir bölümü ya uluslararası sularda ya da Birliğin yaptığı balıkçılık anlaşmaları ile üçüncü ülkelerin yetkileri dâhilindeki sularda avlanmaktadır. Bu nedenle, balıkçılık ilişkileri, kaynakları talebi karşılama konusunda yetersiz kalan AB için giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Üçüncü ülkeler ve RFMO'lar ile yapılan balıkçılık anlaşmaları, Komisyon tarafından müzakere edilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2019). İkili

balıkçılık anlaşmaları, AB ve üçüncü ülkeler arasında, Birlik filosunun üçüncü ülke sularına ulaşmasına yönelik genel bir çerçeve belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Balıkçılık anlaşmaları yapı bakımından, taraf ülkelerin çıkarlarına göre değişiklik göstermektedir. Güçlü filolara sahip kuzey ülkeleri ile karşılıklılık ilkesine dayalı anlaşmalar yapılmakta olup söz konusu anlaşmalarla birbirilerinin sularında avlanma imkânını oluşturmaktadırlar. Avcılık imkânı olmayan diğer ülkelerle ise avlanma alanlarına erişime karşılık, Birliğin mali bir bedel ödediği türden anlaşmalar imzalanmaktadır (Şekil 4.7) (Avrupa Komisyonu, 2013).

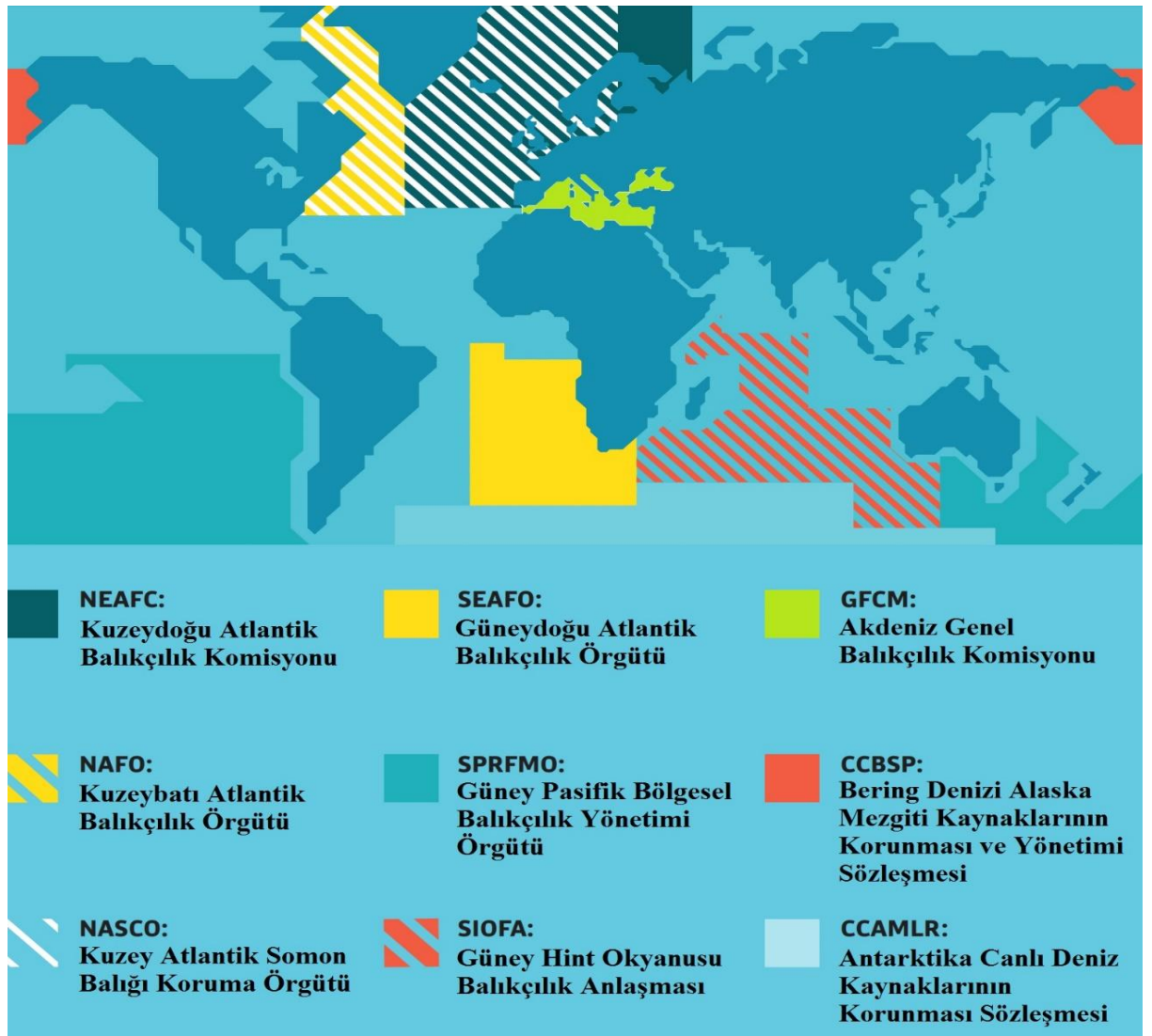

Şekil 4.7: AB'nin İkili Balıkçılık Anlaşmaları (Avrupa Komisyonu, 2019).

Açık denizlerde uygulanan uluslararası kurallar, 1982 tarihinde kabul edilen ve AB'de 1994 tarihinde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (UNCLOS) ile oluşturulmuştur. UNCLOS, denizler ve okyanuslar için bir hukuk düzeni oluşturarak, deniz ile okyanus kaynaklarının eşit ve etkin kullanımını, canlı kaynaklarının korunmasını ve denizel çevrenin korunması ve muhafaza edilmesini teşvik etmeyi hedeflemektedirler. UNCLOS'un

önemli bir unsuru, tüm taraf devletlerin, sürdürülebilir balıkçılığı destekleme yönünde taahhütte bulunmuş olmasıdır. AB, Türkiye’de dâhil olmak üzere, bugüne kadar toplam 61 ülke tarafından imzalanan Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığın Önlenmesine Dair Liman Devleti Önlemleri Hakkında Uluslararası Anlaşma’ya da taraftır (FAO, 2019).

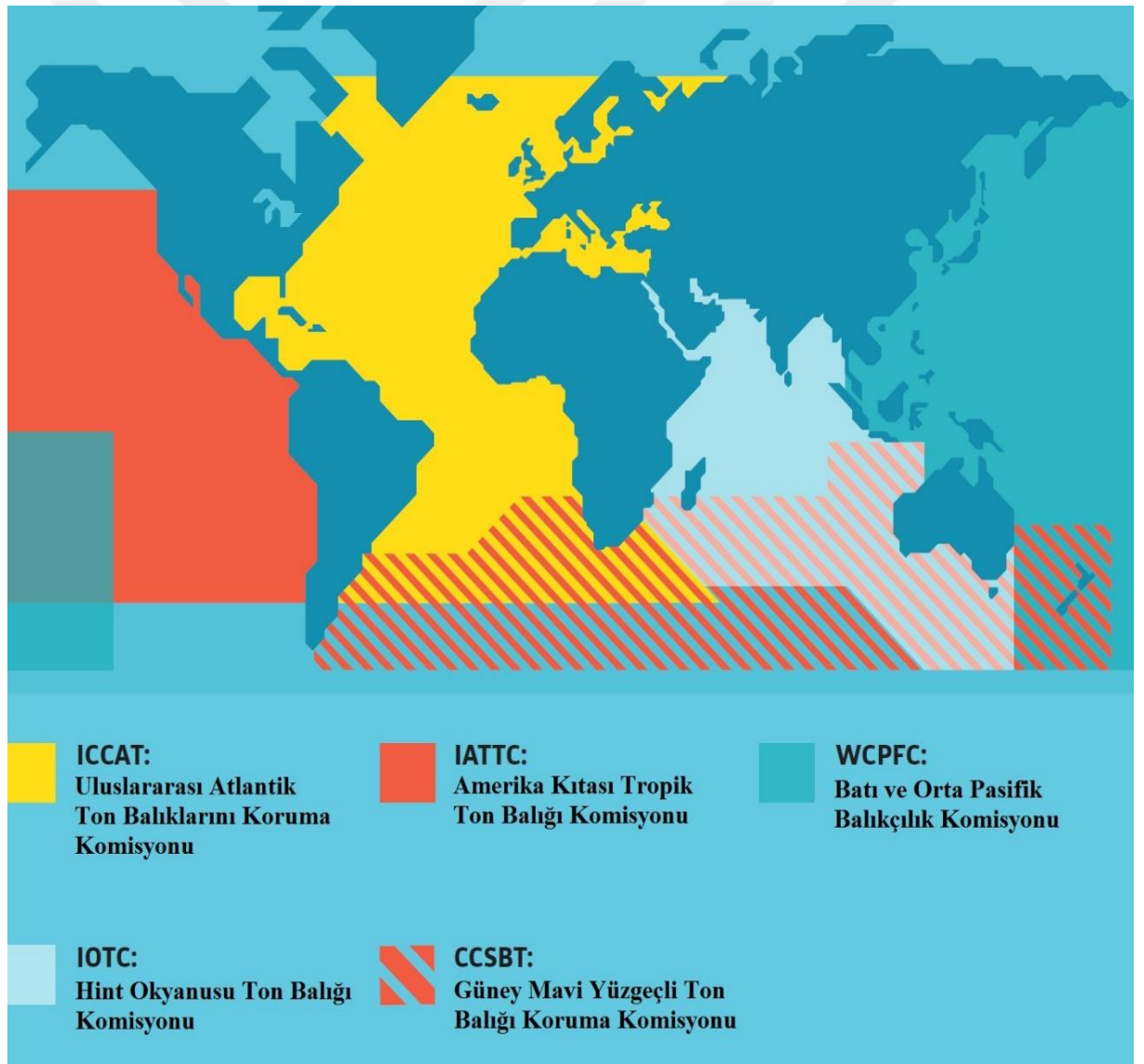
AB, sürdürülebilir balıkçılığı sağlamada etkin bir role sahip olmak istediği için çeşitli RFMO’lara başvuruda bulunmuş olup bazılarında tam üye, bazılarında ise gözlemci olarak katılım sağlamaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: AB’nin Üyesi Bulunduğu RFMOlar (Avrupa Komisyonu, 2019).

Paylaşılan deniz kaynaklarının sürdürülebilir ve adil şekilde yönetilmesine çabalayan RFMO'lar arasında, sadece, ton balığı gibi çok göç eden türlere odaklananları da bulunmaktadır. 2008 yılında, AB'de bulunan 16 ton balığı stokundan sadece 6'sı sürdürülebilir şekilde avlanırken, RFMO'ların çalışmaları neticesinde bu sayı, 2014 yılı verilerine göre 13'e yükselmiştir (Avrupa Komisyonu, 2018).

AB, Amerika Kıtası Tropik Ton Balığı Komisyonu'nun (IATTC) kardeş örgütü olan Uluslararası Yunus Koruma Programı da dahil olmak üzere 6 ton balığı RFMO'sunda aktif rol oynamaktadır (Şekil 4.9) (Avrupa Komisyonu, 2019).

Şekil 4.9: AB'nin Üyesi Bulunduğu Ton Balığı RFMO'ları (Avrupa Komisyonu, 2019).

AB, 1997 yılında ICCAT'a, 1998 yılında GFCM'e üye olduğundan beri balıkçılık alanında faaliyet gösteren bu iki kuruluşta da aktif çalışmalar yürütmektedir. AB, Karadeniz de topluluk sularına dâhil olunca bu Kuruluşların Karadeniz'de de faaliyet göstermesini istemiş ve bu amaçla çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Özellikle GFCM'in son yeniden yapılanma sürecinde bu açıkça görülmektedir. Ayrıca AB, GFCM içerisinde kendi topluluk sularını etkileyen hususlarda sürekli tavsiye kararları almaya çalışmakta AB'ye üye olmayan diğer devletlerin de böylelikle bu kararlara uymasını sağlamaya çalışmaktadır (Tozlu, 2015).

4.2.2.2. Pazar Politikası

AB'de 200'den fazla üretici örgütü faaliyet göstermektedir. 1379/2013 sayılı AB Tüzüğünde üretici örgütlerinin amaçları ve bu amaçları uygulamak için alacağı tedbirler ayrıntılı olarak belirtilmiştir (Anonim, 2013).

Söz konusu Tüzükte, avcılık üretici örgütlerinin yanında su ürünleri yetiştiriciliği yapan üretici örgütlerine, kuruluş, tanınma ve uygulayacakları kurallar açısından ayrıca yer verilmiştir. Bunun sebebi Avrupa Birliği'nin avcılık yoluyla elde ettiği su ürünlerinin toplam nüfusun tüketim oranlarına göre yetersiz olması ve AB'nin bu talep açığını kapatmak için ithalata başvurmasıdır. İthalat-ihracat dengesinin sağlanması açısından su ürünleri yetiştiriciliğinin artması; bunun için ise yetiştiricilik örgütlerinin kuvvetlendirilmesi ve piyasaya hâkim hale getirilmesi önem arz etmektedir (ABDGM, 2019).

Bilindiği üzere AB'de küçük ölçekli balıkçılık önemli bir yer tutmaktadır. Küçük ölçekli üreticilerin yaşam standartlarının korunması ve yükseltilmesi amacıyla üretici örgütlerinden küçük ölçekli balıkçılıkla uğraşan üreticilerin üretici örgütlerine katılımının yeterli ve temsil yetkisi yüksek şekilde sağlanmasının garanti edilmesi beklenmektedir (ABDGM, 2019).

4.2.2.3. Yapısal Politikalar

OBP'nin oluşturulmasından önceki dönemlerde, balıkçılığa yönelik bağımsız bir yönetim sistemi bulunmadığı için, sektörün mali gereksinimleri tarımsal fonlardan karşılanmıştır. Tarım ve balıkçılık arasında farklı yapı ve gereksinimlerin bulunması, Topluluğun, konuya ilişkin tedbirleri ayrı politikalar kapsamında ele almasına neden olmuştur. AB'de balıkçılık sektörüne yönelik destekler, OBP'nin temel ilkeleri ve hedefleri doğrultusunda, üye ülke ve bölgeler

arasındaki sosyal ve ekonomik gelişmişlik farklarını azaltmayı hedefleyen yapısal fonlar aracılığıyla verilmektedir (Kurtar, 2008)

Fonlar dışında, AB, Üye Devletlere belirli kurallar dâhilinde sektöre destek verme imkânı tanımaktadır. AB’de kamu harcamaları ve verilen destekler iki şekilde düzenlenmektedir:

- Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu
- Devlet Yardımları (Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Anlaşma’nın 42. Maddesi)

Verilen desteklerin Üye Devletler tarafından şeffaf bir şekilde bildiriminin yapılmaması nedeniyle güncel destekleme verisinin temininde sıkıntılar yaşanmaktadır. Sektöre yönelik yardımlar, en çok yardım mali araçları (EMFF) aracılığı ile yapılmakta olup, bunu *de minimis*, diğer devlet yardımları ve blok muafiyet yardımları takip etmektedir. Ayrıca, diğer ülkelerle balıkçılık anlaşmaları, akaryakıt desteği ve piyasa müdahalesi gibi alanlarda da desteklemeler olabilmektedir (Yılmaz, 2015).

Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu (EMFF)

Yapısal politikalar alanında en önemli reform 15 Mayıs 2014 tarihli ve 504/2014 sayılı Tüzükle, 2007-2013 yılları arasında kullanılan Avrupa Balıkçılık Fonu'nun (EFF) sona erdirilmesi ve 2014-2020 yılları arasında geçerli olacak EMFF’in oluşturulmasıdır.

2014 yılından bu yana uygulamada olan EMFF’in hedefleri;

- Rekabetçi, çevre açısından sürdürülebilir, ekonomik bakımdan tutarlı ve sosyal sorumluluğa sahip bir balıkçılık ve su ürünleri sektörü yaratmak,
- OBP’nin uygulanmasını kolaylaştırmak, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği bölgelerinin dengeli şekilde kalkındırılmasını sağlamak,
- Avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği alanlarının dengeli ve kapsamlı bir şekilde gelişmesini sağlamak
- AB’nin Entegre Denizcilik Politikası ve OBP’yi diğer politikalarla uyumlu bir şekilde uygulamak ve gelişmelerini sağlamak.
- Tüm bu hedeflere yönelik politikaların av çabasında bir artışa neden olmasının önüne geçmek şeklinde sıralanmaktadır.

EMFF ortak yönetim ile finanse edilecek öncelikler (yaklaşık 5,8 milyar avro) ve doğrudan yönetim (AB) ile finanse edilecek önceliklere (yaklaşık 650 milyon avro) göre ikiye ayrılmaktadır (Tablo 4.26).

Tablo 4.26: EMFF'in Ortak Yönetim ve Doğrudan Yönetim Kapsamında Dağılımı (Avro) (Avrupa Komisyonu, 2019).

Ortak Yönetim	Avcılık, Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Balıkçılık Bölgelerinin Sürdürülebilir Kalkınması, Pazarlama ve İşleme ile Teknik Yardımlar	4.340.800.000
	Kontrol ve Yaptırımlar	580.000.000
	Veri Toplama	520.000.000
	Denizaşırı Bölgeler	192.500.000
	Depolama	44.976.000
	Entegre Denizcilik Yönetimi	71.055.600
	Ortak Yönetim Toplam	5.749.331.600
Doğrudan Yönetim		647.275.400
TOPLAM		6.396.607.000

EMFF tüzüğü'nün 16. Maddesine göre bütçenin Üye Devletlere dağıtımında dikkate alınan hususlar; su ürünleri sektöründe çalışan kişi sayısı, su ürünleri sektöründe üretim düzeyi, küçük ölçekli kıyı balıkçılığının toplam balıkçılık içerisindeki payı (gemi sayısı), üye devletin denetimden sorumlu olduğu alanların büyüklüğü, denetleme kapasitesinin durumu, veri toplaması gereken alanın ve ihtiyacının büyüklüğü ve veri toplama kapasitesinin durumudur. EMFF kapsamında 2014-2020 yılları arasında verilecek toplam destek miktarının ülkelere göre dağılımı Tablo 4.27'de yer almaktadır.

2021-2027 Dönemi için EMFF'e 6,14 milyar Avro ayrılması önerilmiştir. Yeni dönemde EMFF'in öncelikleri; küçük ölçekli balıkçılığın desteklenmesi, sürdürülebilir mavi ekonominin geliştirilmesi ve deniz ekosistemlerinin iklim değişikliğine adaptasyonuna katkıda bulunmaktır. Yeni dönemde etkinlik ve verimliliği artırabilmek amacıyla daha sadeleşmiş ve seçenekli bir

fon yapısı getirilerek üye ülkelerin öncelikleri doğrultusunda hedeflerini belirleyebileceği bir sistem oluşturulması hedeflenmektedir (Avrupa Komisyonu, 2018).

Tablo 4.27: AB Üye Devletlerinin EMFF’ten Yıllara Göre Alacakları Destek Miktarları (Bin Avro) (Avrupa Komisyonu, 2019).

Üye Devlet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam
İspanya	159.223	161.257	162.731	165.369	169.216	170.374	173.448	1.161.620
Fransa	80.594	81.624	82.370	83.705	85.652	86.238	87.794	587.980
İtalya	73.642	74.583	75.265	76.485	78.264	78.799	80.221	537.262
Polonya	72.814	73.744	74.418	75.624	77.384	77.913	79.319	531.219
Portekiz	53.797	54.485	54.983	55.874	57.174	57.565	58.604	392.485
Yunanistan	53.289	53.970	54.463	55.346	56.634	57.021	58.050	388.777
Hırvatistan	34.629	35.072	35.392	35.966	36.803	37.054	37.723	252.643
Birleşik Krallık	33.327	33.752	34.061	34.613	35.418	35.661	36.304	243.139
Almanya	30.100	30.484	30.763	31.261	31.989	32.208	32.789	219.596
Danimarka	28.559	28.924	29.188	29.661	30.351	30.559	31.110	208.355
Romanya	23.085	23.380	23.594	23.976	24.534	24.702	25.148	168.421
İrlanda	20.231	20.490	20.677	21.012	21.501	21.648	22.039	147.601
Letonya	19.167	19.411	19.589	19.906	20.370	20.509	20.879	139.833
İsveç	16.469	16.680	16.832	17.105	17.503	17.623	17.941	120.156
Hollanda	13.915	14.093	14.222	14.452	14.789	14.890	15.159	101.523
Estonya	13.840	14.016	14.144	14.374	14.708	14.809	15.076	100.970
Bulgaristan	12.071	12.225	12.337	12.537	12.828	12.916	13.149	88.066
Finlandiya	10.197	10.327	10.421	10.590	10.837	10.911	11.108	74.393
Litvanya	8.694	8.805	8.886	9.030	9.240	9.303	9.471	63.432
Belçika	5.722	5.795	5.848	5.942	6.081	6.122	6.233	41.746
GKRY	5.443	5.513	5.563	5.653	5.785	5.824	5.930	39.715
Macaristan	5.358	5.427	5.477	5.565	5.695	5.734	5.837	39.096
Çekya	4.263	4.318	4.357	4.428	4.531	4.562	4.644	31.108
Slovenya	3.400	3.444	3.475	3.531	3.614	3.638	3.704	24.809
Malta	3.101	3.141	3.169	3.221	3.296	3.318	3.378	22.627
Slovakya	2.163	2.191	2.211	2.247	2.299	2.315	2.356	15.785
Avusturya	954	966	975	991	1.014	1.021	1.039	6.965
Toplam	788.060	798.128	805.423	818.478	837.523	843.250	858.467	5.749.331

EMFF fonlarından yararlanmak isteyenlere belirli ortak finansman oranlarına göre destek verilmektedir. AB’nin öncelik alanlarına uygun olan yatırımlar için EMFF’in katkısı en fazla %75, en az %20 olarak gerçekleşmektedir.

4.3. TÜRKİYE VE AB BALIKÇILIK SEKTÖRÜNÜN KARŞILAŞTIRILMASI

Çalışmanın bu kısmında, önceki bölümlerde sunulan verilerden yola çıkarak Türkiye ve AB'nin su ürünleri sektörü üretim (avcılık ve yetiştiricilik), filo, istihdam, tüketim, dış ticaret, dış politika ve destekler bakımından karşılaştırılacaktır.

4.3.1. Su Ürünleri Üretimi

Dünyada olduğu gibi AB ve Türkiye'de de gerçekleştirilen su ürünleri üretiminin önemli bir kısmı avcılıktan sağlanmaktadır. Bununla birlikte, gıda arzına katkısı her geçen gün artan su ürünleri yetiştiriciliği Türkiye'nin yanı sıra birçok AB ülkesinde hızla gelişim göstermektedir.

4.3.1.1. Avcılık Yoluyla Üretim

Avcılık verileri, çevresel etkilerin stoklar üzerindeki etkilerinin yanı sıra av baskısı gibi nedenlerle yıllar arası ciddi farklılıklar gösterebilmektedir. AB ülkeleri ve Türkiye'nin avcılık yoluyla gerçekleştirdiği su ürünleri üretimi Tablo 4.28'de verilmektedir.

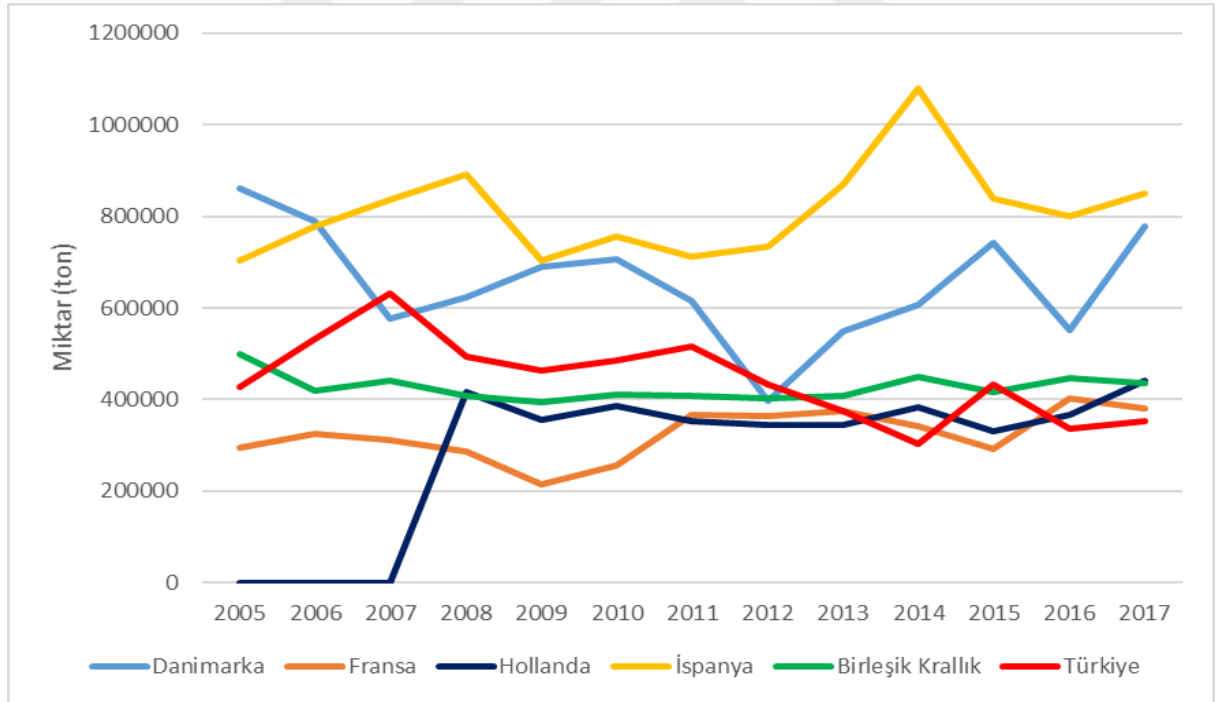
Tablo 4.28: AB Ülkeleri ve Türkiye'nin Avcılık Yoluyla Su Ürünleri Üretim Miktarları (bin ton) (BSGM (2019), Eurostat (2018), OECD (2019)).

Ülke Adı	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Belçika	17	16	16	17	17	16	19	18	16	16
Danimarka	623	690	706	616	395	548	606	743	552	779
Estonya	85	85	80	64	52	54	55	597	60	64
Finlandiya	90	84	81	77	119	109	-	-	-	-
Fransa	286	214	255	367	365	374	342	291	401	381
Almanya	65	56	50	68	62	57	57	29	91	76
Yunanistan	84	82	70	63	60	63	60	64	61	62
İrlanda	149	172	164	162	170	203	220	204	207	213
İtalya	227	242	224	212	196	172	176	192	188	184
Letonya	83	69	63	56	55	59	58	61	56	62
Litvanya	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Hollanda	416	356	387	352	344	345	382	330	367	442
Polonya	63	78	81	81	99	97	105	107	117	109
Portekiz	179	151	181	194	164	160	130	144	133	127
Slovenya	0,6	0,8	0,7	0,7	0,3	0,2	0,2	0,2	0,15	0,12
İspanya	891	704	755	712	733	868	1.079	838	799	851
İsveç	86	77	70	66	75	76	79	86	92	83
Birleşik Krallık	409	394	412	408	401	407	449	416	446	435
AB Toplam	4.910	4.804	4.999	4.832	4.419	4.829	5.382	5.145	5.015	-
Türkiye	494	464	486	514	432	374	302	432	335	354

AB, Bulgaristan ve Romanya'nın 2007 yılında Birliğe katılmasıyla Karadeniz'e kıyıdaş bir hale gelmiş olsa da söz konusu iki ülkenin balıkçılık üretimi yönünden Türkiye'nin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Türkiye'de ise, su ürünlerinin %70'i Karadeniz'den elde edilmektedir (Tozlu, 2015). Buna karşın, Akdeniz'e ve Atlas Okyanusu'na kıyısı olan üyelerin su ürünleri avcılığı bakımından daha istikrarlı oldukları görülmektedir.

Bunun başlıca nedenleri, daha verimli av alanlarına sahip olmaları, kuvvetli bir uzak deniz balıkçılığı yapısına sahip olmaları ve AB'nin üçüncü ülkelerle imzalamış olduğu balıkçılık anlaşmaları neticesinde AB suları dışında da avcılık faaliyetlerini yürütebilmeleri olarak sıralanabilir (Elekon, 2007).

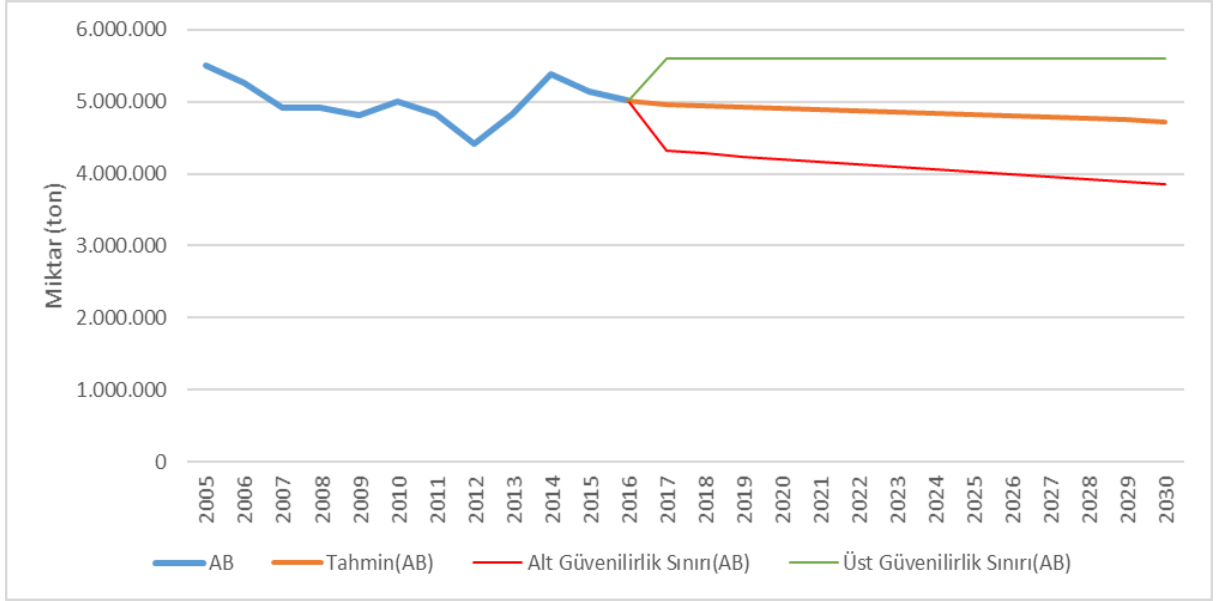
Türkiye ve AB'de avcılık yoluyla en çok üretim gerçekleştiren beş ülkenin üretim eğilimleri Şekil 4.10'da verilmektedir.

Şekil 4.10: Türkiye ve AB'de Avcılık Yoluyla Üretim Eğilimleri.

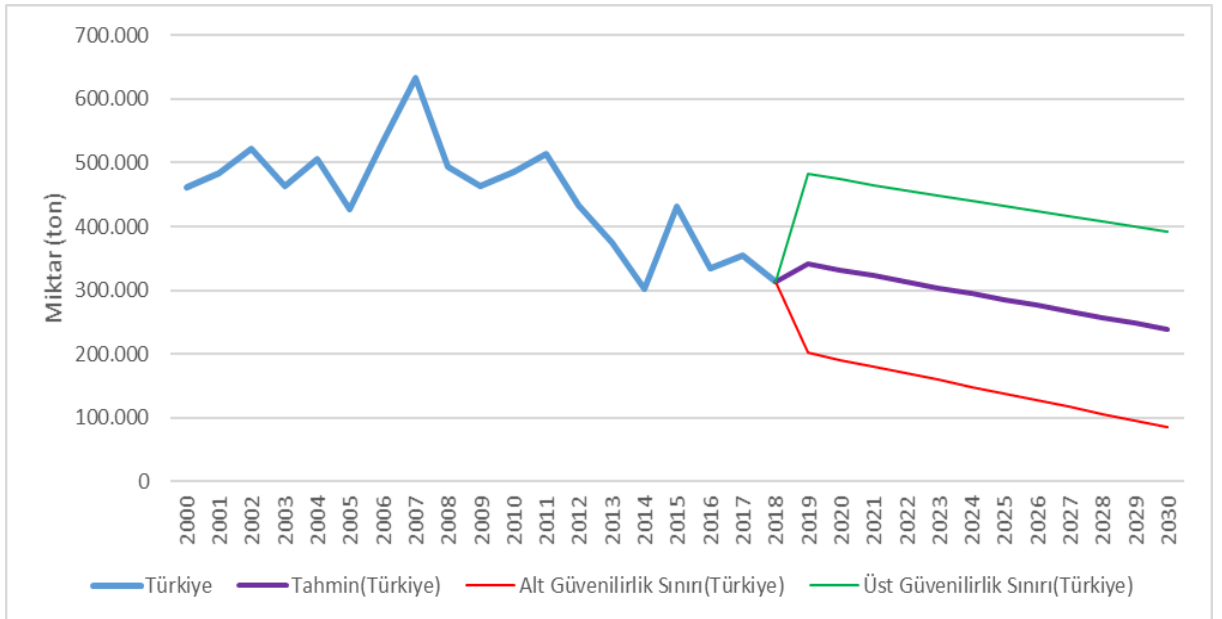
Şekil 4.10'da görüldüğü üzere alternatif üretim yolları (üçüncü ülkelerle yapılabilecek balıkçılık anlaşmaları, açık deniz balıkçılığı vb.) üretilmemesi halinde gerek av baskısı gerek diğer çevresel etkiler nedeniyle mevcut kaynaklarda ve dolayısıyla üretimde dengesiz bir yapı ve azalma görülebilir.

2005 yılından günümüze dek elde edilen avcılık üretim verileri dikkate alınarak bir tahmin yapıldığında, 2030 yılında AB avcılık verilerinin 4.726.152 (± 872.846) ton civarında olması beklenmektedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11: AB'nin 2030 Yılına Yönelik Avcılık Üretim Miktarı Tahminleri.

2000 yılından günümüze olan su ürünleri avcılık verileri doğrultusunda Türkiye'nin 2030 yılı avcılık verilerinin 238.477 (± 153.036) ton civarında olması öngörülmektedir (Şekil 4.12).

Şekil 4.12: Türkiye'nin 2030 Yılına Yönelik Avcılık Üretim Miktarı Tahminleri.

4.3.1.2. Yetiştiricilik Yoluyla Üretim

Avcılık yoluyla üretimin yıllar içerisinde giderek azalmasından ötürü ortaya çıkan açık, küresel eğilimlere paralel olarak Türkiye’de de gelişimini sürdüren yetiştiricilik ile kapatılmaya çalışılmaktadır. Bu çabanın bir neticesi olarak Türkiye uzun yıllardır yetiştiricilik sektörünü, üretimi artırıcı destekler yoluyla geliştirmeye çalışmıştır. AB ülkeleri ve Türkiye’nin yetiştiricilik yoluyla su ürünleri üretim miktarları Tablo 4.29’da verilmektedir.

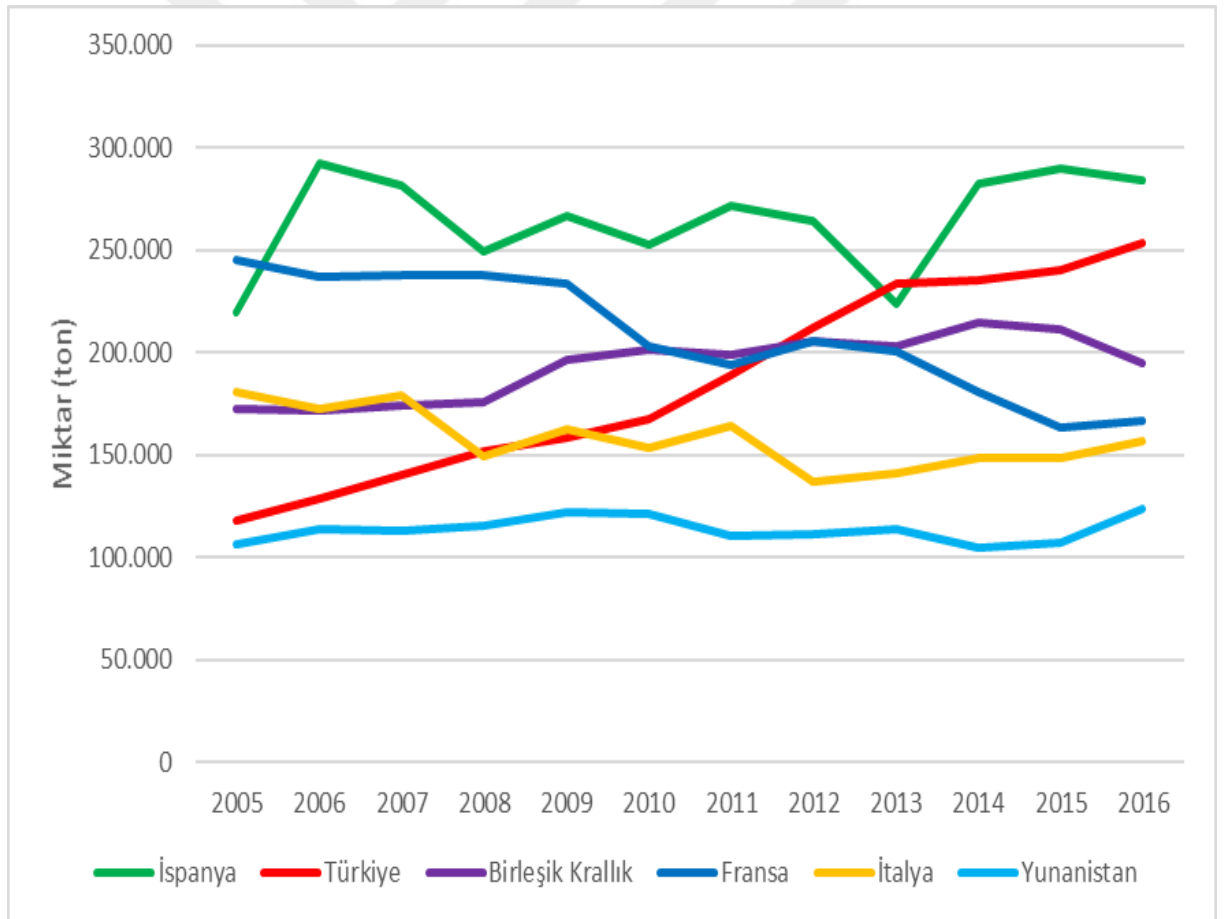
Tablo 4.29: AB Ülkeleri ve Türkiye’nin Yetiştiricilik Yoluyla Su Ürünleri Üretim Miktarları (bin ton) (BSGM (2019); OECD (2019)).

Ülke Adı	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avusturya	2	2	2	3	3	3	3	3	3
Belçika	0,12	0,57	0,53	0,1	0,27	0,21	0,21	0,8	0,04
Çekya	20	20	20	21	20	19	20	20	21
Danimarka	36	35	36	36	34	37	34	36	36
Estonya	0,81	0,65	0,57	0,39	0,58	0,73	0,87	0,8	0,86
Finlandiya	13	13	11	11	12	13	13	15	14
Fransa	238	234	203	194	205	200	180	163	166
Almanya	44	39	40	39	26	25	26	30	41
Yunanistan	115	122	121	111	111	114	104	107	123
Macaristan	15	15	14	15	15	15	15	17	16
İrlanda	45	47	46	44	36	34	31	39	40
İtalya	149	162	153	164	137	141	148	148	157
Letonya	0,58	0,51	0,55	0,54	0,57	0,64	0,68	0,86	0,79
Litvanya	3	3	3	3	3	4	4	4	4
Hollanda	47	55	67	44	46	46	63	63	63
Polonya	37	36	30	29	32	35	40	37	38
Portekiz	7	6	8	9	10	10	11	9	9
Slovakya	1	0,83	0,7	0,83	1	1	1	1	2
Slovenya	1	1	0,77	1	1	1	1	1	2
İspanya	249	266	252	272	264	223	282	290	284
İsveç	7	8	10	13	13	13	13	12	15
Birleşik Krallık	175	196	201	199	205	203	214	211	194
AB Toplam	1.271	1.318	1.270	1.248	1.221	1.178	1.250	1.260	1.276
Türkiye	152	158	167	188	212	233	235	240	253

Tablo 4.29’da sunulan verilere bakıldığında, yetiştiricilik yoluyla üretimin Türkiye’de son 10 yılda iki katına ulaştığı, aynı süre zarfında AB’de yetiştiricilik üretiminin payının %20 civarında kaldığı ve ciddi bir değişiklik yaşamadığı görülmektedir.

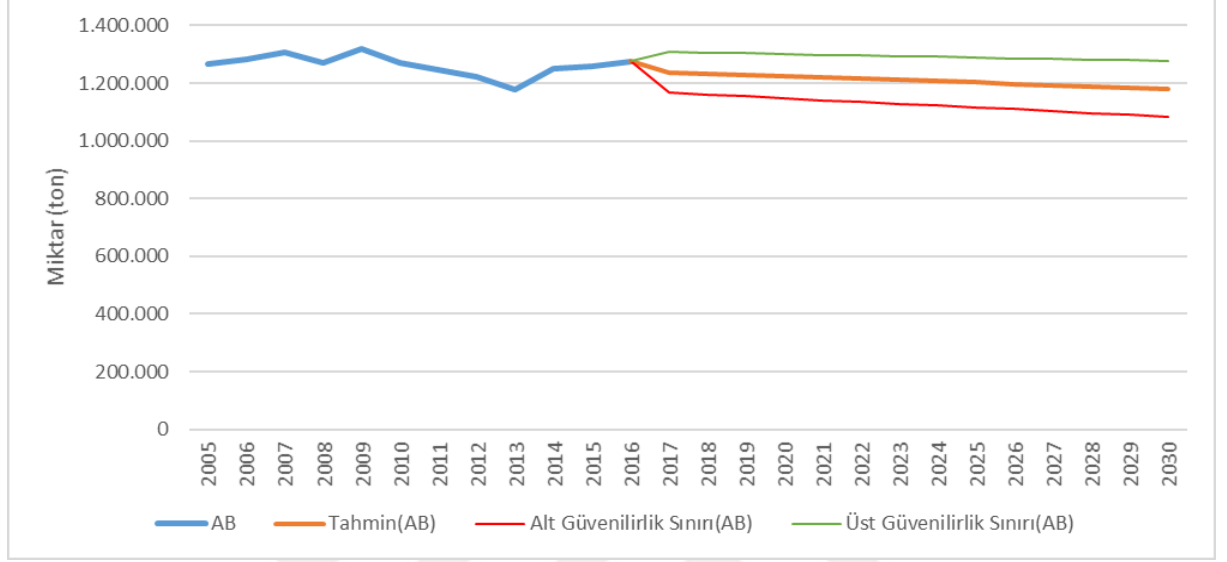
İspanya, yetiştiricilik bakımından uzun yıllardır AB’de en yüksek üretime sahip ülkedir. Türkiye’deki yetiştiricilik üretimi zaman içerisinde gelişerek üretim bakımından İspanya ile rekabet edebilecek bir hale gelmiştir.

Türkiye’nin İspanya ve AB’nin yetiştiricilik yönünden diğer önemli üreticileri olan Birleşik Krallık, Fransa, İtalya ve Yunanistan ile yetiştiricilik bakımından üretim eğilimleri Şekil 4.13’de gösterilmektedir.

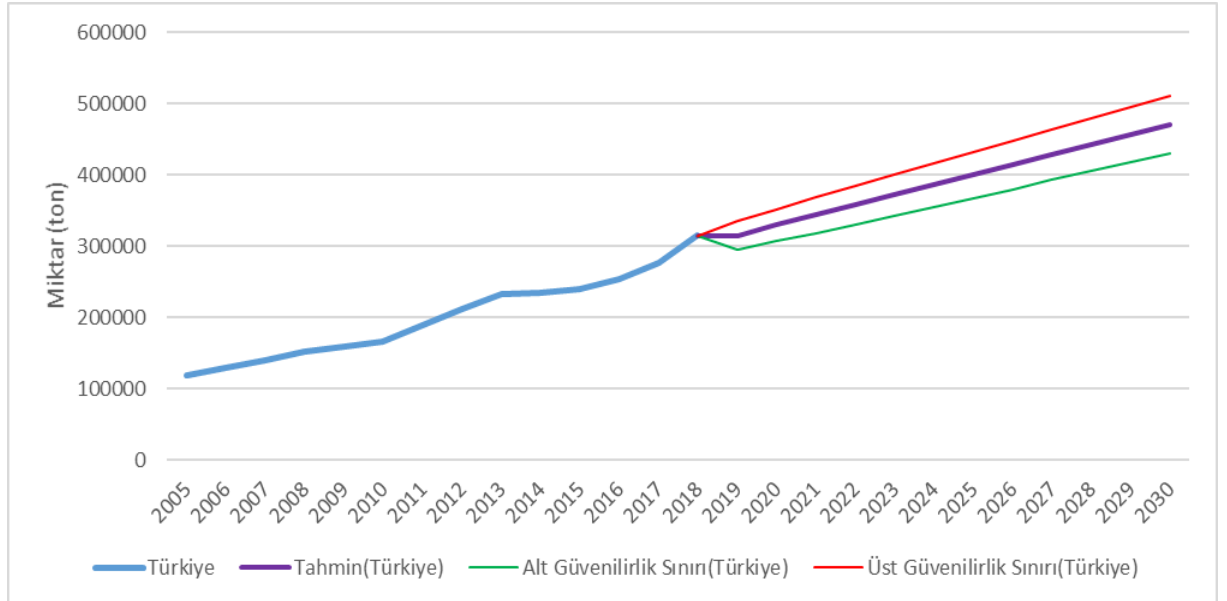
Şekil 4.13: Türkiye ve AB’de Yetiştiricilik Yoluyla Üretim Eğilimleri.

2005 yılından günümüze dek gerçekleştirilen yetiştiricilik üretimine ilişkin veriler dikkate alınarak bir tahmin yapıldığında, 2030 yılında AB yetiştiricilik üretiminin 1.180.226 (± 95.658) ton civarında olması beklenmektedir (Şekil 4.14).

Şekil 4.14: AB'nin 2030 Yılına Yönelik Yetiştiricilik Üretim Miktarı Tahminleri.

2005 yılından günümüze olan su ürünleri yetiştiriciliği üretimi verileri doğrultusunda Türkiye'nin 2030 yılı yetiştiricilik üretiminin 470.429 (± 39.690) ton civarında olması öngörülmektedir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15: Türkiye'nin 2030 Yılına Yönelik Yetiştiricilik Üretim Miktarı Tahminleri.

4.3.2. Filo ve İstihdam

Gerek avcılık gerekse yetiştiricilik, önemli miktarda çaba ve zaman gerektiren uğraşlardır. Su ürünleri sektörü, dış pazarlara da erişim imkânı bulan orta ve büyük ölçekli balıkçılar açısından çok karlı bir sektör olabilse de küçük ölçekli balıkçılık faaliyetiyle uğraşanlar için genel olarak az kazanç imkânı sunmaktadır.

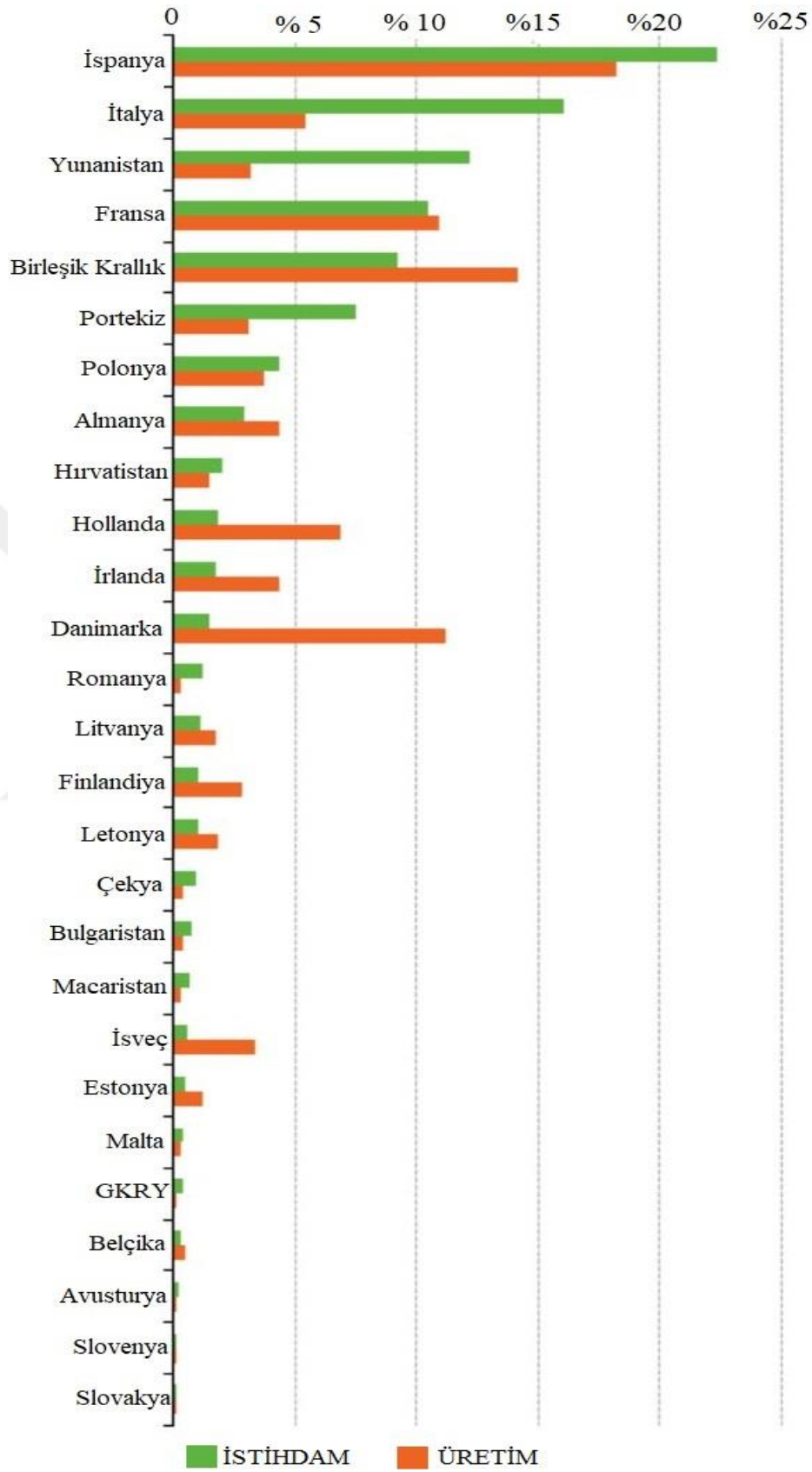
Konuyla ilgili çalışmalarda, özellikle Türkiye tarafında eksiklik olsa da hem Türkiye hem de AB’de sektör çalışanlarının yüksek gelir düzeyine sahip olmadıkları genel kanıdır.

Avcılık sektöründe istihdam edilen kişi sayısı yıllar içerisinde düşüş göstermektedir. Av gücünün azaltılmasına yönelik caydırıcı tedbirler ve teşvikler söz konusu azalışa sebep olurken, yetiştiricilik sektöründeki istihdamın yıllar içerisinde arttığı gözlemlenmektedir.

AB ülkeleriyle karşılaştırıldığında Türkiye, su ürünleri istihdamının en yüksek olduğu ülkedir. İstihdam bakımından, Türkiye’yi takiben sırayla, İtalya, İspanya, Yunanistan, Fransa ve Birleşik Krallık gelmektedir.

Küçük ölçekli balıkçılığın yaygın olduğu Akdeniz ülkeleri istihdam yönünden başı çekse de sektördeki kişi sayısı üretimle doğru orantılı değildir. Özellikle gelişmiş kuzey ülkelerinde istihdam seviyeleri düşük olmasına rağmen üretim ve dış ticaret verileri önemli seviyelerde olabilmektedir.

AB ülkelerinin istihdam ve üretim yönünden Birlik içerisindeki oranları Şekil 4.16’da verilmektedir.

Şekil 4.16: AB Ülkelerinin İstihdam ve Üretimdeki Payları (2017) (Avrupa Komisyonu, 2019).

Küçük ölçekli balıkçılık, genel anlamda, 12 m'nin altındaki balıkçılık tekneleriyle gerçekleştirilen avcılığı ifade etmekte olup tarihsel anlamda çok eskilere dayanmasına rağmen zaman içerisinde modernize edilerek çok yüksek av kapasitelerine kavuşan ve daha az iş gücü gerektirmeleri yönünden daha karlı sayılabilen büyük kapasiteli teknelerin yaygınlaşmasını takiben hak ettiği ilgiyi görmemeye başlamıştır. Küresel anlamda, balık stokları üzerindeki baskının artması birçok ülkeyi büyük ölçekli balıkçılıktan uzaklaşmaya mecbur kılmaya başlamıştır. Daha çok insana iş imkânı sağlaması ve ekolojik etkileri bakımından daha sürdürülebilir bir avcılık yöntemi olması sebebiyle küçük ölçekli balıkçılık tekrar ilgi görmeye ve teşvik edilmeye başlanmıştır. Stoklar üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla AB ve Türkiye, balıkçılık filolarında küçülme politikaları gütmektedir (Tablo 4.30).

Tablo 4.30: Türkiye ve AB Balıkçılık Filosu (BSGM (2019); Eurostat (2018)).

Yıl	Türkiye	AB
2005	22.258	88.852
2006	22.204	86.856
2007	21.762	88.374
2008	20.903	85.441
2009	20.618	84.181
2010	20.674	83.374
2011	20.289	81.791
2012	20.100	80.374
2013	19.669	86.794
2014	18.942	85.920
2015	18.602	84.203
2016	18.494	83.692
2017	18.024	82.737

Su ürünleri üretiminin filo büyüklüğüne oranına bakıldığında AB’de tekne başında 60 ton civarı ürün düşerken bu miktarın Türkiye’de yaklaşık 20 ton civarında olduğu ve bu tez çalışmasının odaklandığı tarih aralığında söz konusu miktarlarda ciddi bir değişiklik olmadığı görülmüştür. Filo kapasitesindeki düşüşle paralel olarak gerek AB gerekse Türkiye’nin avcılık üretiminde bir düşüş gözlenmiştir. Bu da pozitif olasılıklardan biri olabilir. Ancak balık stokları üstündeki av baskısının hala sürdürülebilir düzeylerde olmaması ve aşırı avcılığın sürmesi gibi etkenlere bağlı bir azalış olması halinde böyle bir yaklaşım stokların aleyhine olabilecektir. Böyle bir durumda net bir durum analizi yapabilmek için stokların mevcut durumlarını süreklilik arz edecek bilimsel analizlerle tespit etmek ve yorumlamayı bilimsel veri ışığında yapmak şarttır.

4.3.3. Su Ürünleri Tüketimi

Özellikle, Akdeniz’e kıyısı olan üye devletler ve gelişmiş Kuzey ülkelerinin tüketim alışkanlıkları sebebiyle AB’de kişi başına düşen su ürünleri miktarı dünya ortalamasının (20,3 kg/kişi) üstündedir. Su ürünlerine rağbet gösteren ülkelerle benzer bir coğrafyada bulunan Türkiye’de ise kişi başına su ürünleri tüketimi gerek dünya gerekse AB ortalamasının oldukça gerisindedir (Tablo 4.31).

Tablo 4.31: AB Ülkeleri ve Türkiye’de Kişi Başına Su Ürünleri Tüketim Miktarı (2015) (kg/kişi) (Avrupa Komisyonu, 2019).

Ülke	Kişi Başına Tüketim (kg)
Portekiz	55,9
İspanya	45,2
Fransa	33,9
Lüksemburg	32
Malta	31,5
İtalya	28,4
İsveç	26,9
Letonya	26,3
AB ortalaması	25,1
Birleşik Krallık	24,3
Belçika	23,7
Finlandiya	23,3
Danimarka	22,9
GKRY	22,7
Hollanda	22,2
İrlanda	22,1
Hırvatistan	18,4
Yunanistan	17,3
Estonya	17,2
Litvanya	14,9
Polonya	13,6
Avusturya	13,4
Almanya	13,4
Slovenya	10,7
Slovakya	8,2
Çekya	7,8
Romanya	6,2
Bulgaristan	6,2
Türkiye	6,1
Macaristan	4,8

Türkiye’de kişi başına düşen su ürünleri tüketim oranı bölgesel olarak değişiklik göstermektedir. 2009 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada, Doğu Karadeniz Bölgesinde 20-25 kg civarında olan kişi başına tüketim miktarının, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde 1 kg’ın altına düştüğü ifade edilmektedir (Ergün, 2009). 2013 yılında konuyla ilgili olarak gerçekleştirilen kent bazlı bir çalışmada da aylık kişisel su ürünleri tüketiminin dünya ortalamasının yarısı kadar olduğu, tüketimin bölgeler arasında farklılıklar gösterdiği ve tüketim miktarının, halkın gelir düzeyi, beslenme alışkanlıkları ve kişisel tercihler gibi faktörlerden etkilendiği belirtilmektedir (Hecer, 2013).

4.3.4. Su Ürünleri Dış Ticareti

Türkiye’nin AB ülkeleriyle gerçekleştirdiği ithalat ve ihracatın mali değer ve miktar bakımından durumu Tablo 4.32’de verilmektedir.

Tablo 4.32: Türkiye’nin AB Ülkeleriyle İthalat ve İhracatı (2017) (BSGM, 2019).

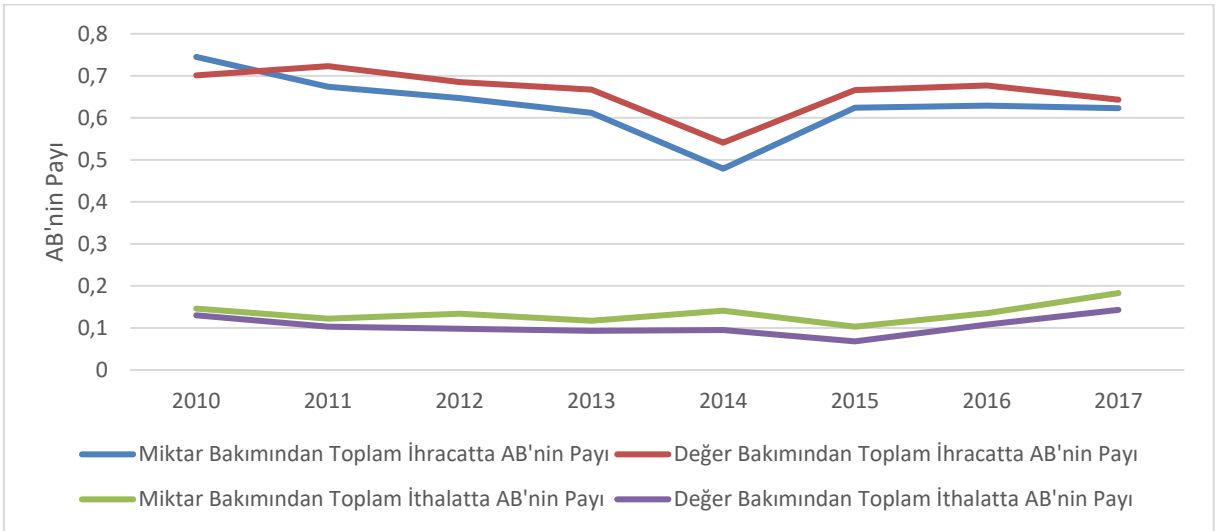
	Toplam İhracat (kg)	Toplam İhracat (TL)	Toplam İthalat (kg)	Toplam İthalat (TL)
Almanya	12.458.048	245.056.336	71.998	1.353.217
Avusturya	293.756	5.840.915	-	-
Belçika	626.762	14.851.540	-	-
Bulgaristan	561.309	7.165.435	335.052	2.581.367
Çekya	891.557	10.927.302	257	31.996
Danimarka	374.863	6.615.485	-	-
Fransa	4.999.401	104.276.745	3.590.334	23.618.500
Hırvatistan	342.464	4.155.064	720	9.380
Hollanda	21.635.857	543.390.239	1.782.434	15.541.560
İngiltere	9.330.296	275.484.355	159.600	336.701
İrlanda	1.734	32.198	-	-
İspanya	7.991.938	136.929.971	11.923.598	73.420.731
İsveç	299.856	10.699.880	2.541	135.047
İtalya	19.983.413	366.019.113	26.924	744.356
Letonya	8.817	163.762	-	-
Litvanya	362.047	6.596.313	22.772	471.816
Macaristan	176.671	1.887.670	-	-
Malta	57.824	1.237.017	-	-
Polonya	2.540.306	32.937.953	-	-
Portekiz	3.921.155	68.660.779	74.820	164.445
Romanya	3.071.832	37.730.460	4.108	64.744
Slovakya	83.625	941.290	-	-
Slovenya	222.840	3.230.108	-	-
Yunanistan	7.442.452	127.201.838	432.910	1.934.250
AB Toplam	97.678.823	2.012.031.768	18.428.068	120.408.110
Genel Toplam	156.680.752	3.128.112.446	100.444.086	841.383.610
AB/Toplam	0,623	0,643	0,183	0,143

Tablo 4.32’den görüleceği üzere, Türkiye tarafından gerçekleştirilen su ürünleri ihracatının miktar yönünden %62’si, mali değer bakımından ise %64’ü AB ülkelerine gerçekleşmektedir. Türkiye’nin su ürünleri ithalatı ve ihracatında 2010 yılından bu yana AB’nin payı Tablo 4.33’te, değişim trendi ise şekil 4.17’de verilmektedir.

Tablo 4.33: Türkiye Su Ürünleri Dış Ticaretinde AB’nin Payı (BSGM, 2019)

Yıl	Miktar Bakımından Toplam İhracatta AB'nin Payı	Değer Bakımından Toplam İhracatta AB'nin Payı	Miktar Bakımından Toplam İthalatta AB'nin Payı	Değer Bakımından Toplam İthalatta AB'nin Payı
2010	0,745	0,701	0,146	0,13
2011	0,674	0,723	0,122	0,103
2012	0,647	0,685	0,134	0,098
2013	0,612	0,667	0,117	0,093
2014	0,479	0,541	0,141	0,095
2015	0,624	0,666	0,103	0,068
2016	0,629	0,677	0,135	0,108
2017	0,623	0,643	0,183	0,143

Türkiye’nin, su ürünleri sektöründeki en önemli dış pazarı olan AB, küresel anlamda geniş bir ticaret ağına sahiptir. AB, net ihracatçı bir ülke olan Türkiye’nin aksine, net ithalatçı konumunda olmasına rağmen ticaret hacmi anlamında çok ileri bir seviyededir. AB üyeleri arasında sadece 7 ülke (kar bakımından sırayla Hollanda, Danimarka, İrlanda, Yunanistan, Litvanya, Estonya ve Letonya) su ürünleri net ihracatçısı konumundadır. OECD verilerine göre Türkiye, yukarıda verilen sıralamaya dâhil olması durumunda üçüncü sırada yer alabilecektir.

Şekil 4.17: Türkiye Su Ürünleri Dış Ticaretinde AB’nin Payı.

4.3.5. Su Ürünleri Dış Politikası

Tüketim alışkanlıkları sebebiyle kişi başına düşen su ürünleri miktarı dünya ortalamasının (20,3 kg/kişi) üstünde olan AB, Birlik içerisindeki talebi karşılayacak arzı kendi bölgesinde gerçekleştirdiği avcılık faaliyetleriyle sağlayamamaktadır. Bu nedenle, yeni av sahalarına erişimi mümkün kılan ikili balıkçılık anlaşmaları veya ithalat yoluyla, su ürünlerine yönelik talebi karşılama amaçlı girişimlerde bulunmaktadır. Avrupa balıkçılık filosunun önemli bir kısmı söz konusu anlaşmalar sayesinde Birlik suları dışında avcılık yapabilmektedir. Bu yolla elde edilen ürün miktarı, toplam avcılık üretiminin dörtte birinden fazlasını teşkil etmektedir. Bu nedenle, balıkçılık ilişkileri konusu, kaynakları azalmakta olan AB için gittikçe önem kazanmaktadır.

Balıkçılık alanında iş birliğini geliştirmeye yönelik ikili anlaşmalar imzalanmasına karşın hem bu anlaşmaların nitelik bakımından AB'nin balıkçılık anlaşmalarına göre farklı olması hem de filo yapısının AB balıkçılık filosu kadar açık deniz balıkçılığına yatkın olmaması gibi nedenler Türkiye'nin avcılık bakımından kendi kaynaklarıyla sınırlı kalmasına sebep olmaktadır.

AB, Birlik sınırları dâhilindeki deniz kaynaklarına ilişkin tasarruflarında bağımsız hareket edebiliyor olsa da Akdeniz ve Karadeniz gibi bölgelerde, Birlik üyesi olmayan ülkelerin bulunması sebebiyle ortak karar alınabilecek ICCAT ve GFCM gibi platformlarda etkin şekilde rol oynamakta, sağladığı maddi destekler ve sponsoru olduğu çalışmalarla da bahse konu örgütlerin çalışmalarını kendi menfaatleri doğrultusunda yönlendirmektedir.

Türkiye de başta ICCAT ve GFCM olmak üzere çeşitli balıkçılık örgütlerine üyedir. AB ile yürütülen balıkçılık diyalog toplantılarında da Türkiye'nin OBP kapsamında yer almaması nedeniyle ICCAT ve GFCM konuları toplantıların temel konularından olmaktadır. Genellikle adil kararların alınmasından yana bir tutum sergileyen Türkiye, söz konusu örgütlere uyum konusunda etkin şekilde çalışmaktadır.

4.3.6. Devlet Destekleri

Devletler, vatandaşlarının gıda güvenliğini ve sağlıklı beslenmesini sağlamakla yükümlüdürler. Balıkçılık faaliyetleri, sürekli olarak yer değiştiren, göçmen türlerin avlanmasına dayandığı için avcılık faaliyetleri çoğunlukla kıyıdan uzakta ve geniş bölgelerde yapılmaktadır. Bu durum av

sürecindeki işletme masrafını artmakta ve gemi sahiplerinin, iş gücü ve işletme masrafları açısından ek finansmana ihtiyaç duymalarına sebep olabilmektedir.

Türkiye, avcılık üzerindeki baskının azaltılması ve üretimin farklı şekillerde sürdürülmesi açısından yetiştiriciliğe yönelik girişimlerde de teşvik edici desteklemelere sahiptir. Azalan stoklar da dikkate alındığında, yetiştiricilik alanında verilen desteklemeler, ürün arzını sağlaması ve sektöre katılımı teşvik ederek düşme eğiliminde olan su ürünleri üretiminin artışına katkı sunması açısından etkili bir uygulamadır. Türkiye tarafından verilen yetiştiricilik teşvikleri üretimi artırıcı nitelikte ürün desteği olması yönünden AB ile olan ticarete anlaşmazlıklara ve anti-sübvansiyon vergileri uygulanmasına neden olabilmektedir.

Yakıt fiyatları, balıkçılık faaliyetinde, değişken maliyetlerin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Geçmişte, yakıt fiyatlarının yüksekliği nedeniyle uygulanmaya başlayan yakıt vergisi indirimleri, yakıt fiyatlarındaki değişkenliğin sürmesi nedeniyle uygulamasına son verilmesi zor bir destek haline gelmektedir.

Su ürünleri sektörünün gelişimini sürdürüyor olması sebebiyle Türkiye üretim ve istihdamın artmasını sağlayacak destekler verirken genel olarak av çabasını azaltıcı tedbirleri teşvik etmeyi hedeflemektedir. Gelişmiş bir su ürünleri sektörü bulunan AB’de ise dolaylı olarak benzer etkilere sahip olan destekler, farklı tanımlamalarla verilmektedir. Av çabasının azaltılması balıkçılıkla ilgili birçok platformda AB’nin temel hedeflerinden biri olarak tanımlanıyor olsa da uygulama düzeyinde somut etkiler kısıtlı kalmaktadır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı; Avrupa Birliği (AB) aday ülkesi konumundaki Türkiye ve AB'deki mevcut durumu ele alarak bir karşılaştırma yapmak ve ileride atılması gereken adımlara yönelik çıkarımlarda bulunmaktır. Temel olarak TÜİK, EUROSTAT, FAO ve OECD verilerinin kullanıldığı derleme niteliğindeki çalışmada, su ürünleriyle ilgili mevcut küresel duruma ilişkin bilgi verilmesini takiben AB'de ve Türkiye'de su ürünleri üretimi, tüketimi, istihdam, yetiştiricilik, dış ticaret, destekleme ve güncel balıkçılık yönetimi politikaları ele alınmıştır.

Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) (2018), balık stokları üzerindeki av baskısının her geçen gün arttığını ve birçok stokun bu baskı karşısında azalma ve tükenme tehlikesi altında olduğunu belirtmektedir. Aşırı avlanmanın yanı sıra giderek artan nüfus, iklim değişikliği, çevre kirliliği ve ekosistem bozulması gibi sorunların da olumsuz etkisine maruz kalan deniz kaynakları geçmişte gerçekleştirilen üretime imkân tanıyabilmekten uzak durmaktadır (CFS HLPE, 2014). Söz konusu etkenler, su ürünleri üretiminin miktar ve mali değer bakımından düzensiz bir trend takip etmesine sebep olmaktadır.

Bölgesel çalışmalar ve uluslararası iş birliğinin varlığına rağmen aşırı avlanan balık stoku sayısı her geçen gün artmakta, özellikle altyapı bakımından güçlü ve modern filolara sahip gelişmiş ülkeleri çevreleyen bölgeler yoğun av baskısına maruz kalmaktadır. FAO'nun balık stokları üzerinde gerçekleştirdiği küresel çalışmalar neticesinde, Türkiye ve AB'nin de üzerinde hak sahibi olduğu Akdeniz ve Karadeniz'in dünya genelinde av baskısına en çok maruz kalan bölge olduğu tespit edilmiştir.

Filo kapasitesinin düşürülmesi uzun yıllardır AB ve Türkiye'nin de gündeminde yer bulmuş, konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde filoda azımsanmayacak bir azalış gerçekleşmiştir. 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın AB üyesi olmaları, Karadeniz'de gerçekleşen avcılığın büyük kısmını gerçekleştirmekte olan Türkiye'yi av kapasitesinin çok yüksek olduğu ve filosunun ciddi bir av baskısı yarattığı söylemleriyle daha çok karşıya getirir olmuştur. Oysa AB ve Türkiye'nin toplam avcılık üretimi ve filo kapasitesi karşılaştırıldığında tekne başına düşen ortalama üretim Türkiye'de AB'nin 1/3'ü kadardır ve iki tarafında filolarını küçültmeye yönelik çabalarına rağmen bu oran uzun yıllardan beri pek değişmemiştir. Filodaki tekne sayısının azalışı gerek AB gerekse Türkiye'nin avcılık üretimindeki düşüşle eş zamanlı

olarak gerçekleşmiştir. Bu durum, olumlu bir bakış açısıyla stoklardaki baskının azaldığına işaret edebilir. Ancak bu düşüşün, aşırı avcılığın sürmesinden ötürü gerçekleşiyor olması halinde böyle bir yaklaşım stokların durumunu geri dönüşü olmayan bir hale getirebileceği için stokların mevcut durumlarını süreklilik arz edecek güvenilir bilimsel analizlerle tespit etmek ve yorumlamak şarttır. Bilimsel verinin bulunmayışı/yetersizliği, olduğu durumlarda da ise politika belirleyiciler tarafından yeterince dikkate alınmayışı kaynaklar üzerindeki baskının sürmesine sebep olabilmektedir.

Türkiye ve AB'nin bu çalışma için referans alınan yıllardaki üretim verileri kullanılarak 2030 yılına yönelik bir tahmin yapıldığında avcılıktan elde edilen üretimin giderek azalacağı ve yetiştiriciliğin toplam üretime olan katkısının giderek artacağı öngörülmüştür. Söz konusu tahmin çalışmasında Türkiye avcılık üretiminin düşüş potansiyeline karşın AB'deki üretimin daha yavaş bir azalış eğilimi göstereceği tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni, AB balıkçılık filosunun önemli bir kısmının yeni av sahalarına erişimi mümkün kılan ikili balıkçılık anlaşmaları sayesinde Birlik suları dışında da avcılık yapabilmeleridir.

Türkiye, balık stokları üzerindeki av baskısının azaltılması ve üretimin farklı şekillerde sürdürülmesi amacıyla uzun yıllar boyunca desteklemeler yaparak gıda arzı, ihracat ve istihdama katkılar sunan su ürünleri yetiştiriciliğinin hızlı bir biçimde büyümesini sağlamıştır. AB'de ise tüketici talebinin karşılanması amacıyla bölgesel balıkçılık yönetimi organizasyonlarında etkin şekilde temsil ve ikili balıkçılık anlaşmalarıyla yeni av sahalarına erişim kazanılması gibi aktif uluslararası girişimlerin önem arz ettiği görülmektedir. Ancak, bu durum da talebi karşılama konusunda yetersiz kaldığı için AB, su ürünleri ithalatında önemli bir küresel aktör haline gelmiştir. Türkiye'nin, su ürünlerinin uluslararası ticaretindeki en önemli dış paydaşı AB'dir. Türkiye, su ürünleri ihracatının %60'tan fazlasını AB ülkelerine gerçekleştirmektedir. AB'nin, tüketim alışkanlıkları sebebiyle su ürünlerine yönelik talebi karşılama konusunda gerekli arzı yapabilmek adına net ithalatçı olması ekonomik anlamda Türkiye'nin daha fazla değerlendirmesi gereken bir konudur.

Türkiye'deki gelişimi 1970'li yıllardan sonra başlayan kültür balıkçılığı, özellikle son yıllarda, küresel anlamda da avcılıktan gelen ürün arzındaki azalışı ikame ederek artan tüketim talebini karşılama bakımından her geçen gün önemini arttırmaktadır. Türkiye, uzun yıllar boyunca

kültür balıkçılığına yönelik desteklemeleriyle sektörün hızlı bir biçimde büyümesini sağlamıştır. Geçmişteki su ürünleri yetiştiriciliği üretim verileri ele alındığında hızlı bir büyüme trendine sahip olan sektörün günümüzde elde edilen toplam üretime benzer bir üretim gerçekleştirebilmek adına tek çözüm yolu olduğu görülmektedir.

(Yılmaz, 2015) Gıda arzını arttırmayı hedefleyen yetiştiricilik desteklerinin, azalan doğal stoklar karşısında sürdürülebilir bir alternatif oluşması bakımından önemli katkıları olduğunu belirterek söz konusu uygulamalarda ürün çeşitliliğini arttıracak bir tutum izlenmesinin istihdam ve gıda arzına yönelik pozitif katkıları olacağını ifade etmiştir. Türkiye tarafından verilen yetiştiricilik teşvikleri üretimi artırıcı nitelikte ürün desteği olması yönünden AB ile olan ticarete anlaşmazlıklara ve anti-sübvansiyon vergileri uygulanmasına neden olabilmektedir. AB, EMFF kapsamında verdiği yüksek desteklerin yanı sıra devletlerin kendi tasarruflarında kullanabileceği yan desteklere izin verir bir sisteme sahiptir. Türkiye ile AB arasında yaşanan bu sorunun temeli, genel olarak tanımlamadan, kısmen de objektif olmayan bir bakış açısından kaynaklanmaktadır. AB'nin destekleme yaparken kullandığı sosyal kalkınma yardımı, altyapı desteği, vb. tanımlamalar örnek alınırse ticarete haksız rekabete sebebiyet verildiği yönündeki ithamların önu kesilebilir.

Su ürünlerinin önemli bir ihracat alanı olması sektördeki çoğu üreticinin malumudur. Ancak yeterli kalite standartlarını tutturabilmek ve dış ticarete açılabilmek sermaye ve kapasite gerektiren bir uğraştır. Av baskısını katkısı oransal olarak az olan küçük ölçekli üreticilerin de bu imkâna sahip olabilmesi amacıyla kapasite ve kalite artırıcı teşvikler uluslararası pazardaki payı olumlu etkileyebileceği gibi istihdam ve geçim kaynaklarını güçlendirerek sosyal kalkınmaya katkı sunabilecektir. Bu doğrultuda, yetiştiricilik alanında yapılacak desteklemelerde AB tüketim alışkanlıkları dikkate alınarak yeni türlerin yetiştiriciliğine öncelik verilmesi ve ihracat yapacak işletmelerin AB standartlarına uygun altyapıya kavuşmalarının sağlanması temel öncelikler olmalıdır. Bu hedefe ulaşabilme yolunda ise sektördeki eğitim düzeyinin artırılması hedeflenmeli, su ürünleri mühendis ve teknikerlerinin sektörde daha fazla yer alması sağlanarak üretim kalitesinde ilerleme sağlanabilir. Türkiye’de gerek akademi, gerek kamu, gerekse özel sektörde su ürünleri alanında eğitim görmüş kişilerin çalışma koşulları ve gelir imkanlarının iyileştirilmesi, istihdamın yaygınlaştırılması ve ilgili süreçlere dahil edilmesi yukarıda belirtilen hedeflere ulaşılmasında doğrudan katkı sağlayacaktır.

Yılmaz (2015), gıda güvenliği açısından bakıldığında, balık unu ve yağı şeklinde yem hammaddesi olarak kullanılan kaynakların insan tüketimine yönelik gıda olarak faydalanılmasının önemine vurgu yapmış ancak üretimdeki payı sürekli artış eğiliminde olan su ürünleri yetiştiriciliğinin de gıda arzına oransal bakımdan daha ciddi bir katkısı (5,6/1) olduğunu ifade etmiştir. Yem üretiminde kullanılan bu hammaddelere alternatifler oluşturulmasına yönelik çalışmalar neticesinde yem kalitesi yönünden muadil verimin alınabildiği ürünlerin kullanılması hem gıda arzına hem de hedef türlerin üzerindeki baskıyı azaltarak sürdürülebilirliğe katkı sağlayacaktır. Yaygın şekilde yetiştiriciliği yapılan türlerde kullanılan yemler ağırlıklı olarak ithal edilmektedir. Konuyla ilgili olarak, dışa olan bağılılığı azaltmak ve bilimsel çalışmalar ışığında yem hammaddesine alternatif olacak ürünleri yaygınlaştırmak üretim maliyetlerinin azalmasına olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Kaliteli protein kaynakları olan su ürünlerinin iç pazarda talebinin artması hem beslenme hem de sektörün kalkınması açısından önemlidir. AB'deki tüketici su ürünlerine rağbet ederken, Türkiye'de kişi başına düşen su ürünleri tüketimi düşme eğilimindedir. Büyük oranda kültürel alışkanlıklar nedeniyle düşük kalan su ürünleri tüketimi, tanıtıcı ve özendirici kampanya vb. çalışmalarla teşvik edilmelidir. Azalan avcılık üretiminden kaynaklı fiyat artışları ve yetiştiricilik ürünlerine bilimsel kanıtlara dayanmayan önyargılarla yöneltilen zarar verici görüşler su ürünlerine olan yönelimi olumlu yönde etkilemektedir. Tüketicinin bilinçlenmesi ve fikir kirliliğinin önüne geçilmesi daha da azalma eğiliminde olan tüketim oranını arttırmak amacıyla etkili olabilir.

Stokların mevcut durumuna tam olarak hâkim olunmaması ve denetim için gereken altyapının istenilen düzeye ulaşmaması türler bazında kota uygulanmasına engel teşkil etmektedir. Etkin yönetim tedbirleri ve ileriye dönük uzun vadeli planlama yapmak için su bilimleri alanında yapılacak akademik çalışmaları desteklemek ve teşvik etmek faydalı olacaktır. Bu durum neticesinde elde edilecek bilimsel bulgular sadece sürdürülebilir bir balıkçılık yönetimini tesis etmekle kalmayıp uluslararası platformlarda Türkiye'nin argümanlarını desteklemesi yönüyle avantajları da beraberinde getirecektir.

AB için balıkçılık; denizcilik, enerji, ulaşım ve turizm gibi konuları da ilgilendiren stratejik bir alandır. Bu nedenle AB bölgede bulunan her türlü kuruluşta ve platformda yer almaya çalışmakta, bölgesel balıkçılık yönetimi örgütlerini yönlendirir nitelikte çalışmalarda bulunabilmekte ve Türkiye gibi Birlik dışı ülkelerle olan balıkçılık ilişkilerini bu platformlar üzerinden yürütmeye çalışmaktadır. Tozlu (2015), OBP'nin, 2007 yılından sonra oluşan Karadeniz ayağında, AB'nin korumacı ve etki alanını genişletmeye yönelik bir politika izlediğini ancak, Romanya ve Bulgaristan'ın Karadeniz'deki etki alanının bölgede onlardan başka dört devlet daha bulunması sebebi ile çok sınırlı kaldığını ifade etmiştir. AB, Karadeniz'deki bu dezavantajını avantaja döndürmek için Türkiye'nin de üyesi bulunduğu GFCM'in yeniden yapılanma sürecinde Karadeniz'in GFCM yetki alanı altında olduğunu vurgulayarak Karadeniz'e yönelik kararlar alınabilmesi için çalışmalar yürütmüştür.

AB'ye aday ülke statüsündeki Türkiye, her aday ülkenin yapması gerektiği gibi AB ile katılım müzakerelerini tamamlamakla yükümlüdür. Müzakere fasıllarından biri olan Balıkçılık Faslı'nın da arasında bulunduğu 14 fasıl, politik sebeplerle bloke haldedir. Herhangi bir AB üyesinin olumsuz görüş vermesi halinde, aday ülkenin yürüttüğü müzakere fasıllarına açılış veya kapanış engeli getirilebilmektedir. Kuşat (2016)'nın da belirttiği üzere Türkiye, GKRY bayrağı taşıyan veya uğradığı son liman GKRY'de olan gemi ve uçaklarca taşınan malların serbest dolaşımına sınırlama getirilmesi uygulamasını sürdürdükçe Balıkçılık müzakere faslı açılmayacaktır. Türkiye'nin AB'ye uyum süreci kapsamında yaptığı çalışmaları değerlendirme niteliğinde olan ve AB tarafından genel olarak her yıl yayınlanan ilerleme raporlarında da Türkiye tarafından gerçekleştirilen çalışmalara yer yer olumlu şekilde atıfta bulunulmakta, gerçekleştirilen çalışmalardan bahsedilmektedir. Türkiye'nin uluslararası politikası gereği taraf olmak istemediği UNCLOS'a taraf olunması yönünde bir gereklilik olduğuna ilişkin yorumlar da bu metinlerde yer bulabilmektedir.

AB'ye katılma isteğindeki bir aday ülke olan Türkiye, AB ile aynı kaynaklar üzerinde hak ve tasarruf sahibi olması sebebiyle, AB'nin yer aldığı tüm platformlarda aktif şekilde yer almalı, gerek AB ile ilişkilerinde gerekse AB'nin paydaşı olduğu uluslararası platformlarda politik arka plan ve alt metinleri dikkatle ele almalıdır. Nihai süreçte AB'ye üye olsun veya olmasın, Türkiye, aynı coğrafyada yer alan önemli bir paydaş olması sebebiyle AB ile olan ticaretini geliştirme yönünde yatırım ve desteklemeleri arttırmalıdır.

KAYNAKLAR

- ABDGM. (2019). *Fasıl 13 Balıkçılık*. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü: <http://www.tarim.gov.tr/ABDGM/Menu/16/Fasil-13-Balikcilik> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. (2 Aralık 2009). Su Ürünleri Sektöründeki Ekonomik Organizasyonlardan Üretici Birlikleri. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, s. 223-232.
- Aksungur, M. (2004). Ülkemiz Su Ürünleri Teşkilat Yapısı Tarihi. *Sümae Yunus Araştırma Bülteni*. http://www.aquast.org/uploads/pdf_321.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Anonim. (1971). Su Ürünleri Kanunu. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1380.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- Anonim. (2010, Mayıs). *EU Fisheries Management*. <http://www.parliament.uk/documents/post/postpn357-eu-fisheries-management.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Anonim. (2011). Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-7.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Anonim. (2018). Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Arpa, H. (2013). Su Ürünleri Mevzuatı ve Tarihsel Süreç. *Sahil Güvenlik Dergisi*.
- Avrupa Birliği Başkanlığı. (2019). *Katılım Müzakereleri*. https://www.ab.gov.tr/katilim-muzakereleri_37.html adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

- Avrupa Komisyonu. (2013, Şubat 28). *Regulation of the European Parliament and of the Council on the Common Fisheries Policy*. European Commission: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011322%202012%20REV%201> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2013). *Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products*. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0001:0021:EN:PDF> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2014, Nisan 22). *Green Paper Reform of the Common Fisheries Policy*. eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0163:FIN:EN:PDF adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 05 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2018, 06 12). *EU budget: Commission proposes a new fund to invest in the maritime economy and support fishing communities*. Press Release Database: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4104_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2018). *Facts and Figures on the common fisheries policy*. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/pcp_en.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *1 January 2015: the landing obligation*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/landing-obligation/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Access to waters*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/access-to-waters/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Consumption*. https://ec.europa.eu/fisheries/6-consumption_en adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]

- Avrupa Komisyonu. (2019). *EMFF*. https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Fishing effort*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/fishing_effort/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Fishing outside the EU*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Management of fishing capacity - fishing fleet*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/fishing_fleet/index_en.htm adresinden tarihinde alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Multilateral agreements*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/international_agreements/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Regional fisheries management organisations (RFMOs)*. http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/international/rfmo/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *TACs and quotas*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/tacs/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Komisyonu. (2019). *Technical measures*. European Commission: http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules/technical_measures/index_en.htm adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Avrupa Parlamentosu. (2013). *Fisheries Subsidies*. Directorate-General For Internal Policies, Policy Department Structural and Cohesion Policies: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/divers/join/2013/513980/IPOL-PECH_DV\(2013\)513980_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/divers/join/2013/513980/IPOL-PECH_DV(2013)513980_EN.pdf) adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

- Avrupa Parlamentosu. (2013, Ekim). *Global Fisheries Subsidies*. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/513978/IPOL-PECH_NT\(2013\)513978_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2013/513978/IPOL-PECH_NT(2013)513978_EN.pdf) adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Bakanlar Kurulu Kararı. (2018, 02 21). *2018 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/02/20180226-15.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 05 Temmuz 2019]
- Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü. (2019, 01 02). Duyuru. *2019 Yılı Yılan Balığı İhracat Kotası Belirlenmiştir*. <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Duyuru/105/2019-Yili-Yilan-Baligi-Ihracat-Kotasi-Belirlenmistir> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü (BSGM). (2019, Mart). *Su Ürünleri İstatistikleri*. <https://www.tarimorman.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/BSGM.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Baltic Sea 2020. (2009, Nisan). *Best Practises for Fisheries Management*. Institute for European Environmental Policy: http://www.ieep.eu/assets/442/bestprac_fishmgt.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 06 Temmuz 2019]
- Bingel, P. F., & Gücü, D. A. (2010). Karadeniz Hamsisi ve Stok Çalışmaları. *1. Ulusal Hamsi Çalıştayı: Sürdürülebilir Balıkçılık*. <https://docplayer.biz.tr/11252817-Karadeniz-hamsisi-ve-stok-tespiti-calismalari-prof-dr-ferit-bingel-ve-doc-dr-ali-cemal-gucu.html> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Birleşmiş Milletler. (1982). UNCLOS. *Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi*. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- CFS HLPE. (2014). *Sustainable fisheries and agriculture for food security and nutrition*. Rome: Committee on World Food Security & The High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition. <http://www.fao.org/3/a-i3844e.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı . (2012). *Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Ofisi*. Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sistemi: <http://www.dka.gov.tr/ProjeBilgi.aspx?id=4> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (tarih yok). Ulusal Deniz Koruma Alanları Sistemi. *Türkiye'nin Deniz ve Kıyıları Hakkında Önemli Bilgiler*. <http://www.dka.gov.tr/ProjeBilgi.aspx?id=4> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Delgado, C. L. (2003). *Fish to 2020: Supply and Demand in Changing Global Markets*. Washington, IFPRI. https://www.researchgate.net/publication/23550920_Fish_to_2020_Supply_and_demand_in_changing_global_markets adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Doğan, Ç. (2011, Şubat). AB Balıkçılık Politikası ve Türkiye'nin Uyum Sürecindeki Durumu. İzmir Ticaret Odası. http://www.izto.org.tr/portals/0/iztogenel/dokumanlar/ab_balikcilik_politikasi_25.06.2012%2012-37-22.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Dünya Bankası. (2019). *Capture fisheries production (metric tons)*. <https://data.worldbank.org/indicator/ER.FSH.CAPT.MT?end=2016&start=1960&view=chart> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 05 Temmuz 2019]
- Düzgüneş, E., Seçer, S., Kasapoğlu, N., Atar, H., Arpa, H., Korkmaz, A., Şahin, A. (tarih yok). *Balıkçılık Sektöründe Türkiye - AB İlişkileri*. Ziraat Mühendisleri Odası: http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/de16b86c64390f0_ek.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Elekon, H. A. (2007). Avrupa Birliği'nde Balıkçılık ve Ortak Balıkçılık Politikası Karşısında Türkiye'nin Durumu. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/29614/tez.pdf?show> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

- Ergün, H. (2009, Haziran). Su Ürünleri Tüketimi ve Tanıtımı. *SÜMAE YUNUS Araştırma Bülteni*, 2(9).
- Ermış, U. B. (2008). AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye'nin Uyumunu. Ankara, GTHB, <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0%20%C4%B0%C5%9ELER/uzmanl%C4%B1k%20Tezleri/BurcuErmis.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Eurostat. (2017). *Agriculture, forestry and fishery statistics*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8538823/KS-FK-17-001-EN-N.pdf/c7957b31-be5c-4260-8f61-988b9c7f2316> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Eurostat. (2018, 10). *Fishery Statistics*. Eurostat Statistics Explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fishery_statistics adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- FAO. (2014). *The State of World Fisheries and Aquaculture, Opportunities and Challenges*. <http://www.fao.org/3/a-i3720e.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- FAO. (2019). *Port State Measures Agreement*. <http://www.fao.org/fishery/topic/166283/en> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- FAO. (2018). *The State of World Fisheries and Aquaculture*. Roma: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü. <http://www.fao.org/3/I9540EN/i9540en.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2014). *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 2014 Faaliyet Raporu*. Ankara.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2015). *TAGEM*. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: http://www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/butce_kartlari.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]

- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2016). 4/1 Numaralı Ticari Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=9.5.22750&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=2016/35> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2016). 4/2 Numaralı Amatör Amaçlı Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. (2017). Tebliğ, No: 2017/37. *Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi Tebliği*. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/09/20170913-6.htm> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Hecer, C. (2013). Türkiye'de Balıkçılık Sektörüne ve Türk Halkının Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarına Genel Bir Bakış. *Dergipark*. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/144355> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Hegland, T. J., Ounanian, K., & Raakjær, J. (2012). Why and how to regionalise the Common Fisheries Policy. *Maritime Studies*, 11(8). https://www.researchgate.net/publication/257885654_Why_and_how_to_regionalise_the_Common_Fisheries_Policy adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- ICCAT. (2015, Şubat 16). *Adjusted Quotas For 2015*. https://www.iccat.int/intermeetings/PA2/2015/ENG/PA2-007_ENG.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- ICCAT. (2017). *Recommendation by Iccat Amending the Recommendation 14-04 on Bluefin Tuna in the Eastern Atlantic and Mediterranean*. <https://www.iccat.int/Documents/Recs/compendiopdf-e/2017-07-e.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- İmga, K. (2008). Avrupa Birliği'nde Balıkçılık Faaliyetlerinin Desteklenmesi ve Bu Perspektifte Türkiye'deki Uygulamaların İncelenmesi. Ankara. <http://www.tarim.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0>

- %C4%B0%C5%9ELER/uzmanl%C4%B1k Tezleri/KursadTez.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- İzmir Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üreticileri Birliği. (2014). *Su Ürünleri Raporu*. http://www.isub.org.tr/assets/rapor_suurunlerivekulturbalikciligiileilgilirevize_3eylul2014.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı Su Ürünleri*. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Kurtar, K. G. (2008). *Balıkçılık Politikalarında Küresel Gelişmeler Kapsamında Ülkemizde Devlet Yardımlarına Bakış*. GTHB, ABDGM: <http://www.tarim.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0%20%C4%B0%C5%9ELER/uzmanl%C4%B1k%20Tezleri/Gokhankurtar.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Kuşat, N. (2016). Türkiye Avrupa Birliği İlişkilerinde Zayıf Halka: Kıbrıs. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.112-133. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/227312> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- New Economics Foundation. (2015, Mart). *Managing EU fisheries in the public interest*. New Economics Foundation: http://b3cdn.net/nefoundation/e2a0356a6c69ec0cc6_ygm6bznj3.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- OCEAN2012. (2012, Ocak). *Regionalizing the Common Fisheries Policy Discussion Paper*. http://assets.ocean2012.eu/publication_documents/documents/206/original/Regionalizing-the-CFP.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- ODTÜ. (2014). *ODTÜ - Deniz Bilimleri Enstitüsü*. <http://hamsi.ims.metu.edu.tr/>: <http://hamsi.ims.metu.edu.tr/index.php?Git=Proje> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]

- OECD. (2019). *Aquaculture Production*. <https://data.oecd.org/fish/aquaculture-production.htm#indicator-chart> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- OECD. (2019). *Fish landings*. <https://data.oecd.org/fish/fish-landings.htm#indicator-chart> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- Pascal , L., Arantza, M., Martin, A., Fabienne, D., Mike, F., Olivier, G., Paul, M. (2015, Ocak). The Regional Management of Fisheries in European Western Waters. *Marine Policy* (51), s. 375-384. <http://archimer.ifremer.fr/doc/00248/35912/34455.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Resmi Gazete. (2007, Ocak 24). Denizlerde Balık Çiftliklerinin Kurulamayacağı Hassas Alan Niteliğindeki Kapalı Koy ve Körfez Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Tebliğ. *Resmi Gazete*.
- Resmi Gazete. (2018, 03 18). T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisini Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği.
- Resmi Gazete. (2019). *2019/1 Tıbbi Sülük (Hirudo Verbana) 2019 Yılı İhracat Kotasının Tahsisi Hakkında Tebliğ*.
- Seafish. (2018, Mart). *Fishmeal and fish oil facts and figures*. https://www.seafish.org/media/publications/Seafish_FishmealandFishOil_FactsandFigures2018.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]
- Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile İlişkilerinin Tarihi Gelişimi, Ankara Anlaşması ve Katma Protokol.
- Su Ürünleri Araştırmaları Çalışma Grubu. (2014). GTHB, <https://docplayer.biz.tr/2244200-Su-urunleri-arastirmalari-calisma-grubu-12-03-2014.html> adresinden alındı [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019].
- Süleyman Demirel Üniversitesi. (2019). *Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi*. Avrupa Birliği Dokümantasyon, Araştırma ve Uygulama Merkezi:

<https://eucenter.sdu.edu.tr/tr/turkiye-ab-iliskileri/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi-6947s.html> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (2019, Temmuz 02). *AB Yapısı ve İşleyişi*. <https://www.ab.gov.tr/3.html> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

T.C. Dışışleri Bakanlığı, Avrupa Birliği Başkanlığı. *Fasıl 13: Balıkçılık*. https://www.ab.gov.tr/fasil-13-balikcilik_78.html adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]

TAGEM. (2015). www.tarim.gov.tr/TAGEM/Belgeler/Hayvanc%C4%B1%C4%B1k.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]

Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. *Tarım Reformu Genel Müdürlüğü*. <http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Lists/KutuMenu/Attachments/24/Su%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Koop.%20Anaszl%C5%9Fmsi.pdf> adresinden alındı [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]

Tarım ve Köyışleri Bakanlığı. (2004). Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yönetmeliği.

Tarım ve Orman Bakanlığı. *Duyuru*. Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması Ve Desteklenmesi Basın Bildirisi: www.tarimorman.gov.tr/Duyuru/678/Geleneksel-Kiyi-Balikciliginin-Kayit-Altina-Alinmasi-Ve-Desteklenmesi-Basin-Bildirisi adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]

Tarım ve Orman Bakanlığı. (2019). Kırsal Kalkınma: www.tarimorman.gov.tr/Konular/Kirsal-Kalkinma/Projeler adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 02 Temmuz 2019]

TBMM. (2012, Ağustos 03). *Yasa Dışı, Kayıt Dışı ve Düzenlenmemiş Balıkçılığı Önleme, Caydırma ve Ortadan Kaldırmaya Yönelik Liman Devleti Tedbirlerine Dair Anlaşma*.

The European Market Observatory for Fisheries and Aquaculture (EUMOFA) (2018). *The EU Fish Market 2018*. Avrupa Komisyonu. http://www.eumofa.eu/documents/20178/132648/EN_The+EU+fish+market+2018.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 05 Temmuz 2019]

- The World Bank. (2013). *FISH TO 2030 Prospects for Fisheries and Aquaculture*. The World Bank. <http://www.fao.org/3/i3640e/i3640e.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 04 Temmuz 2019]
- Tozlu, Çağla. (2015, Eylül). AB Uzmanlık Tezi. *Avrupa Birliği, Türkiye ve Uluslararası Kuruluşların Karadeniz Balıkçılık Politikaları ve Tutumları*. Ankara, GTHB. <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0%20%C4%B0%C5%9ELER/Uzmanl%C4%B1k%20Tez%20Eyl%C3%BCI%202015/Cagla%20Tozlu.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 03 Temmuz 2019]
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2013, Mart 19). *Denizcilik Sektörü*. http://www.ubak.gov.tr/BLSM_WIYS/UBAK/tr/dokuman_ust_menu/projeler_faaliyetler/20130319_101618_204_1_64.pdf adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Uzunlu, A. (2010). Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SÜBİS)'in Koruma ve Kontrol Politikalarına Uygunluğunun Karşılaştırılması. Adana, Türkiye: Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Üstündağ, D. E. (2018, 04). Su Ürünleri İstatistik ve Bilgi Sistemleri. <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Lists/Haber/Attachments/100/iSTATiSTiK-VE-BiLGi-SiSTEMLERi-DAiRE-BASKANLIGI.pdf> adresinden alındı. [Ziyaret tarihi: 01 Temmuz 2019]
- Üstündağ, E. (2010). Geçmişten Günümüze Balıkçılık Uygulamaları ve Hamsi Avcılığına Etkileri. *1. Ulusal Hamsi Çalıştayı: Sürdürülebilir Balıkçılık*. Trabzon: Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü.
- Yılmaz, A. B. (2015). *Avrupa Birliği ve Türkiye'de Gıda Güvenliği Kapsamında Balıkçılık Yönetimi ve Desteklemeleri*. Ankara, GTHB. 04 03, 2019 tarihinde <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/%C4%B0DAR%C4%B0%20%C4%B0%C5%9ELER/Uzmanl%C4%B1k%20Tez%20Eyl%C3%BCI%202015/Aziz%20Baran%20Yilmaz.pdf> adresinden alındı.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Aziz Baran YILMAZ
Doğum Yeri	İstanbul
Doğum Tarihi	03.06.1987
Uyruğu	☒ T.C. ☐ Diğer:
Telefon	
E-Posta Adresi	
Web Adresi	

Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi
Fakülte	Su Ürünleri Fakültesi
Bölümü	Su Ürünleri Mühendisliği
Mezuniyet Yılı	24.07.2009

Yüksek Lisans	
Üniversite	İstanbul Üniversitesi
Enstitü Adı	Fen Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı	Su Ürünleri Yetiştiriciliği ve Hastalıkları Anabilim Dalı
Programı	Su Ürünleri Yetiştiriciliği Programı

Doktora	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Anabilim Dalı	
Programı	

Makale ve Bildiriler	